

Uitwerking verdeelmodel WWB 2015

Amsterdam, februari 2014
In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Uitwerking verdeelmodel WWB 2015

Trendmodel

Caren Tempelman
Marloes Lammers

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2013-68

ISBN 978-90-6733-732-8

Copyright © 2014 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen en dergelijke, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Samenvatting

Dit onderzoek beschrijft de ontwikkeling van een trendmodel. Met dit model kunnen de bijstandsbudgetten over gemeenten verdeeld worden. Het trendmodel gaat uit van historische uitgaven en telt daar een objectieve ontwikkeling van de bijstandsuitgaven bij op. Dit rapport gaat onder andere in op vragen als “Hoe prikkelend is het trendmodel voor gemeenten om de bijstandsuitgaven zo laag mogelijk houden?” en “Hoe groot zijn de herverdeel-effecten?”.

Gemeenten krijgen budget van de rijksoverheid om bijstandsuitkeringen mee te bekostigen, de gebundelde uitkering. Als het ontvangen budget niet voldoende is om alle bijstandsuitkeringen mee te betalen, dan moet de gemeente dit tekort uit de eigen middelen aanvullen. Eventuele overschotten mag de gemeente houden. Deze systematiek prikkelt gemeenten om bijstandsgerechtigden te re-integreren. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) wil de verdeling van de gebundelde uitkering over gemeenten verbeteren. Het Ministerie heeft besloten om hiervoor vier varianten voor verdeelmodellen uit te werken, namelijk 1) Verbetering van het huidige model, 2) Multiniveau-analyse, 3) Verschillenanalyse en 4) Trendmodel.

Dit onderzoek beschrijft het trendmodel. Het trendmodel combineert historie en objectiviteit. Het model neemt de werkelijke uitgaven van gemeenten in een bepaald basisjaar als uitgangspunt en telt daar de objectieve ontwikkeling van de bijstandsuitgaven bij op. Deze objectieve ontwikkeling wordt geschat op basis van niet-beïnvloedbare factoren. Gemeenten ontvangen hierdoor budget voor hun niet-beïnvloedbare uitgaven en worden gestimuleerd om hun beïnvloedbare uitgaven omlaag te brengen.

In het onderzoek is een analysebestand op gemeenteniveau met mogelijk relevante verdeelkenmerken samengesteld. Hierin zitten de verdeelkenmerken die ook in het huidige verdeelmodel voor de WWB zitten, zoals éénunderhuishoudens, lage inkomens, banen op COROP-niveau, enzovoorts. Vervolgens is gekeken welke aanvullende kenmerken mogelijk van invloed zouden kunnen zijn op de bijstandsuitgaven. Hierbij is voornamelijk gekeken naar kenmerken die worden toegepast bij de MAU-aanvragen. Vervolgens zijn al deze kenmerken tijdens de data-analyse getoetst op hun effect op de uitgaven. Er is gestart met een model met zoveel mogelijk kenmerken, dat gaandeweg is vereenvoudigd door kenmerken die niet of nauwelijks statistisch significant bleken buiten beschouwing te laten. De resultaten zijn gepresenteerd en besproken met de begeleidingscommissie. De modellen zijn vervolgens verfijnd op basis van opmerkingen uit die bijeenkomst en een technische bijeenkomst.

Hieruit volgde een voorkeursmodel. In dat model wordt de objectieve ontwikkeling geschat door veranderingen in de uitgaven van jaar op jaar te verklaren uit veranderingen in het aandeel lage inkomens, het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, het aandeel mensen met een WW-uitkering en jaareffecten. Met de jaareffecten wordt gecorrigeerd voor landelijke trends zoals conjunctuur, vergrijzing en landelijke beleidswijzigingen. Door deze effecten expliciet op te nemen kunnen landelijke trends de gewichten van de overige verdeelkenmerken niet verstoren. Het model schat hiernaast ook een constante per gemeente. Deze bevat alle kenmerken die

specifiek zijn voor de gemeente en in de tijd niet of nauwelijks variëren, zoals de ligging van de gemeente (grensgemeente, tussen grote steden in), lange termijn beleid en uitvoering of een relatief groot aantal laagopgeleiden, (niet-westerse) allochtonen en éénouderhuishoudens. Deze kenmerken kunnen dan de schatting van de objectieve ontwikkeling niet verstoren. Dat is belangrijk omdat het tekort of overschot op het inkomensdeel alleen overeen zal komen met de gemeentelijke prestaties (tekort bij slecht beleid, overschot bij goed beleid) als goed wordt gecorrigeerd voor verschillen in gemeentelijk beleid. Het trendmodel kan toegepast worden op alle gemeenten.

Voor dit model is het in de verkenningsfase opgestelde beoordelingskader ingevuld. Daarbij is steeds gekeken naar drie varianten voor het basisjaar: t-5 (meebewegend), t-3 (meebewegend) en t-2 (vast), met een voorkeur voor t-5 vanwege prikkelwerking en houdbaarheid.

Prikkelwerking

Het trendmodel prikkelt de gemeente doordat het de ontwikkeling in de uitgaven ten opzichte van het basisjaar bepaalt op basis van door de gemeente niet-beïnvloedbare factoren. Als de feitelijke verandering van de uitgaven lager is dan deze voorspelde verandering, dan houdt de gemeente geld over. Naarmate het basisjaar verder terug in de tijd komt te liggen, wordt de prikkelwerking vergroot. De voorspelde ontwikkeling heeft dan steeds meer invloed op het budget. Als voor de budgetten voor 2014 gebruikgemaakt wordt van de uitgaven in 2007 als basis, is het voorspelde budget gemiddeld voor 72 procent gebaseerd op de uitgaven in het basisjaar en voor 28 procent op de objectieve ontwikkeling. Ook de wijze waarop het basisjaar meebeweegt, is van invloed. Een vast basisjaar geeft een sterkere prikkel dan een basisjaar dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Bij een vast basisjaar is het uitgangspunt ieder jaar hetzelfde: de uitgaven in het vaste basisjaar. De feitelijke ontwikkeling in de uitgaven vanaf het basisjaar heeft dan geen invloed op het budget.

Hoe rechtvaardig is het trendmodel?

Doordat het trendmodel is gebaseerd op veranderingen over de jaren wordt de geschatte objectieve ontwikkeling niet verstoord door weinig variërende kenmerken, zoals de ligging van een gemeente, bepaald beleid of de centrumfunctie van gemeenten. De geschatte ontwikkeling sluit daardoor naar verwachting goed aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven. Hierdoor zien gemeenten hun prestaties vertaald in financieel resultaat. De gemeentespecifieke constante houdt ook rekening met factoren die de bijstandsuitgaven wel beïnvloeden, maar waar soms geen cijfers beschikbaar over zijn, ook dit bevordert de rechtvaardigheid. Nadeel is dat het gebruik van een basisjaar als onrechtvaardig kan worden ervaren. Gemeenten die tot het basisjaar een slecht beleid hebben gevoerd worden daar niet voor gestraft en gemeenten die juist goed beleid hebben gevoerd worden niet beloond.

Hoe betrouwbaar is het trendmodel?

Het trendmodel is betrouwbaar. SEO hanteert een wetenschappelijk verantwoorde en reproduceerbare methode bij ontwikkeling van de systematiek. Daarnaast zijn de relaties tussen de bijstandsuitgaven en de verdeelmaatstaven logisch en verklaarbaar. Bovendien zijn de schattingen gebaseerd op betrouwbare en zo actueel mogelijke cijfers. Ook blijkt de systematiek stabiel.

Hoe voorspelbaar is het trendmodel?

De budgetten uit het trendmodel zijn redelijk voorspelbaar voor gemeenten. Zij kunnen een inschatting maken van het budget door de objectieve ontwikkeling te berekenen en bij de uitgaven op te tellen. De herverdeeleeffecten zijn van jaar op jaar stabiel.

Is het trendmodel uitlegbaar?

Het trendmodel is goed uitlegbaar. De hoogte van het budget wordt bepaald door de uitgaven in het basisjaar plus de objectieve ontwikkeling. Veranderingen in de budgetten van jaar op jaar ontstaan door veranderingen in de verdeelkenmerken, verlegging van het basisjaar, aanpassing van de gewichten door een herschatting en veranderingen in het macrobudget.

Zijn financiële risico's voor gemeenten beheersbaar?

De geschatte objectieve ontwikkeling sluit naar verwachting goed aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven. Gemeenten zijn hierdoor in staat zijn om hun tekorten terug te dringen door goed beleid. Over het algemeen geeft het trendmodel acceptabele herverdeeleeffecten. Financiële risico's voor gemeenten kunnen verder beperkt worden door het basisjaar minder ver terug in de tijd te leggen. Dit gaat dan wel ten koste van de prikkelwerking. Nadeel van het trendmodel is dat door gebruik van een basisjaar slecht beleid vóór het basisjaar niet wordt gestraft. Gemeenten die in het basisjaar hogere uitgaven hebben vanwege slecht beleid lopen vervolgens minder financieel risico omdat het voor hen naar verwachting eenvoudiger is om de bijstandsuitgaven te verlagen en zo tekorten weg te werken.

Is het trendmodel praktische toepasbaar?

Het trendmodel kan direct gebruikt worden om het macrobudget over gemeenten te verdelen. De gehanteerde data zijn betrouwbaar, tijdig en volledig beschikbaar en toegankelijk.

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
1.1 Onderzoeksvragen	1
1.2 Onderzoeksaanpak	2
2 Het trendmodel	5
2.1 Model om objectieve ontwikkeling te schatten	5
2.2 Basisjaar.....	16
3 Hoe scoort het trendmodel op de beoordelingscriteria	19
3.1 Prikkelwerking.....	19
3.2 Rechtvaardigheid	21
3.3 Betrouwbaarheid.....	22
3.4 Voorspelbaarheid.....	32
3.5 Uitlegbaarheid	35
3.6 Financiële beheersbaarheid.....	37
3.7 Praktische toepasbaarheid.....	37
4 Conclusies	39
Literatuur	43
Bijlage A Uitgebreide beschrijving modelontwikkeling	45
Bijlage B Aanvullende tabellen – Prikkelwerking	53
Bijlage C Aanvullende tabellen – Betrouwbaarheid	55
Bijlage D Aanvullende tabellen – Voorspelbaarheid	71

1 Inleiding

Doel van dit onderzoek is om een trendmodel te ontwikkelen en uit te werken waarmee de gebundelde uitkering over gemeenten verdeeld kan worden.

Gemeenten krijgen budget van de rijksoverheid om bijstandsuitkeringen mee te bekostigen, de zogenaamde gebundelde uitkering. Deze gebundelde uitkering bevat de middelen voor uitkeringen/inkomensvoorzieningen op grond van de Wet werk en bijstand (WWB), de IOAW, de IOAZ en voor starters in het kader van het Bbz 2004.¹ Als het ontvangen budget niet voldoende is om alle bijstandsuitkeringen mee te bekostigen, dan moet de gemeente dit tekort uit de eigen middelen aanvullen. Eventuele overschotten mogen worden toegevoegd aan de eigen middelen. Deze systematiek prikkelt gemeenten om bijstandsgerechtigden te re-integreren.

Op dit moment wordt de gebundelde uitkering over gemeenten met meer dan 40.000 inwoners volledig verdeeld op basis van een objectief verdeelmodel. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft een project opgestart om de verdeling van de gebundelde uitkering over gemeenten te verbeteren. Het project is opgesplitst in drie fasen: de verkenningsfase, de uitwerkingsfase en de implementatiefase. In de verkenningsfase zijn zoveel mogelijk varianten in beeld gebracht en is besloten om vier varianten nader uit te werken in de uitwerkingsfase. In de laatste fase wordt het besluit over de te hanteren verdeelsystematiek vertaald naar regelgeving.

Het ministerie van SZW heeft besloten om vier varianten nader uit te werken, namelijk:

1. Verbetering van het huidige model
2. Multiniveau analyse
3. Verschillenanalyse
4. Trendmodel

De ontwikkelde verdeelsystematiek zal vanaf 2015 worden toegepast. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft SEO Economisch Onderzoek gevraagd om het trendmodel nader uit te werken tot een direct te gebruiken operationele verdeelsystematiek.

1.1 Onderzoeksvragen

Doel van dit onderzoek is om een trendmodel te ontwikkelen en uit te werken waarmee de gebundelde uitkering over gemeenten verdeeld kan worden. Het uitgewerkte trendmodel moet zoveel mogelijk voldoen aan de in de verkenningsfase geformuleerde criteria met betrekking tot prikkelwerking, rechtvaardigheid, betrouwbaarheid, enzovoorts. Zie Box 1.1.

¹ IOAW: Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ: Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
Bbz 2004: Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004.

Box 1.1 De verdeelsystematiek moet zoveel mogelijk voldoen aan de volgende beoordelingscriteria

Prikkelwerking	Gemeenten worden maximaal geprikkeld om activerend beleid te voeren en de lasten voor inkomensvoorzieningen zoveel mogelijk te beperken
Rechtvaardigheid	Gemeenten zien hun prestaties terug in het financiële resultaat. Goede prestaties leiden tot voordeel, slechte tot nadeel.
Betrouwbaarheid	De systematiek is ontwikkeld met een wetenschappelijk verantwoorde en reproduceerbare methode. De verdeelmaatstaven en hun gewichten zijn logisch en verklaarbaar. De schattingen zijn gebaseerd op betrouwbare en zo actueel mogelijke cijfers. De systematiek is stabiel.
Voorspelbaarheid	De verdeelsystematiek leidt voor gemeenten tot een zekere voorspelbaarheid van de uitkomsten.
Uitlegbaarheid	Het ministerie kan aan gemeenten uitleggen hoe budgetten zijn onderbouwd en hoe verschillen kunnen worden verklaard. Ook binnen gemeenten kunnen specialisten uitleggen hoe verschillen kunnen worden verklaard.
Financiële beheersbaarheid	De financiële risico's zijn voor gemeenten beheersbaar.
Praktische toepasbaarheid	De systematiek kan direct toegepast worden om het macrobudget te verdelen. Dit betekent dat de gehanteerde data betrouwbaar, tijdig en volledig beschikbaar en toegankelijk zijn.

Bij uitwerking van de variant moet daarnaast rekening gehouden met de invoering van de Participatiewet in 2015. Hiermee wordt de bestaande doelgroep van de WWB uitgebreid met gedeeltelijk arbeidsgeschikten (die niet meer in de Wajong of de Wsw kunnen stromen).

Tot slot is het uitgewerkte model bij voorkeur ook toepasbaar op de kleine gemeenten. Op dit moment worden budgetten voor kleine gemeenten met minder dan 25.000 inwoners niet volgens het objectief verdeelmodel, maar op basis van het historische aandeel, verdeeld. Bij de middelgrote gemeente (25.000 – 40.000 inwoners) is er sprake van een gedeeltelijke toepassing van het objectief verdeelmodel.

Dit resulteert in de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe kan het trendmodel uitgewerkt worden tot een direct te gebruiken en operationele verdeelsystematiek?
2. Hoe scoort het trendmodel op de gestelde criteria prikkelwerking, rechtvaardigheid, betrouwbaarheid, voorspelbaarheid, uitlegbaarheid, financiële beheersbaarheid en praktische toepasbaarheid?
3. Houdt het uitgewerkte trendmodel rekening met de invoering van de Participatiewet? Zo ja, hoe?
4. Kan het trendmodel worden toegepast op kleine gemeenten? Zijn er eventueel uitzonderingen nodig bij toepassing van het model?

1.2 Onderzoeksaanpak

In het onderzoek is een analysebestand op gemeenteniveau samengesteld. Hierin zitten de verdeelkenmerken die ook in het huidige verdeelmodel voor de WWB zitten, zoals éénouderhuishoudens, lage inkomens, banen op COROP-niveau, enzovoorts. Vervolgens is gekeken welke aanvullende kenmerken mogelijk van invloed zouden kunnen zijn op de bijstandsuitgaven. Hierbij is voornamelijk gekeken naar kenmerken die worden toegepast bij de MAU-aanvragen als gevolg van verdeelstoornissen en in 2009 of 2011 significant zijn bevonden

(zie Bijlage 7, Heekelaar et al., 2012). Kenmerken die openbaar beschikbaar zijn via StatLine zijn aan de dataset toegevoegd.² Tot slot is ook het aantal banen op gemeentenniveau toegevoegd en zijn de arbeidsmarktkenmerken op basis van gewogen COROP-niveau berekend. In dat geval wordt gekeken in welke COROP-regio's de inwoners van een gemeente werken en worden de arbeidsmarktkenmerken daarmee gewogen. Zie bijlage A voor een uitgebreide beschrijving van het analysebestand en de gebruikte definities.

Vervolgens zijn tijdens de data-analyse deze kenmerken getoetst op hun effect op de uitgaven. Er is gestart met een model met zoveel mogelijk kenmerken, dat gaandeweg is vereenvoudigd door kenmerken die niet of nauwelijks statistisch significant bleken buiten beschouwing te laten. De resultaten van deze schattingen zijn gepresenteerd en besproken met de begeleidingscommissie. Tijdens deze bijeenkomst kwamen vragen aan bod als “zijn relaties plausibel?”, “welke set van verdeelkenmerken heeft de voorkeur?”, “hoe moet worden omgegaan met de vraagzijde van de arbeidsmarkt?”. De modellen zijn vervolgens verfijnd op basis van opmerkingen uit die bijeenkomst. Vervolgens is een voorkeursmodel gekozen. Voor het voorkeursmodel is het in de verkenningsfase opgestelde beoordelingskader ingevuld met drie varianten voor het basisjaar.

² Er is dus alleen gekeken naar kenmerken die openbaar beschikbaar zijn of die het CBS rechtstreeks aan het Ministerie van SZW levert. Het kan dus zijn dat relevante kenmerken niet in de analyse zijn opgenomen, bijvoorbeeld bepaalde arbeidsmarktkenmerken, zoals kansen op de arbeidsmarkt voor laagopgeleiden. De relevantie van dergelijke kenmerken kan nader onderzocht worden bij toekomstig onderhoud. De verklaringskracht van het model is echter al hoog; het merendeel van de relevante kenmerken is dus in het model opgenomen.

2 Het trendmodel

Het trendmodel combineert historie en objectiviteit. Bij de uitgaven in een bepaald basisjaar wordt een objectieve ontwikkeling opgeteld. Dit prikkelt gemeenten om bijstandsgerechtigden te re-integreren naar werk.

Het trendmodel combineert historie en objectiviteit. Het model neemt de werkelijke uitgaven van gemeenten in een bepaald basisjaar als uitgangspunt (*historie*) en telt daar de objectieve ontwikkeling van de bijstandsuitgaven bij op (*objectiviteit*). Deze objectieve ontwikkeling wordt geschat op basis van niet-beïnvloedbare factoren. Gemeenten ontvangen hierdoor budget voor hun niet-beïnvloedbare uitgaven en worden zo gestimuleerd om hun beïnvloedbare uitgaven naar beneden te brengen. De objectieve ontwikkeling wordt geschat door veranderingen in de uitgaven van jaar op jaar te verklaren uit veranderingen in de kenmerken van gemeenten (o.a. demografie en arbeidsmarkt). Het model schat hiernaast ook een constante per gemeente. Deze bevat het uitgavenniveau van gemeenten dat door de tijd constant is, bijvoorbeeld vanwege de ligging van de gemeente (grensgemeente, tussen grote steden in), beleid of omdat deze gemeente al jaren relatief veel laagopgeleiden, allochtonen en éénouderhuishoudens heeft. Zo voorkomt het model dat -onder andere- het (lange termijn) beleid de schatting van de objectieve ontwikkeling beïnvloedt. Hierdoor sluit de objectieve ontwikkeling goed aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven.

Het trendmodel prikkelt de gemeente via de objectieve ontwikkeling. De objectieve ontwikkeling geeft het verbeterpotentieel van die gemeente weer (ten opzichte van het gekozen basisjaar). Naarmate het basisjaar verder terug in de tijd komt te liggen, wordt de prikkelwerking vergroot. Ook de wijze waarop het basisjaar meebeweegt met de jaren is van invloed. Een basisjaar dat meebeweegt zal een minder sterke prikkelwerking hebben dan een vast basisjaar dat niet meebeweegt en eventueel periodiek wordt bijgesteld.

Door in het trendmodel het historisch aandeel expliciet mee te nemen, nemen naar verwachting de herverdeeeffecten af. Het trendmodel kan daardoor ook op kleinere gemeenten toegepast worden. Door de kleinere herverdeeeffecten neemt ook de behoefte aan uitgebreide correctiemechanismen, zoals de ex ante aftopping, de MAU en de IAU af.

Het ontwikkelen van een verdeelsystematiek op basis van het trendmodel bestaat uit twee delen:

1. Keuze voor een model om objectieve ontwikkeling te schatten
2. Keuze voor een basisjaar

2.1 Model om objectieve ontwikkeling te schatten

2.1.1 Type model

De objectieve ontwikkeling van de bijstandsuitgaven wordt geschat met een panelmodel. Panelmodellen zijn erop gericht de effecten van veranderingen in te schatten. Het model gebruikt gegevens van gemeenten voor meerdere jaren, zowel met betrekking tot de uitgaven als de

verdeelkenmerken. Het model verklaart dan veranderingen in de uitgaven van jaar op jaar uit veranderingen in de verdeelkenmerken. Dit geeft bijvoorbeeld inzicht in welke mate de bijstandsuitgaven van een gemeente stijgen als het percentage WW-uitkeringen binnen die gemeente stijgt.

Het grote voordeel van paneldata-analyse is dat het model gebruikmaakt van een gemeentespecifieke constante. Daardoor biedt het een oplossing voor het ontbreken van relevante verklarende variabelen. Dit is de zogenaamde ‘omitted variable bias’, (zie ook pag. 94 Heckelaar et al., 2012 en Allers & Toolsema, 2012). Het probleem met omitted variable bias is dat verschillen in bijstandsuitgaven bijvoorbeeld ook kunnen worden veroorzaakt door verschillen in beleid en uitvoering. Beleid en uitvoering zijn moeilijk meetbaar en bovendien beïnvloedbaar door de gemeenten. Bij een regressiemodel, zoals het huidige objectief verdeelmodel, worden deze daarom niet meegenomen in de schatting. Hierdoor kunnen de gewichten van de overige verdeelkenmerken worden verstoord als deze ook samenhangen met beleid en/of uitvoering. Stel bijvoorbeeld dat gemeenten met veel lage inkomens een ruimhartiger bijstandsbeleid voeren dan gemeenten met weinig lage inkomens. Dan zal het effect van lage inkomens op de bijstandsuitgaven worden overschat als het beleid niet meegenomen wordt in de schatting. Ook het ontbreken van andere relevante kenmerken zoals de ligging van de gemeente en of er sprake is van een centrumfunctie, die van invloed zijn op de uitgaven, kunnen de gewichten verstoren.

Zoals gezegd, biedt paneldata-analyse³ hier een oplossing voor. Doordat gemeenten door de tijd gevolgd worden, kunnen (niet-)waargenomen kenmerken zoals beleid, uitvoering, de ligging, centrumfunctie, enzovoorts, die constant zijn door de tijd worden toegekend aan een gemeentespecifieke constante. De geschatte gewichten voor de verdeelkenmerken worden dan niet meer verstoord door deze kenmerken en geven een zuiver beeld van het effect van een verandering in de verdeelkenmerken op een verandering in de bijstandsuitgaven. Paragraaf 2.1.7 gaat nader in op de gemeentespecifieke constanten.

2.1.2 Uitgavegegevens

De te verdelen grootte is de bijstandsuitgaven per huishouden van 15 tot 65 jaar in een gemeente. Het model gebruikt uitgavegegevens van gemeenten voor zeven jaargangen. Dit betekent dat het model 2012 gebruikmaakt van uitgavegegevens over 2006 tot en met 2012. De keuze voor gegevens over zeven jaren is genomen omdat zo zoveel mogelijk informatie in het model zit. Een nadeel van deze keuze is dat de vraag naar arbeid hierdoor niet goed in het model kan worden opgenomen. De vraag naar arbeid is vertraagd van invloed op de bijstandsuitgaven: als de arbeidsvraag in een bepaald jaar stijgt, verwachten we één of twee jaar later hiervan een effect op de bijstandsuitgaven. De baangegevens bevatten een trendbreuk in 2005 en 2006,

³ Bij een panelmodel moet een keuze worden gemaakt tussen een fixed of een random effects model. Als de gemeentespecifieke constante samenhangt met de verdeelkenmerken (zoals een ruimhartig bijstandsbeleid dat leidt tot meer lage inkomens en meer bijstandsuitgaven), dan moet een fixed effects model gebruikt worden omdat een random effects model inconsistente schattingen geeft. Voor het trendmodel is daarom gekozen om een fixed effects model te gebruiken. Er is hierbij gebruikgemaakt van geclusterde standaardfouten.

doordat is overgegaan op een andere meetmethode.⁴ Vooral van 2005 op 2006 is er sprake van een zeer grote trendbreuk.⁵

Om rekening te kunnen houden met de nieuwe doelgroep uit de Participatiewet (gedeeltelijk arbeidsgehandicapten die niet meer in de Wsw of Wajong kunnen stromen)⁶ worden de uitgaven van 2012 opgehoogd met de verwachte uitgaven voor de nieuwe doelgroep. De verwachte uitgaven zijn bepaald door de geraamde macro-uitgaven van het Ministerie van SZW⁷ te vermenigvuldigen met een geraamd budgetaandeel voor de nieuwe doelgroep per gemeente. Dit geraamde budgetaandeel is gebaseerd op de historische verdeling van de nieuwe doelgroep over gemeenten, zie Tempelman en Berden (2011).

De gegevens zijn omgerekend naar de gemeentelijke indeling van 2013. In totaal gaat het dan om 408 gemeenten.

2.1.3 Mogelijke verdeelkenmerken

De vraag is welke set van verdeelkenmerken de veranderingen in de bijstandsuitgaven het best verklaren. Hierbij is gekeken naar de verdeelkenmerken die op dit moment in het verdeelmodel voor de bijstand zitten. Daarnaast zijn aanvullende kenmerken bekeken. Daarbij is vooral geput uit kenmerken in de MAU-aanvragen, die in 2009 of 2011 significant van invloed bleken bij het verklaren van verdeelstoornissen, en die via StatLine beschikbaar zijn. Box 2.1 bevat een overzicht van alle kenmerken die zijn getoetst bij de ontwikkeling van het model. Bijlage A bevat de exacte definities van de kenmerken.

Box 2.1 laat zien dat dit onderzoek ook kijkt naar arbeidsmarktkenmerken op gewogen COROP-en (indien beschikbaar) gemeenteniveau. Dit komt omdat veel gemeenten van mening zijn dat de regionale arbeidsmarkt nu niet goed in het model zit. Deze gemeenten herkennen de COROP-gebieden niet als hun relevante arbeidsmarktregio. Eén manier om daarmee om te gaan is om te kijken naar gewogen COROP-niveau. In dit geval wordt gekeken in welke COROP inwoners van een bepaalde gemeente daadwerkelijk werken. Als 80 procent van de mensen in de eigen COROP (A) werkt en 20 procent in een andere COROP (B), dan wordt bijvoorbeeld het aantal banen in COROP A en B met 80 en 20 procent gewogen, zie De Groot en Aarts (2009).⁸ Een andere manier is om arbeidsmarktkenmerken zoveel mogelijk op gemeenteniveau mee te nemen. Dit kan bijvoorbeeld door het aantal banen in de gemeente mee te nemen (als percentage van het aantal inwoners van 15 tot en met 64 jaar). Het aantal banen in de handel en horeca is niet beschikbaar op gemeenteniveau.

Ook aanbod van arbeid kan op verschillende niveaus worden meegenomen. Op (gewogen) COROP-niveau kan gebruik gemaakt worden van de werkzame beroepsbevolking. Dit geeft een beeld van het aantal mensen dat werkt in een bepaalde regio en dus geen beroep zal doen op

⁴ Tot en met 2005 kwamen banen uit de Enquête werkgelegenheid en lonen (EWL)

⁵ Het aantal banen stijgt van 2005 op 2006 met bijna 0,7 miljoen van 6,9 miljoen naar 7,6 miljoen banen. Van 2006 op 2007 stijgt het aantal banen nogmaals met ruim 0,2 miljoen.

⁶ Het model houdt nog geen rekening met de overheveling van het zittend bestand met arbeidspotentieel in de Wajong vanwege onzekerheden omtrent de herbeoordelingsoperatie.

⁷ In 2015 is dat 64 miljoen euro, in 2016 182 miljoen, in 2017 294 miljoen en in 2018 422 miljoen.

⁸ Bijlage A bevat een uitgebreide beschrijving van deze berekeningen

bijstand. Dit cijfer is gebaseerd op een steekproef (Enquête Beroepsbevolking) en alleen op COROP-niveau beschikbaar. Op gemeenteniveau is informatie beschikbaar over mensen die niet werken: de mensen met een werkloosheidsuitkering. Deze mensen lopen gevaar om in de bijstand terecht te komen als zij geen baan vinden en hun WW-uitkering eindigt.

Box 2.1 Bij ontwikkeling van het trendmodel is zowel naar de huidige als aanvullende kenmerken gekeken

Kenmerken huidig verdeelmodel WWB¹	Aanvullende kenmerken
Lage inkomens	Niet-westerse allochtonen
Eenouderhuishoudens	Inwoners in de leeftijd 20 t/m 24 jaar
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	Inwoners in de leeftijd 25 t/m 44 jaar
Allochtonen	Inwoners in de leeftijd 45 t/m 64 jaar
Laagopgeleiden	Sterfgevallen 15-64 jaar
Huurwoningen	Studenten (hbo/wo)
Relatief regionaal klantenpotentieel	Leerlingen middelbaar onderwijs
Inwoners stedelijk gebied	Inwoners in institutionele huishoudens
Werkzame beroepsbevolking (COROP)	Werkzame beroepsbevolking (gewogen COROP)
Banen in handel en horeca (COROP)	Banen in handel en horeca (gewogen COROP)
Banen (COROP)	Banen (gewogen COROP)
	Banen (gemeenteniveau)
	WW-uitkeringen
	Inwoners in aandachtswijk
	Netto arbeidsparticipatie vrouwen (COROP)
	Netto arbeidsparticipatie vrouwen (gewogen COROP)
	Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (uitgesplitst naar voor 2012 en vanaf 2012)

¹ Banengroei en bevolkingsgroei zijn niet meegenomen in het trendmodel omdat een panelmodel automatisch naar veranderingen (groei) in de kenmerken kijkt. Alle kenmerken zijn op gemeenteniveau, tenzij anders aangegeven.

Dit onderzoek toetst ook het percentage arbeidsongeschiktheidsuitkeringen uitgesplitst naar “voor 2012” en “vanaf 2012”. Deze variatie is toegevoegd vanwege de invoering van de Participatiewet. De uitgavengegevens in 2012 zijn namelijk opgehoogd met de verwachte uitgaven voor de nieuwe doelgroep. De verwachting is dat bij deze opgehoogde uitgaven het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkering zwaarder mee gaat tellen bij de verdeling van de budgetten. Dit omdat zij een proxy vormen voor de omvang van de nieuwe doelgroep. Daarom is ook gekeken naar varianten die deze uitkeringen in twee verschillende variabelen meenemen, namelijk:

- Percentage arbeidsongeschiktheidsuitkeringen voor 2012 (tot en met 2011 percentage AO-uitkeringen, vanaf 2012 gelijk aan nul)
- Percentage arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vanaf 2012 (voor 2012 nul, vanaf 2012 gelijk aan percentage AO-uitkeringen)

De verwachting is dat het gewicht voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met ingang van 2012 groter is.

Hiernaast is in een technische bijeenkomst besloten om jaareffecten op te nemen in het model om zo te corrigeren voor landelijke trends (zoals conjunctuur, vergrijzing en landelijke

beleidswijzigingen). Door deze effecten expliciet op te nemen kunnen landelijke trends de gewichten van de overige verdeelkenmerken niet verstoren.

Niet al deze kenmerken kunnen tegelijkertijd worden getoetst. Dit onderzoek kijkt daarom naar de volgende variaties:

- Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: totaal of uitgesplitst naar voor 2012 en vanaf 2012
- Allochtonen: totaal allochtonen of alleen niet-westerse allochtonen
- Werkenden/werklozen: werkzame beroepsbevolking (op COROP-niveau of gewogen COROP-niveau) of WW-uitkeringen (op gemeenteniveau)
- Arbeidsvraag: banen op COROP-niveau, banen op gewogen COROP-niveau of banen op gemeenteniveau

2.1.4 Schattingsresultaten

Deze paragraaf presenteert vier varianten met de beste uitkomsten. Deze modellen hebben de beste verklaringskracht (R^2), geven plausibele relaties tussen verdeelkenmerken en uitgaven en houden zoveel mogelijk rekening met de wensen van gemeenten. Zo gaven gemeenten aan een voorkeur te hebben voor een eenvoudig model waarin het aantal verdeelkenmerken beperkt is. Kenmerken die niet of nauwelijks significant bleken zijn daarom afgefallen. Ook moet het model goed uitlegbaar zijn en vinden gemeenten het belangrijk dat de gewichten geen onlogische tekens hebben. Verder vinden gemeenten het belangrijk dat kenmerken zoveel mogelijk op gemeentelijk niveau gemeten worden.

Het model kan op alle gemeenten worden toegepast, dus ook de kleine(re) gemeenten. Bijlage A bespreekt stap voor stap de analyse die is doorlopen om tot deze varianten te komen.

In alle varianten stijgen de uitgaven per huishouden in een gemeente als het aandeel huishoudens met een laag inkomen stijgt (Tabel 2.1). Dit is volgens verwachting. Hoe meer lage inkomens, hoe groter het aantal mensen dat mogelijk een beroep gaat doen op de bijstand. Een nadeel van dit kenmerk is overigens dat het deels beïnvloedbaar is door de gemeenten. Bijstandshuishoudens vallen namelijk ook onder de definitie laag inkomen. Het kenmerk is toch opgenomen, omdat het een beter model oplevert. Daar komt bij dat de bijstandsgerechtigden een onderdeel van de groep lage inkomens vormen en niet de gehele groep betreffen. Het effect is dus indirect. Daarnaast is er sprake van vertraging. Pas na twee jaar werkt een stijging van het aandeel huishoudens met lage inkomens als gevolg van een gestegen aantal bijstandsgerechtigden door in de verdeling. Ook in het verleden woog dit bezwaar niet op tegen het voordeel van een beter model. Wel is het aan te bevelen om in de toekomst te toetsen of een gecorrigeerde maatstaf gebruikt kan worden, waarbij de bijstandsgerechtigden uit de maatstaf worden gelaten.

Een toename in het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen geeft een toename in de uitgaven. Een verklaring hiervoor kan zijn dat het aandeel AO-uitkeringen een indicatie is voor de mate van uitkeringsafhankelijkheid in de gemeente. Dit betekent dat een toename in het aandeel AO-uitkeringen leidt tot meer uitkeringsafhankelijkheid en dus ook tot meer bijstandsontvangers. Een andere verklaring is dat er sprake kan zijn van verdringing op de arbeidsmarkt doordat deze mensen werken in banen die anders door bijstandsgerechtigden vervuld zouden worden. Het gaat hier om een robuust resultaat. Alle modellen (ook degenen die hier niet zijn gepresenteerd) geven

een positief gewicht.⁹ Zoals verwacht krijgen de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen inderdaad een groter gewicht vanaf 2012, wanneer de nieuwe doelgroep (gedeeltelijk arbeidsgeschikten) in de uitgaven is opgenomen. Het aandeel mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering vormt een proxy voor de omvang van de nieuwe doelgroep in de gemeente. Zij gaan vanaf 2012 zwaarder meetellen in de verdeling van de budgetten.

Tabel 2.1 Verschillende varianten geven soortgelijke geschatte gewichten

Kenmerk ¹	Varianten			
	(1)	(2)	(3)	(4)
Jaareffecten:				
2012	34,31***	34,85***	35,42***	35,89***
2011	76,72***	72,43***	77,04***	72,86***
2010	44,93***	41,21***	44,72***	41,11***
2009	10,32	-3,21	10,27	-2,85
2008	-25,89***	-36,97***	-25,92***	-36,67***
2007	-21,44***	-26,95***	-21,44***	-26,79***
2006	ref	ref	ref	ref
Lage inkomens (t-2)	2,08*	2,14**	2,04*	2,10*
AO-uitkeringen voor 2012	22,27***	21,44***	22,89***	22,05***
AO-uitkeringen vanaf 2012	34,57***	33,11***	35,08***	33,64***
WW-uitkeringen (t-1)	11,57	-	11,22	-
Inwoners in institutionele hh	9,31**	8,87**	-	-
Constante ²	497,10*	497,10*	497,10***	497,10***
N	2856	2856	2856	2856
R-kwadraat (overall, adjusted) ³	98,0	98,0	98,0	98,0
R-kwadraat (within) ³	66,6	66,5	66,6	66,4

Significantie: * p<0.10; ** p<0.05; *** p<0.01

De modellen zijn inclusief de nieuwe doelgroep

¹ Alle kenmerken (m.u.v. lage inkomens) zijn percentages ten opzichte van het aantal inwoners van 15 t/m 64 jaar in de gemeente. Lage inkomens is in percentage van het aantal huishoudens met inkomen. In principe zijn zo recent mogelijke gegevens over de kenmerken opgenomen. Bij lage inkomens zijn alleen gegevens met twee jaar vertraging beschikbaar. Bij WW-uitkeringen is een vertraging opgenomen omdat dat logischer is.

² De constante van het model moet niet verward worden met de gemeentespecifieke constanten die niet staan weergegeven omdat die voor iedere gemeente verschillen. Voor alle vier varianten zijn de gemeentespecifieke effecten significant. De constante en gemeentespecifieke effecten zijn zodanig geschaald dat de constante de gemiddelde uitgaven per huishouden van 15-65 jaar in deze periode representeert. Dit heeft geen gevolgen voor de overige gewichten.

³ De overall R² geeft de verklaringskracht van het hele model inclusief de gemeentespecifieke constanten. Deze geeft weer hoe goed de voorspelde en werkelijke uitgaven op elkaar aansluiten. De within R² geeft de verklaringskracht van het getransformeerde model, waarbij de gemeentespecifieke constanten buiten beschouwing zijn gelaten. Dit geeft aan hoe goed de veranderingen binnen gemeenten worden verklaard door de verdeelmaatstaven.

Bron: Berekeningen SEO Economisch Onderzoek

Ook de gewichten voor het aandeel WW-uitkeringen sluiten aan bij de verwachtingen. Een stijging in het aandeel werklozen in het voorgaande jaar, leidt tot een stijging van de uitgaven. Het effect is echter net niet significant op 10%-niveau (p-waarde = 0,108). Dit is de reden waarom in twee varianten het aandeel WW-uitkeringen niet mee is genomen. De verklaringskracht daalt in

⁹ Dit is in tegenstelling tot het huidige verdeelmodel voor de bijstand waarin het aandeel mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering een negatief teken hebben. De gedachte hierachter was dat iemand die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt geen bijstandsuitkering meer kan ontvangen.

dat geval iets. De reden waarom het aandeel WW-uitkeringen toch is opgenomen is dat WW-uitkeringen zijn gemeten op gemeenteniveau en daardoor meer recht doen aan de lokale situatie. Dit vinden gemeenten belangrijk. Daarnaast krijgt dit kenmerk een groter effect als de nieuwe doelgroep in omvang toeneemt. Ook blijkt het kenmerk een sterk significant effect te hebben als de uitgaven vanaf 2007 worden meegenomen in het model. De verwachting is dus dat het kenmerk in de toekomst een grotere rol gaat spelen. Nadeel van het kenmerk WW-uitkeringen is dat de gegevens zijn gebaseerd op een uitkeringsregeling en dat veranderingen van wet- en regelgeving van invloed zijn op het verdeelkenmerk. De komende tijd zullen verschillende hervormingen worden doorgevoerd in de WW, onder andere een verkorting van de duur. Deze hervormingen zullen geleidelijk plaatsvinden en leiden daardoor waarschijnlijk niet tot grote verschuivingen in het aandeel WW-uitkeringen van het ene op het andere jaar. De verwachte gevolgen voor het trendmodel zijn dus klein. Als hierdoor landelijk jaarlijks een groter beroep wordt gedaan op de bijstand, komt dit terecht in de jaareffecten. Ook het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is overigens gebaseerd op wet- en regelgeving. Dit kenmerk zal gaan verschuiven als de Participatiewet in werking treedt, vooral wanneer het huidige zittend bestand Wajong met arbeidspotentieel wordt overgeheveld naar de gemeenten. Deze groep is omvangrijk. Voor de komende jaren heeft deze wijziging nauwelijks invloed op het model. Stel dat het zittend bestand Wajong vanaf 2016 wordt overgeheveld. Deze cijfers komen dan in 2017 beschikbaar en worden op zijn vroegst gebruikt bij de budgetverdeling van 2018. Bij het criterium praktische toepasbaarheid wordt nader ingegaan op manieren om hiermee om te gaan.

Tot slot laat Tabel 2.1 zien dat de bijstandsuitgaven stijgen als het aandeel mensen in institutionele huishoudens stijgt. Dit is volgens verwachting. Bij de MAU-aanvragen hebben gemeenten aangedragen dat het aantal zorginstellingen van invloed is op de bijstandsuitgaven. Uit analyse blijkt dat gemeenten met veel personen in een institutioneel huishouden inderdaad hogere bijstandsuitgaven hebben, zie bijvoorbeeld Blankers et al. (2011).

De jaareffecten laten zien dat de bijstandsuitgaven in 2007 en 2008 dalen ten opzichte van 2006. Dit komt omdat er toen sprake was van hoogconjunctuur. Het aantal vacatures was hoog en het aantal werklozen laag. De conjunctuur werkt vertraagd door in de bijstandsuitgaven. In 2008 begon de economische crisis, die leidde tot minder vacatures en meer werkloosheid. Dit is terug te zien in de bijstandsuitgaven die in 2009 op het niveau van 2006 komen om daarna in 2010 en 2011 verder te stijgen. In 2012 vlakt deze stijging iets af. De uitgaven zijn in dat jaar wel gestegen, maar dit effect wordt deels opgepikt doordat de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vanaf 2012 apart worden opgenomen.

2.1.5 Voorkeursmodel

De vraag is welk model de voorkeur heeft. Dat is het model zonder institutionele huishoudens en met het aandeel WW-uitkeringen (variant 3). Het kenmerk institutionele huishoudens is erg specifiek. Het is daardoor lastig uitlegbaar waarom juist dit kenmerk effect heeft en niet het aandeel éénouderhuishoudens, allochtonen of laagopgeleiden, ook al is het teken logisch. Bovendien leidt het weglaten van dit kenmerk nauwelijks tot een afname in verklaringskracht. Ondanks dat het aandeel WW-uitkeringen (net) niet significant is, heeft het toch de voorkeur dit kenmerk op te nemen. Een groot deel van het conjunctuureffect wordt door de jaareffecten opgepikt. Deze zijn echter landelijk en verschillen niet per gemeente. Het aandeel WW-

uitkeringen houdt rekening met de situatie op gemeenteniveau. Daarnaast wordt het effect van dit kenmerk sterker als de nieuwe doelgroep in omvang toeneemt. Verder is het effect ook sterker als gekeken wordt vanaf 2007. Enige nadeel is dat het kenmerk beïnvloed kan worden door wet- en regelgeving. Deze wijzigingen worden echter vaak geleidelijk ingevoerd waardoor geen zeer sterke schommelingen zullen optreden als gevolg van een verandering in de regelgeving. Het model is dan uiteindelijk gebaseerd op de volgende gegevens uit Tabel 2.2.

Tabel 2.2 CBS levert vrijwel alle gegevens voor het trendmodel

	Bron*	Leverancier	Type data	Meest recente peildatum
Uitgaven	Gemeenten	SZW	Integraal	2012
Huishoudens 15-64 jaar	GBA	CBS	Integraal	2012
Inwoners 15-64 jaar	GBA	CBS	Integraal	2012
Lage inkomens	RIO	CBS	Steekproef (t/m 2009), Integraal (vanaf 2010)	2010
AO-uitkeringen	UWV	CBS	Integraal	2012
WW-uitkeringen**	UWV	StatLine (CBS)	Integraal	2011

* GBA= Gemeentelijke basisadministratie, RIO= Regionaal Inkomensonderzoek** Het CBS levert op dit moment ook al gegevens over de WW-uitkeringen, deze worden echter niet toegepast in het huidige model.

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Het voorkeursmodel bevat drie lokale kenmerken. Dit lijkt beperkt, maar in de praktijk blijken veel kenmerken, zoals regionaal klantenpotentieel, nauwelijks door de tijd te variëren en kunnen deze dus ook de variaties in de bijstandsuitgaven niet verklaren. Het model verklaart tweederde van de variatie in de ontwikkeling van de bijstandslasten. Een relatief groot deel wordt dus verklaard. Op dit moment neemt het model één kenmerk mee om de effecten van de Participatiewet mee te nemen. Dit komt omdat de over te hevelen middelen in 2015 slechts een klein deel van de totale bijstandsbudgetten betreft. Het effect van de Participatiewet is daardoor de komende jaren nog klein. Voordeel van een beperkte set kenmerken is dat het de uitlegbaarheid van het model vergroot. Hierbij speelt het ook een rol dat de door gemeenten belangrijke geachte kenmerken in het model worden meegenomen. In de toekomst kan het model overigens nog uitgebreid worden met het aandeel banen, zodat ook de vraag naar arbeid in het model zit.

Het voorkeursmodel wordt gebruikt om de objectieve ontwikkeling per gemeente te berekenen. Het model geeft voor ieder jaar voorspelde uitgaven op basis van de scores op de verdeelkenmerken en het jaareffect. De voorspelde ontwikkeling is dan het verschil tussen de voorspelde uitgaven in 2012 en de voorspelde uitgaven in het basisjaar (2007 bij t-5). In de praktijk ziet de budgetberekening er dan als volgt uit (Tabel 2.3). Om de objectieve ontwikkeling te berekenen wordt eerst het verschil genomen tussen de verdeelkenmerken in het huidige jaar en het basisjaar. In dit voorbeeld stijgt bij gemeente X het aandeel lage inkomens van 20 naar 21 procent, een verschil van 1 procentpunt. Voor de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is de berekening iets complexer omdat dit kenmerk vanaf 2012 apart meeloopt om zo een indicator te vormen voor de omvang van de nieuwe doelgroep gedeeltelijk arbeidsgehandicapten. De verschillen in verdeelkenmerken worden vermenigvuldigd met de bijbehorende geschatte gewichten. Dit geeft de bijdrage aan de objectieve ontwikkeling. Deze worden vervolgens bij elkaar opgeteld. Hier komt dan het jaareffect bovenop. Dit is het verschil tussen het jaareffect in t

en t-5. Zo wordt de objectieve ontwikkeling per huishouden van 15 tot en met 64 jaar verkregen. Het budget per huishouden voor die gemeente bestaat dan uit de uitgaven in het basisjaar plus de objectieve ontwikkeling. Het totale budget volgt dan door het budget per huishouden te vermenigvuldigen met het aantal huishoudens van 15 tot en met 64 jaar.

Tabel 2.3 Voorbeeld budgetberekening gemeente X

Kenmerk ¹	Huidig jaar (2012)	Basisjaar (t-5, 2007)	Verschil (A)	Gewicht (B)	Bijdrage aan objectieve ontwikkeling (A*B)
Lage inkomens (t-2)	21,0	20,0	1,0	2,04	2,0
Arbeidsongeschikten voor 2012	0,0	7,0	-7,0	22,89	-160,2
Arbeidsongeschikten vanaf 2012	8,0	0,0	8,0	35,08	280,6
WW-uitkeringen (t-1)	2,0	3,0	-1,0	11,22	-11,2 +
					111,2
Jaareffect (verschil t en t-5)	35,4	-21,4			56,8 +
Voorspelde ontwikkeling per hh					168,0
Uitgaven per hh in basisjaar					530,0 +
Budget per hh					698,0
Aantal huishoudens in t					23.000 x
Budget					16.054.000

Bron: SEO Economisch Onderzoek

2.1.6 Belangrijke kenmerken voor gemeenten

Een aantal kenmerken dat gemeenten hebben aangedragen zit niet in de uiteindelijke varianten omdat zij geen effect bleken te hebben op de bijstandsuitgaven. Gemeenten gaven in de klankbordgroep aan een voorkeur te hebben voor het kenmerk “niet-westerse allochtoon” in plaats van het totale aandeel allochtonen. In beide gevallen blijkt dat een *stijging* van het aandeel (niet-westerse) allochtonen niet leidt tot een *stijging* van de bijstandsuitgaven.¹⁰ Dit betekent overigens niet dat het aandeel allochtonen helemaal niet van invloed is op de bijstandsuitgaven. Gemeenten die al jaren relatief veel allochtone inwoners hebben, hebben hogere vaste bijstandsuitgaven.

Verder vonden gemeenten het van belang dat de vraag naar arbeid in het model wordt meegenomen. Doordat het trendmodel is gebaseerd op gegevens vanaf 2006 is het niet goed mogelijk veranderingen in de vraag naar arbeid mee te nemen. Dit omdat het aantal banen in 2005 en 2006 een trendbreuk bevat en vanaf 2007 daarom veel hoger is. De gewichten voor het aandeel banen zijn hierdoor onlogisch (positief) en worden dus niet meegenomen in het model. Analyse wijst uit dat de gewichten wel logisch zijn als het model geschat wordt op een beperktere set van gegevens (vanaf 2008). Het is daarom van belang om in de toekomst, bij herschattingen, als meer jaren beschikbaar komen, het aantal banen opnieuw te toetsen. Op basis van de beperkte

¹⁰ Als geen jaareffecten opgenomen worden is het aandeel (niet-westerse) allochtonen wel van invloed op de bijstandsuitgaven. Dit komt doordat het totaal aantal allochtonen in Nederland jaarlijks is toegenomen en ook de bijstandsuitgaven zijn gestegen. Bij een regressie zonder jaareffecten wordt deze stijging dan onterecht aan de stijging van het aandeel allochtonen toegerekend.

set blijkt het aandeel banen op COROP-niveau het best te presteren. Overigens is het net als bij het aandeel allochtonen, wel zo dat het gemiddelde banenniveau in het model zit. Gemeenten met een relatief hoog aandeel banen in de periode 2006 tot en met 2012 hebben lagere bijstandsuitgaven dan gemeenten met een relatief laag aandeel banen.

Bovengenoemde effecten komen tot uiting in de gemeentespecifieke constanten. De volgende paragraaf zoomt daarom nader in op deze constanten.

2.1.7 Gemeentespecifieke constanten nader bekeken

Zoals gezegd maakt een panelmodel gebruik van gemeentespecifieke constanten. Hierin zitten gemeentekennmerken die van invloed zijn op de bijstandsuitgaven en die niet of nauwelijks door de tijd veranderen. Het gaat hier dus om lange termijn effecten. Deze paragraaf zoomt in op deze gemeentespecifieke constanten en gaat na welke kenmerken samenhangen met een hoger niveau aan bijstandsuitgaven.

Om te kijken welke kenmerken van invloed zijn, is het gemeentespecifieke effect verklaard uit mogelijke relevante kenmerken, zoals het aandeel laagopgeleiden of het aandeel allochtonen, enzovoorts.¹¹ Mogelijke relevante kenmerken zijn kenmerken die in het verdeelmodel van de bijstand zoals dat nu wordt toegepast worden gebruikt, maar niet significant zijn in het panelmodel. Deze kenmerken zijn mogelijk relevant omdat zij de afgelopen jaren van invloed zijn gebleken op het niveau van de bijstandsuitgaven. Dat zij geen effect hadden in het panelmodel komt doordat veranderingen van deze kenmerken niet leiden tot een verandering in de uitgaven op korte termijn. Bijvoorbeeld een stijging van het aandeel allochtonen leidt niet tot een stijging van de bijstandsuitgaven. Het aandeel allochtonen kan echter wel van invloed zijn als blijkt dat gemeenten die al jaren relatief veel allochtone inwoners hebben, hogere bijstandsuitgaven hebben. Dit effect zit dan in het vaste bedrag (de gemeentespecifieke constante) en hoeft dus niet in het panelmodel terug te komen.

Tabel 2.4 toont de verklaring van de gemeentespecifieke constanten van het voorkeursmodel. Dat is het model zonder institutionele huishoudens en met het aandeel WW-uitkeringen per gemeente (variant 3 in de vorige paragraaf). Deze tabel laat zien dat gemeenten met gemiddeld een hoog aandeel allochtonen ook hogere bijstandsuitgaven hebben. Hetzelfde geldt voor laagopgeleiden. Dus gemeenten met meer laagopgeleiden hebben hogere uitgaven. Ook het aandeel éénuouderhuishoudens heeft een positief gewicht. Omgevingskenmerken, zoals relatief regionaal klantenpotentieel, inwoners in stedelijk gebied en huurwoningen, zijn ook van invloed. Een hoger relatief regionaal klantenpotentieel en een hoger aandeel huurwoningen hangt samen met hogere uitgaven. Een hoger aandeel inwoners in stedelijk gebied hangt samen met lagere uitgaven. Een groeigemeente (in termen van bevolkingsgroei) heeft lagere uitgaven. Deze tekens zijn zoals verwacht. Ook het gemiddelde banenniveau en de beroepsbevolking worden gevangen in de gemeentespecifieke constante. Gemeenten die deze zeven jaren een relatief hoog aandeel banen (zowel in totaal als in de handel en horeca) hebben, hebben lagere uitgaven dan gemeenten met een lager gemiddeld banenniveau. In deze gemeenten is het moeilijker om bijstandsgerechtigden naar banen te begeleiden omdat er minder banen beschikbaar zijn.

¹¹ Deze kenmerken kunnen natuurlijk wel variaties bevatten binnen een gemeente. Daarom wordt in deze regressie het zevenjaarsgemiddelde (2006 tot en met 2012) gebruikt als verklarende factor.

Deze kenmerken verklaren gezamenlijk een groot deel van de variatie in de gemeentespecifieke constanten: ruim 85 procent. De gemeentespecifieke constante vangt daarnaast specifieke eigenschappen van de gemeente die niet of moeilijk in een model te vatten zijn (zoals de ligging van de gemeente, de centrumfunctie, lange termijn beleid en uitvoering enzovoorts). Een deel van de variatie in deze constanten blijft daarom juist onverklaarbaar. Beleid en uitvoering dat wel (sterk) verandert door tijd is niet constant en wordt dus niet gevangen in de gemeentespecifieke constante. Veranderend beleid en uitvoering kunnen de schattingen van de objectieve ontwikkeling daarom wel verstoren. Bijvoorbeeld als zij samenhangen met hogere bijstandsuitgaven en de verdeelkenmerken (bijvoorbeeld lage inkomens).

Tabel 2.4 Meer allochtonen, laagopgeleiden en éénouderhuishoudens hangen samen met hogere bijstandsuitgaven

Kenmerk ¹	Gewichten
Allochtonen	6,60***
Laagopgeleiden	4,17***
Eenouderhuishoudens	79,33***
Huurwoningen	6,32***
Relatief regionaal klantenpotentieel	2,12***
Inwoners stedelijk gebied	-1,02***
Banen handel en horeca	-25,76***
Totaal banen	-4,92***
Werkzame beroepsbevolking	-7,00**
Bevolkingsgroei	-33,27***
Constante	-308,71***
N	404 ²
R-kwadraat	85,4

Significantie: * p<0.10; ** p<0.05; *** p<0.01

1 Alle kenmerken (behalve bevolkingsgroei en huurwoningen) zijn percentages ten opzichte van het aantal inwoners van 15 t/m 64 jaar in de gemeente. Bij huurwoningen is het een percentage ten opzichte van de totale woningvoorraad. Het gaat hier om zevenjaarsgemiddelden. De banengroei is buiten beschouwing gelaten omdat die in het huidige model voor verschillende jaren niet significant is gebleken.

2 Bij 4 gemeenten zijn geen cijfers bekend over het aantal laagopgeleiden.

Bron: Berekeningen SEO Economisch Onderzoek

Lange termijn beleid, gemiddeld aandeel allochtonen, éénouderhuishoudens, laagopgeleiden enzovoorts worden in het trendmodel meegenomen via de gemeentespecifieke constanten. Deze constanten worden opgenomen om de invloed van de andere factoren (WW-uitkeringen, AO-uitkeringen en lage inkomens) op de uitgaven juist te kunnen schatten. Gemeenten met relatief veel allochtonen of huurwoningen hebben dus wel relatief hogere vaste uitgaven, maar veranderingen in het aandeel allochtonen of huurwoningen van jaar op jaar bleken niet van invloed op de bijstandsuitgaven. Dit komt doordat het aandeel allochtonen van jaar op jaar binnen gemeenten maar beperkt varieert. De variatie tussen gemeenten is echter wel groot. Het gaat hier dus om structurele (lange termijn) verschillen tussen gemeenten. Daarom hoeven (en kunnen) deze kenmerken niet opgenomen te worden in het model om de ontwikkeling te schatten. Deze constanten komen dus niet terug in het verdeelmodel. Verdeling gebeurt immers door de uitgaven in het basisjaar en de geschatte ontwikkeling bij elkaar op te tellen. De uitgaven in het basisjaar zijn niet hetzelfde als de gemeentespecifieke constanten. De uitgaven hangen wel

samen met gemeentespecifieke constanten, maar bevatten ook korte termijn effecten zoals beleid in dat jaar.

2.2 Basisjaar

Naast de objectieve mutatie, maakt het trendmodel gebruik van een basisjaar. Dit jaar dient als uitgangspunt voor de verdeling van de budgetten over gemeenten. De werkelijke uitgaven in het basisjaar vormen de basis waarbij een objectieve mutatie wordt opgeteld of afgehaald. De objectieve mutatie volgt door de gewichten in Tabel 2.1 te vermenigvuldigen met het verschil in de kenmerken tussen jaar t en het basisjaar.

Dit onderzoek werkt het voorkeursmodel uit voor drie verschillende basisjaren. Dit geeft een beeld van de invloed van het basisjaar op herverdeeffecten, stabiliteit, prikkelwerking, enzovoorts. De drie verschillende basisjaren zijn:

1. Meebewegend basisjaar $t-5$
2. Meebewegend basisjaar $t-3$
3. Vast basisjaar $t-2$

Uitgangspunt bij de verdeling van de gebundelde uitkering over gemeenten is dat het systeem de gemeenten maximaal prikkelt om bijstandsgerechtigden te re-integreren naar werk en de uitgaven aan uitkeringen duurzaam te beperken. Daarom heeft basisjaar $t-5$ de voorkeur. Voordeel is dat deze periode langer is dan een collegeperiode van vier jaar, waardoor goed beleid gedurende de collegeperiode wordt beloond en slecht beleid gestraft. Een vast basisjaar geeft een nog sterkere prikkel, maar is moeilijk houdbaar omdat op enig moment de herverdeeffecten te groot kunnen worden. Hoofdstuk 3 gaat uitgebreid op de prikkelwerking van de verschillende varianten in.

Het is belangrijk om te realiseren dat het basisjaar ten opzichte van het meest recente gegevensjaar in het model wordt genomen. In de praktijk ligt het jaar waarvoor het budget wordt verdeeld twee jaar verder in de toekomst. Box 2.2 licht dit toe. De budgetten voor 2014 worden bijvoorbeeld toegekend in 2013 op basis van uitgavengegevens in 2012. Basisjaar $t-5$ is dan 2007. In de eerste twee gevallen beweegt het basisjaar mee. Dat betekent dat het basisjaar opschuift als de jaren waarover schattingen gedaan worden opschuiven. Uitgaande van gegevens over de bijstandsuitgaven voor 2012, is een basisjaar van $t-5$ gelijk aan 2007. Een jaar later, als uit wordt gegaan van gegevens over 2013 schuift het basisjaar op naar 2008, enzovoorts. Bij een vast basisjaar beweegt het basisjaar niet mee en blijft gelijk aan het eerst gekozen basisjaar. Als weer wordt gerekend met de uitgaven voor 2012 is een basisjaar van $t-2$ gelijk aan 2010. In dit geval blijft 2010 het basisjaar, ook als gegevens uit 2013, 2014 of verder worden gebruikt.

Box 2.2 Welk jaar is in de praktijk het basisjaar?

	2014	Budgetjaar	
		2015	2016
Budgetvaststelling/herschating	2013	2014	2015
Uitgaven	2012	2013	2014
Basisjaar t-5, meebewegend	2007	2008	2009
Basisjaar t-3, meebewegend	2009	2010	2011
Basisjaar t-2, vast	2010	2010	2010

3 Hoe scoort het trendmodel op de beoordelingscriteria

Dit hoofdstuk bespreekt de prikkelwerking, rechtvaardigheid, betrouwbaarheid, voorspelbaarheid, uitlegbaarheid, financiële beheersbaarheid en praktische toepasbaarheid van het trendmodel.

3.1 Prikkelwerking

Criterium: Gemeenten worden maximaal geprikkeld om activerend beleid te voeren en de lasten voor inkomensvoorzieningen zoveel mogelijk te beperken

Uitgangspunt bij de verdeling van de gebundelde uitkering over gemeenten is dat het systeem de gemeenten maximaal prikkelt om bijstandsgerechtigden te re-integreren naar werk en de uitgaven aan uitkeringen duurzaam te beperken. Het trendmodel prikkelt de gemeente via de berekende objectieve mutatie. Deze geeft de onvermijdbare uitgaven weer en geeft gemeenten dus ook inzicht in de omvang van hun beïnvloedbare uitgaven. Dit geeft het verbeterpotentieel van de gemeente (ten opzichte van het gekozen basisjaar). Door in het trendmodel het historisch aandeel expliciet mee te nemen is er minder behoefte aan dempers en vangnetten. Dempers en vangnetten verminderen de prikkelwerking. Het trendmodel kan daarnaast toegepast worden op kleine(re) gemeenten. Ook dit versterkt de prikkelwerking.

De keuze van het basisjaar beïnvloedt de prikkelwerking van het trendmodel. Naarmate het basisjaar verder terug in de tijd komt te liggen, wordt de prikkelwerking vergroot. Ook de wijze waarop het basisjaar meebeweegt met de jaren is van invloed. Een basisjaar dat op t-3 wordt gesteld en meebeweegt zal een minder sterke prikkelwerking hebben dan een vast basisjaar dat niet meebeweegt en alleen periodiek wordt bijgesteld. In dat laatste geval ervaren gemeenten meerjarig voor- c.q. nadeel van goede c.q. slechte prestaties.

Tabel 3.1 toont de sterkte van de prikkel per gemeente. Gekeken is wat er gebeurt als de gemeente vanaf 2012 het bijstandsvolume met een uitkering af of juist toe laat nemen.¹² Bij deze berekening blijven de modelschattingen gelijk (ceteris paribus). De objectieve mutatie is dus constant voor al deze jaren. De sterkte van de prikkel is de mutatie in het WWB-budget gedeeld door een gesimuleerde mutatie in de uitgaven. Dit geeft weer hoeveel het een gemeente oplevert of kost als het bijstandsvolume daalt of stijgt. Een waarde van 1 betekent dat als de uitgaven met x euro dalen (of stijgen), het budget ook met x euro daalt (of stijgt). Er is dan geen financiële prikkel omdat een besparing in de uitkeringslasten resulteert in een lager budget en een toename van de uitkeringslasten leidt tot een hoger budget. Een waarde van 0 betekent dat er sprake is van een maximale prikkel. De besparing in de uitgaven mag de gemeente dan houden (of moet zij zelf bekostigen bij een stijging van de uitgaven). Het trendmodel kent twee uitkomsten: een 0 (maximale prikkel) of een 1 (geen prikkel).

¹² Een stijging van daling van de uitgaven met een bepaald percentage geeft dezelfde tabel.

Tabel 3.1 laat zien dat bij een basisjaar dat vijf jaar terug in de tijd ligt voor de eerste jaren een maximale prikkel geldt. De uitgaven die gemeenten besparen hebben in die jaren geen invloed op het budget. Het budget voor 2019 wordt vastgesteld op basis van uitgavengegevens in 2017. Dit betekent dat 2012 het basisjaar is (bij t-5). Na zeven jaar is het basisjaar dus verschoven naar 2012, het jaar waarin de besparing voor het eerst plaatsvond. Het budget dat de gemeente in 2019 ontvangt is gebaseerd op de daadwerkelijke uitgaven in 2012 en daalt daarom met x, de hoogte van de besparing. Vanaf nu wordt de besparing volledig afgeroomd. Als het basisjaar t-3 is en meebeweegt worden de besparingen eerder afgeroomd (of stijgingen van de uitgaven eerder gehonoreerd). In 2016 vormen de uitgaven in 2014 de basis en is bij t-3 het basisjaar dus gelijk aan 2011. In dat jaar vond nog geen besparing plaats en de gemeente mag de gerealiseerde besparing van x in 2016 dus in zijn geheel houden. In 2017 vormt 2012 het basisjaar en daalt het budget van de gemeente (met x). Bij een vast basisjaar worden besparingen nooit afgeroomd en is er dus structureel sprake van een maximale prikkel. Gemeenten ervaren dan meerjarig voor- of nadeel van goede of slechte prestaties. Nadeel van een vast basisjaar is dat op termijn de herverdeeleffecten te groot kunnen worden en dat het basisjaar moet worden bijgesteld. Dit geeft perverse prikkels. Gemeenten hebben er dan juist voordeel van om dat jaar de uitgaven relatief hoog te houden. Om die reden heeft het de voorkeur om uit te gaan van een meebewegend basisjaar. Om een sterke prikkel te hebben, heeft t-5 dan de voorkeur. Overigens is er bij meebewegende basisjaren ook na t+3 of t+5 sprake van een financiële prikkel doordat extra dalingen van het aantal uitkeringen leiden tot extra besparingen.

Tabel 3.1 Vast basisjaar of basisjaar dat verder terugligt in de tijd geeft sterkere prikkel

Δ WWB-budget/ Δ Uitgaven	2012	2013	2014	2015	Structureel (2022)
<i>Basisjaar t-5, meebewegend</i>					
Uitgaven	- x	- x	- x	- x	- x
WWB-budget	0	0	0	0	- x
Δ WWB-budget/ Δ Uitgaven	0	0	0	0	1
<i>Basisjaar t-3, meebewegend</i>					
Uitgaven	- x	- x	- x	- x	- x
WWB-budget	0	0	0	0	- x
Δ WWB-budget/ Δ Uitgaven	0	0	0	0	1
<i>Basisjaar t-2, vast</i>					
Uitgaven	- x	- x	- x	- x	- x
WWB-budget	0	0	0	0	0
Δ WWB-budget/ Δ Uitgaven	0	0	0	0	0

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Het trendmodel is op iedere gemeente van toepassing en prikkelt daarom iedere gemeente op dezelfde wijze. De prikkels in Tabel 3.1 gelden dus voor iedere gemeente afzonderlijk. Hierdoor is het niet nodig om een uitsplitsing naar gemeentegrootte, regio of herverdeeleffect te maken. Deze is voor de volledigheid wel opgenomen in de bijlage.

Tabel 3.1 beoordeelt de omvang van de prikkel door te kijken naar de mate waarin gemeenten besparingen mogen houden. Een ander aspect van de omvang van de prikkel in het trendmodel is

de omvang van de berekende objectieve ontwikkeling. Deze ontwikkeling is groter naarmate het basisjaar verder terug ligt in de tijd. Bij een vast basisjaar, waarbij de besparing dus nooit wordt afgeroomd, gaat bijvoorbeeld een sterkere prikkel uit van t-3 dan van t-2. Tabel 3.2 illustreert dit. Bij een basisjaar van t-5 bestaat het budget voor gemeenten gemiddeld voor 72 procent uit de uitgaven in het basisjaar en voor 28 procent uit de geschatte objectieve ontwikkeling. Bij een basisjaar van t-2 gaat het om respectievelijk 87 en 13 procent.

Tabel 3.2 Naarmate het basisjaar verder terug in de tijd ligt, wordt meer verdeeld via de objectieve ontwikkeling

	% verdeeld via uitgaven basisjaar	% verdeeld via voorspelde ontwikkeling
Basisjaar t-5, meebewegend	72%	28%
Basisjaar t-3, meebewegend	75%	25%
Basisjaar t-2, vast	87%	13%

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Daarnaast geldt dat voor kleinere gemeenten de berekende objectieve ontwikkeling, en daarmee de budgetten, een grotere spreiding kent dan bij de grotere gemeenten. Sommige kleinere gemeenten ervaren dus een zeer sterke prikkel. Dit uit zich ook in grotere herverdeeleffecten voor kleinere gemeenten, zie ook paragraaf 3.3.5. De voorkeur gaat uit naar een variant met basisjaar t-5. Als blijkt dat dit niet haalbaar is voor kleine gemeenten en behoefte is aan kleinere herverdeeleffecten, kan ervoor gekozen worden om voor kleinere gemeenten een basisjaar te kiezen dat minder ver terug in de tijd ligt dan het basisjaar voor grotere gemeenten. Dit geeft wel enige discrepantie tussen groepen. Als een gemeente groeit kan het dan voorkomen dat het basisjaar verschuift van t-2 of t-3 naar t-5. Om deze overstap te vergemakkelijken kan er gekozen worden voor een ingroeimodel, bijvoorbeeld door het basisjaar langzaam op te rekken en in de overgangperiode uit te gaan van t-4. Een andere optie is om voor deze gemeenten een voortschrijdend gemiddelde te hanteren. Bijvoorbeeld door het eerste overgangsjaar de gemiddelde uitgaven in t-2 en t-3 als het basisjaar te nemen en dit langzaam op te rekken tot t-5.

3.2 Rechtvaardigheid

Criterium: Gemeenten zien hun prestaties terug in het financiële resultaat. Goede prestaties leiden tot voordeel, slechte tot nadeel.

Doordat het trendmodel is gebaseerd op een panelmodel wordt de geschatte objectieve mutatie niet verstoord door (niet-)waargenomen kenmerken die niet of nauwelijks door de tijd veranderen, zoals bepaald beleid of de centrumfunctie van gemeenten. De geschatte objectieve mutaties sluiten daardoor naar verwachting goed aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven. Hierdoor zien gemeenten hun prestaties vertaald in financieel resultaat. Dit ervaren gemeenten als rechtvaardig. Ook het feit dat het model uitgaat van uitgaven van de betreffende gemeente in het verleden bevordert de rechtvaardigheid omdat zo rekening wordt gehouden met de lokale situatie. Het model heeft een hoge verklaringskracht: de bijstandsuitgaven in een gemeente kunnen dus goed verklaard worden met de verdeelkenmerken en de gemeentespecifieke constante.

Doordat het model de bijstandsuitgaven in een basisjaar als uitgangspunt neemt zal er minder behoefte zijn aan dempers en vangnetten. Ook hierdoor zullen gemeenten hun prestaties meer terug zien in het financiële resultaat. Bovendien kunnen de budgetten voor kleinere gemeenten ook volgens de systematiek verdeeld worden.

Het gebruik van een basisjaar kan ook als onrechtvaardig worden ervaren. Gemeenten die tot het basisjaar een slecht beleid hebben gevoerd worden daar niet voor gestraft en gemeenten die juist goed beleid hebben gevoerd worden niet beloond. De prikkel van het trendmodel treedt immers op vanaf het basisjaar. Door het basisjaar ver terug in de tijd te leggen op t-5 wordt dit deels ondervangen. Het kan wel zijn dat gemeenten net in het basisjaar relatief lage (of hoge) uitgaven hadden. Dit kan worden ondervangen door een meerjaarsgemiddelde als basis te nemen.¹³ Doordat het basisjaar jaarlijks verschuift is dit een beperkt probleem.

Met gebruik van gemeentespecifieke constanten wordt er zoveel mogelijk voor gezorgd dat beleid en uitvoering de gewichten van de verdeelkenmerken niet verstoren. Dit geldt voor beleid en uitvoering dat min of meer constant is door de jaren heen, bijvoorbeeld een ruimhartig bijstandsbeleid. Beleid en uitvoering dat wel (sterk) verandert door tijd wordt niet gevangen in de constante en kan daarom de gewichten van de verdeelkenmerken beïnvloeden.

3.3 Betrouwbaarheid

criterium: De systematiek is ontwikkeld met een wetenschappelijk verantwoorde en reproduceerbare methode. De verdeelmaatstaven en hun gewichten zijn logisch en verklaarbaar. De schattingen zijn gebaseerd op betrouwbare en zo actueel mogelijke cijfers. De systematiek is stabiel.

3.3.1 Wetenschappelijke methode

Het trendmodel maakt gebruik van paneldatatechnieken. Dit zijn bekende econometrische technieken die veelvuldig worden toegepast. De meeste statistische softwarepakketten hebben standaardcommando's waarmee deze analyses uitgevoerd kunnen worden. De methodiek is daarmee goed reproduceerbaar en controleerbaar door derden.¹⁴

Het model is op wetenschappelijk verantwoorde wijze tot stand gekomen. Er is eerst nagedacht over welke verdeelkenmerken relevant kunnen zijn bij het verklaren van stijgingen of dalingen in de bijstandsuitgaven. Hierbij is gekeken naar kenmerken die nu in het model zitten en kenmerken die zijn aangedragen voor de MAU-aanvragen. Daarnaast is gehoor gegeven aan de oproep van gemeenten om te kijken naar andere niveaus dan het COROP-niveau voor de regionale arbeidsmarkt. Vervolgens zijn verschillende varianten van het model opgesteld, waarbij al deze kenmerken zijn getoetst. Kenmerken vielen af als zij statistisch niet significant waren en dus geen invloed hadden op de uitgaven. Vervolgens is gekeken of de gevonden relaties plausibel en logisch verklaarbaar waren. Bij sommige kenmerken was dit niet het geval, zoals het percentage laagopgeleiden. Dit kenmerk had een negatief gewicht, dus een stijging van het aandeel

¹³ Bijvoorbeeld door een driejaarsgemiddelde te nemen over de uitgaven in t-6, t-5 en t-4. Voor de kenmerken wordt dan wel uitgegaan van t-5. Het gebruik van een meerjaarsgemiddelde heeft geen gevolgen voor de prikkelwerking van het model.

¹⁴ Dit onderzoek schat het trendmodel met Stata en gebruikt daarvoor het `xtreg, fe` commando.

laagopgeleiden leidde tot een daling van de bijstandsuitgaven. Deze kenmerken zijn nader onderzocht en besproken met de begeleidingscommissie. Het aandeel laagopgeleiden bleek een grote fluctuatie van jaar op jaar te kennen. Het is niet waarschijnlijk dat dit komt door een daadwerkelijke stijging of daling van het aandeel laagopgeleiden, maar dat steekproefvariatie de oorzaak is. Het percentage laagopgeleiden is namelijk gebaseerd op een steekproef, waarbij vooral bij de kleinere gemeenten het aantal waarnemingen beperkt is. Omdat dit kenmerk daarom onbetrouwbaar is, is het niet meegenomen in het model.

3.3.2 Relaties tussen uitgaven en kenmerken

De relaties tussen verdeelkenmerken en bijstandsuitgaven in het trendmodel zijn logisch en verklaarbaar. Zij sluiten goed aan bij de beleving van gemeenten. De relaties zijn besproken met de begeleidingscommissie, waarin ook gemeenten deelnamen. Gemeenten gaven aan dat kenmerken zo mogelijk op gemeenteniveau moeten worden opgenomen, omdat dan met de lokale situatie rekening wordt gehouden. Alle opgenomen verdeelmaatstaven zijn daarom op gemeenteniveau, uiteraard met uitzondering van de jaareffecten. Daarnaast gaven gemeenten aan dat de vraag naar arbeid goed in het model moet terugkomen. Dat is helaas bij het trendmodel niet mogelijk gebleken, omdat de baangegevens een (te) grote trendbreuk bevatten. In de toekomst, zodra meer jaren beschikbaar komen, kan dit kenmerk mogelijk wel opgenomen worden. Ook gaven gemeenten aan dat zij een voorkeur hebben voor een model met zo min mogelijk verdeelkenmerken. Bij de keuze voor het uiteindelijke model is rekening gehouden met deze voorkeuren. Analyse van de gemeentespecifieke constanten laat zien dat het aandeel laagopgeleiden, allochtonen, éénouderhuishoudens, maar ook het gemiddelde banenniveau, van invloed is op de bijstandsuitgaven. Hiermee wordt bij de verdeling rekening gehouden door de uitgaven in het basisjaar als uitgangspunt te nemen.

3.3.3 Betrouwbare, actuele gegevens

De gebruikte data in het trendmodel zijn betrouwbaar. De uitgavengegevens komen van het ministerie van SZW. De overige gegevens worden geleverd door het CBS. Sommige gegevens levert het CBS direct aan het Ministerie ten behoeve van het verdeelmodel voor de WWB (Huishoudens, Inwoners, Lage inkomens en Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen). De overige gegevens zijn beschikbaar via StatLine. Het trendmodel gebruikt alleen integrale gegevens en dus geen gegevens op basis van steekproeven. Dit betekent dat schommelingen in de kenmerken door steekproefvariatie niet van invloed kunnen zijn op de budgetverdeling. Tabel 3.3 geeft een overzicht van de gebruikte gegevens en databronnen. De tabel toont ook de meest recente gegevens die in het model gebruikt worden. De meeste gegevens zijn gebaseerd op 2012. Voor de lage inkomens wordt gebruikgemaakt van 2010, omdat gegevens voor 2012 nog niet beschikbaar zijn. WW-uitkeringen worden vertraagd meegenomen omdat deze vertraagd effect hebben op de uitgaven. Tabel 3.3 bevat alleen de kenmerken die in het uiteindelijke model zitten. In bijlage A staan de bronnen en peildata van alle getoetste kenmerken beschreven.

Tabel 3.3 CBS levert vrijwel alle gegevens voor het trendmodel

	Bron*	Leverancier	Type data	Meest recente peildatum
Uitgaven	Gemeenten	SZW	Integraal	2012
Huishoudens 15-64 jaar	GBA	CBS	Integraal	2012
Inwoners 15-64 jaar	GBA	CBS	Integraal	2012
Lage inkomens	RIO	CBS	Steekproef (t/m 2009), Integraal (vanaf 2010)	2010
AO-uitkeringen	UWV	CBS	Integraal	2012
WW-uitkeringen**	UWV	StatLine (CBS)	Integraal	2011

* GBA= Gemeentelijke basisadministratie, RIO= Regionaal Inkomensonderzoek** Het CBS levert op dit moment ook al gegevens over de WW-uitkeringen, deze worden echter niet toegepast in het huidige model.

Bron: SEO Economisch Onderzoek

3.3.4 Stabiliteit herschattingen

De stabiliteit van het model wordt beoordeeld aan de hand van de stabiliteit van de schattingen voor verschillende jaren. Tabel 3.4 toont de resultaten van verschillende herschattingen. In de eerste kolom staat het uitgangsmodel. Dit is het model waarbij de uitgaven in 2012 zijn opgehoogd met de fictieve uitgaven voor de nieuwe doelgroep in 2015. In de daaropvolgende kolommen zijn die fictieve uitgaven verhoogd naar het niveau van 2016, 2017 en 2018. De laatste kolom toont de schattingen van het model zonder de nieuwe doelgroep. In dit geval wordt het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen niet onderverdeeld naar de situatie voor en vanaf 2012. Omdat het trendmodel gebruikmaakt van alle beschikbare gegevens in het analysebestand, kan geen model geschat worden voor eerdere jaren. De tabel laat zien dat de modelschattingen behoorlijk stabiel zijn. Als de nieuwe doelgroep groter wordt, neemt het gewicht van het kenmerk arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vanaf 2012 toe. Dit sluit aan bij de verwachting. Het aandeel mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in een gemeente vormt een proxy voor de omvang van de nieuwe doelgroep. Daarnaast is te zien dat het gewicht van de kenmerken lage inkomens en WW-uitkeringen iets toeneemt. In het model zonder de nieuwe doelgroep is te zien dat de lage inkomens en WW-uitkeringen dan juist een kleiner gewicht krijgen. Het jaareffect voor 2012 is in het model voor de oude doelgroep hoger dan in de modellen met de nieuwe doelgroep. Dit komt doordat in de modellen voor de nieuwe doelgroep het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vanaf 2012 apart meeloopt en dit een deel van het jaareffect in 2012 oppikt.

Tabel 3.4 Herschattingen geven stabiel beeld

	Model 2012 (met nieuwe doelgroep)				Model 2012
	2015	2016	2017	2018	(zonder nieuwe doelgroep)
Jaareffecten:					
2012	35,42***	33,18***	31,06***	28,64**	109,10***
2011	77,04***	77,36***	77,65***	77,99***	76,82***
2010	44,72***	44,96***	45,18***	45,44***	44,15***
2009	10,27	11,15	11,97	12,92	8,59
2008	-25,92***	-25,29***	-24,69***	-24,01***	-27,87***
2007	-21,44***	-21,10***	-20,78***	-20,42***	-22,34***
2006	ref	ref	ref	ref	ref
Lage inkomens (t-2)	2,04*	2,14*	2,23*	2,33**	1,68
AO-uitkeringen voor 2012	22,89***	23,63***	24,33***	25,14***	27,69***
AO-uitkeringen vanaf 2012	35,08***	39,16***	43,04***	47,46***	Nvt
WW-uitkeringen (t-1)	11,22	11,40	11,57	11,77	6,24
Constante ¹	497,10***	500,05***	502,84***	506,03***	495,51***
N	2856	2856	2856	2856	2856
R-kwadraat (overall, adjusted) ²	98,0	98,0	98,0	98,0	98,0
R-kwadraat (within) ²	66,6	70,5	73,8	77,0	63,3

Significantie: * p<0.10; ** p<0.05; *** p<0.01

¹ De constante en gemeentespecifieke effecten zijn zodanig geschaald dat de constante de gemiddelde uitgaven per huishouden in deze periode representeert. Dit heeft geen gevolgen voor de overige gewichten. De gemiddelde uitgaven nemen toe omdat de nieuwe doelgroep in omvang toeneemt.

² De overall R² geeft de verklaringskracht van het hele model inclusief de gemeentespecifieke constanten. Deze geeft weer hoe goed de voorspelde en werkelijke uitgaven op elkaar aansluiten. De within R² geeft de verklaringskracht van het getransformeerde model, waarbij de gemeentespecifieke constanten buiten beschouwing zijn gelaten. Dit geeft aan hoe goed de veranderingen binnen gemeenten worden verklaard door de verdeelmaatstaven.

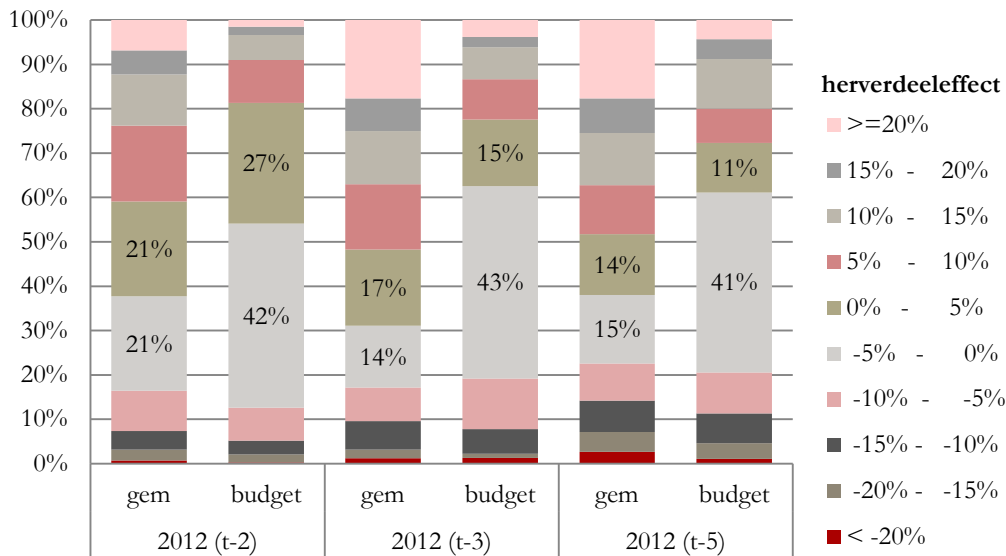
Bron: Berekeningen SEO Economisch Onderzoek

3.3.5 Herverdeeleffecten

Ook de hoogte en de spreiding van de herverdeeleffecten geven een indicatie van de betrouwbaarheid van het model. Een herverdeeleffect is hierbij gedefinieerd als het verschil tussen het geschatte uitgavenaandeel volgens het model en het aandeel in de werkelijke uitgaven, als percentage van het aandeel in de werkelijke uitgaven.

Alleen de huidige doelgroep

Analyse van de herverdeeleffecten laat zien dat, zoals verwacht, de herverdeeleffecten over het algemeen groter zijn als het basisjaar verder terug in de tijd ligt, zie Figuur 3.1. Iets minder dan 30 procent van de gemeenten heeft een herverdeeleffect van -5 procent tot 5 procent bij een basisjaar van t-5 (2007). Het gaat hier om 52 procent van het macrobudget. Bij een basisjaar van t-3 (2009) valt 31 procent in deze groep (58 procent van het macrobudget). Als uitgegaan wordt van 2010 als basisjaar (t-2) heeft 42 procent van de gemeenten een herverdeeleffect dat niet groter is dan +/- 5 procent. Deze gemeenten zijn samen goed voor 69 procent van het macrobudget. Het gaat hier om de herverdeeleffecten als geen rekening wordt gehouden met de nieuwe doelgroep. De gebruikte uitgaven in 2012 zijn dus de werkelijke uitgaven zonder fictieve ophoging. Bijlage C bevat de achterliggende tabel bij de figuur. Ook de tabellen uitgesplitst naar gemeentegrootte staan in bijlage C

Figuur 3.1 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5

gem = percentage gemeenten, budget = percentage van het macrobudget

De figuur toont de herverdeeeffecten op basis van het geschatte uitgavenaandeel en het werkelijke uitgavenaandeel voor de basisjaren t-2, t-3 en t-5..

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Inzoomen op de herverdeeeffecten op gemeentegrootte, provincieniveau en naar bijstandsuitgaven per huishouden geeft inzicht of er grote verschillen tussen groepen gemeenten zijn. Tabel 3.5 laat zien hoeveel gemeenten positieve en negatieve herverdeeeffecten hebben, wat het gemiddelde absolute herverdeeeffect is en hoeveel gemeenten relatief grote herverdeeeffecten hebben (van meer dan +/- 10 procent). De tabel laat resultaten zien voor twee basisjaren: t-2 en t-5. De tabel voor het basisjaar t-3 staat in de bijlage. Bij beide basisjaren is het gemiddelde absolute herverdeeeffect groter naarmate de gemeenten kleiner zijn. Voor de grotere gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) is het gemiddelde herverdeeeffect relatief beperkt. Bij deze gemeenten komt het ook relatief weinig voor dat het herverdeeeffect groter is dan +/- 10 procent. In de groep gemeenten tot 25.000 inwoners is te zien dat één gemeente een zeer groot positief herverdeeeffect heeft (119 procent bij t-5). Deze zeer kleine gemeente ligt in Friesland en zorgt ervoor dat het gemiddelde absolute herverdeeeffect in deze provincie afwijkt van de overige provincies. Hetzelfde geldt in mindere mate voor Utrecht, Noord-Brabant en Zeeland. Ook daar worden relatief grote herverdeeeffecten gevonden bij kleine gemeenten (tot 25.000 inwoners). De overige provincies tonen onderling geen opvallende verschillen. Deze gemeenten geven minder dan 250 euro per huishouden uit aan bijstand. Dit leidt ertoe dat vooral in deze categorie het gemiddelde absolute herverdeeeffect weer groot is.

Het gemiddelde absolute herverdeeeffect is bij t-2 gelijk aan 8,5 procent. Als uitgegaan wordt van t-5 gaat het om 13,7 procent. Doordat vooral kleine gemeenten grotere herverdeeeffecten hebben is het gemiddelde absolute herverdeeeffect lager als met het uitgavenaandeel gewogen wordt. Het gaat dan om respectievelijk 4,6 en 7,1 procent. Bij een basisjaar van t-2 heeft 24 procent van de gemeenten een herverdeeeffect van meer dan 10 procent en 7 procent van de gemeenten een herverdeeeffect van minder dan -10 procent. Dit zijn vrijwel allemaal gemeenten tot 50.000 inwoners. Bij een basisjaar van t-5 worden de herverdeeeffecten groter. Dit effect treedt op bij alle gemeenten.

Tabel 3.5 Positieve en negatieve herverdeeeffecten 2012 voor basisjaren t-2 en t-5: huidige doelgroep

	Basisjaar t-2									Basisjaar t-5								
	Abs. Hve	Negatief herverdeeeffect				Positief herverdeeeffect				Abs. hve	Negatief herverdeeeffect				Positief herverdeeeffect			
		Aantal	Max.	Gem.	<-10%	Aantal	Max.	Gem.	>10%		Aantal	Max.	Gem.	<-10%	Aantal	Max.	Gem.	>10%
0 – 25.000 inwoners	10,2	59	-23,2	-7,4	19	135	81,5	11,4	54	16,8	64	-31,2	-10,1	31	130	119,3	20,1	80
25.000 – 50.000 inwoners	7,7	56	-16,3	-5,0	7	85	32,6	9,4	35	12,3	52	-21,4	-7,9	16	89	50,8	14,9	53
50.000 – 100.000 inwoners	6,2	25	-21,2	-5,5	3	21	19,3	7,1	6	9,0	25	-20,4	-7,2	9	21	25,8	11,2	12
100.000 – 250.000 inwoners	4,8	11	-11,0	-4,1	1	12	14,4	5,5	2	7,8	11	-18,4	-6,9	2	12	20,3	8,6	6
250.000+ inwoners	1,8	3	-3,4	-2,2	0	1	0,5	0,5	0	4,2	3	-3,8	-2,0	0	1	10,7	10,7	1
<i>Provincie</i>																		
Groningen	6,5	12	-13,1	-6,3	3	11	21,9	6,6	2	5,4	12	-15,1	-6,2	3	11	9,3	4,5	0
Friesland	12,2	24	-23,2	-10,0	12	3	81,5	29,7	1	22,7	24	-29,1	-15,6	21	3	119,3	79,8	3
Drenthe	8,1	7	-11,6	-7,0	3	5	19,3	9,7	3	10,9	10	-22,3	-11,8	6	2	6,7	6,2	0
Flevoland	9,5	4	-11,0	-6,0	1	2	22,6	16,5	2	14,4	2	-13,5	-12,7	2	4	40,9	15,3	2
Utrecht	7,3	9	-19,9	-4,3	1	17	34,7	8,9	4	18,0	4	-17,7	-6,3	1	22	70,0	20,2	17
Gelderland	6,1	22	-17,1	-4,5	1	34	32,6	7,2	9	10,7	20	-21,4	-6,1	4	36	50,8	13,2	20
Limburg	7,0	7	-4,1	-2,5	0	26	20,9	8,2	9	10,3	18	-20,8	-7,9	6	15	27,2	13,1	10
Noord-Brabant	11,1	11	-21,2	-4,5	1	56	64,6	12,4	30	16,1	16	-14,1	-5,5	4	51	69,1	19,4	34
Zuid-Holland	8,8	20	-22,4	-4,6	3	47	41,1	10,6	20	13,8	14	-17,4	-5,4	3	53	51,5	16,0	30
Noord-Holland	7,9	25	-18,6	-6,6	3	28	31,6	9,1	8	13,9	18	-31,2	-10,0	5	35	41,7	15,9	23
Zeeland	9,7	4	-6,8	-3,1	0	9	29,0	12,6	4	18,9	4	-8,6	-3,4	0	9	70,1	25,8	7
Overijssel	7,3	9	-11,1	-4,7	2	16	23,7	8,7	5	10,2	13	-21,9	-6,0	3	12	35,6	14,8	6
<i>Bijstandsuitgaven / hh15-64</i>																		
Minder dan 250 euro	22,3	3	-17,1	-6,0	1	26	81,5	24,2	18	43,2	0	-	-	0	29	119,3	43,2	29
250 – 400 euro	10,5	22	-22,4	-5,8	3	90	32,6	11,6	50	18,1	18	-29,1	-7,7	5	94	64,6	20,1	71
400 – 600 euro	6,4	43	-18,6	-4,6	4	76	21,8	7,5	23	9,1	38	-26,7	-7,3	11	81	26,2	9,9	36
600 – 800 euro	5,8	35	-23,2	-6,8	9	32	16,8	4,7	3	8,8	38	-31,2	-9,5	15	29	25,8	7,8	11
800 – 1.000 euro	6,5	19	-19,2	-6,7	5	13	19,3	6,2	2	7,6	22	-19,8	-8,1	9	10	15,5	6,6	3
Meer dan 1.000 euro	5,7	32	-17,4	-6,1	8	17	21,9	4,7	1	8,3	39	-20,8	-9,3	18	10	10,7	4,3	2
Totaal	8,5	154	-23,2	-5,9	30	254	81,5	10,0	97	13,7	155	-31,2	-8,5	58	253	119,3	16,9	152

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Abs. Hve=gemiddeld absoluut herverdeeeffect

Zowel de huidige doelgroep als de nieuwe doelgroep

Vanaf 2015 wordt de Participatiewet ingevoerd. Dit betekent dat mensen met arbeidspotentieel die voorheen in de Wajong of Wsw konden stromen onder de bijstand komen te vallen. Ook het zittend bestand van de Wajong zal worden herbeoordeeld. Deze groep is nu nog buiten beschouwing gelaten vanwege onzekerheden omtrent de herbeoordelingsoperatie. Om rekening te kunnen houden met de nieuwe doelgroep zijn de uitgaven in 2012 opgehoogd met een fictief deel. Dit fictieve deel is bepaald door de geraamde macrouitgaven van SZW te vermenigvuldigen met een geraamd budgetaandeel voor de nieuwe doelgroep per gemeente. Dit budgetaandeel is gebaseerd op een historische verdeling van de nieuwe doelgroep over gemeenten, zie Tempelman en Berden (2011).¹⁵

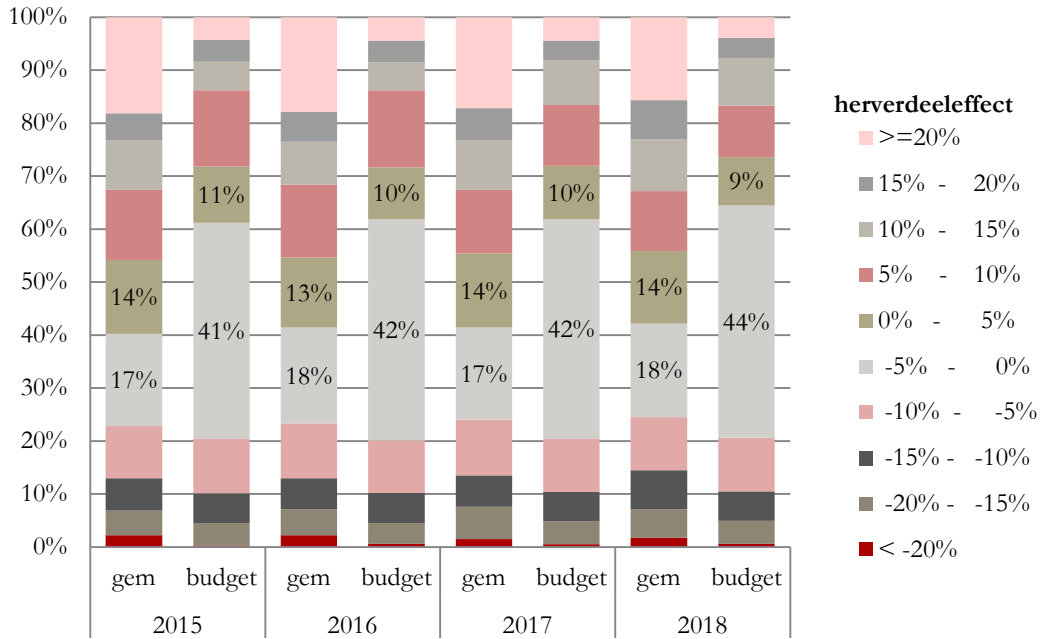
Figuur 3.2 laat geen grote veranderingen in de herverdeeeffecten zien naarmate de nieuwe doelgroep groter wordt. Dit kan komen doordat het kenmerk arbeidsongeschiktheidsuitkeringen een samenhang vertoont met de nieuwe doelgroep en dat dit kenmerk vanaf 2012 de uitgaven voor de nieuwe doelgroep dus goed oppikt. Het is belangrijk om te realiseren dat het basisjaar wordt gesteld ten opzichte van de meest recente beschikbare uitgaven. Met basisjaar t-5 wordt dus 2007 bedoeld.¹⁶ Wat opvalt is dat een minder dan de helft van de gemeenten een negatief herverdeeeffect heeft: ongeveer 40 procent. Dit komt omdat vooral bij grotere gemeenten negatieve herverdeeeffecten worden gevonden. Dat is ook te zien aan het feit dat deze gemeenten gezamenlijk ruim 60 procent van het macrobudget ontvangen. Bij een basisjaar van t-2 heeft ook ongeveer 40 procent van de gemeenten een negatief herverdeeeffect (Figuur 3.3). Het gaat hier om iets kleinere gemeenten dan bij het basisjaar t-5: zij zijn samen goed voor ruim 50 procent van het macrobudget.

De herverdeeeffecten nemen wederom in omvang af als het basisjaar minder ver terug in de tijd wordt gekozen, dus t-3 of t-2. Figuur 3.3 laat zien dat bij een basisjaar van t-2 (2010) de gemeenten die samen ongeveer 70 procent van het macrobudget bevatten een herverdeeeffect hebben dat kleiner is dan +/- 5 procent. Het gaat hier om een stabiel resultaat: de uitkomsten veranderen nauwelijks als de nieuwe doelgroep in omvang toeneemt.

¹⁵ De budgetaandelen uit dit onderzoek zijn deels aangepast omdat nu geen huishouduitkeringstoets meer geldt voor de bijstand en omdat er geen verplichting komt voor gemeenten om 30.000 beschutte arbeidsplaatsen te realiseren. Dit was onder de Wet Werken naar Vermogen nog wel het geval.

¹⁶ Bijlage C bevat weer de achterliggende tabellen.

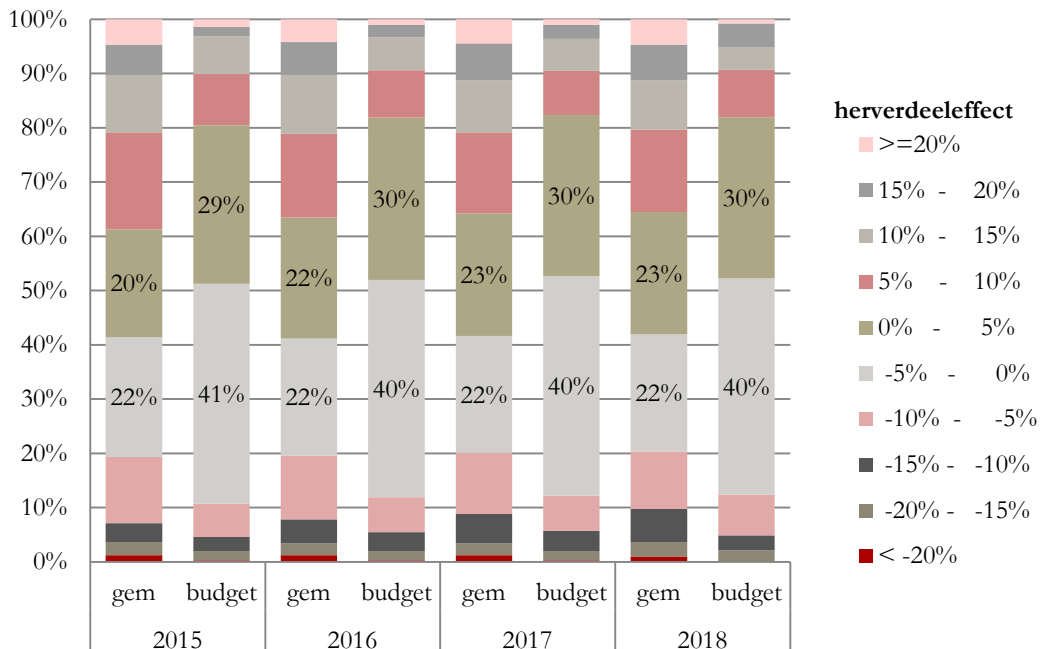
Figuur 3.2 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5 (2007)

gem = percentage gemeenten, budget = percentage van het macrobudget
 De figuur geeft de herverdeeeffecten voor de herschattingen van het model 2012 (met uitgaven 2006 tot en met 2012) waarbij de uitgaven in 2012 zijn opgehoogd tot het fictieve niveau van 2015, 2016, 2017 en 2018.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Figuur 3.3 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 (2010)

gem = percentage gemeenten, budget = percentage van het macrobudget
 De figuur toont de herverdeeeffecten voor de herschattingen van het model 2012 (met uitgaven 2006 tot en met 2012) waarbij de uitgaven in 2012 zijn opgehoogd tot het fictieve niveau van 2015, 2016, 2017 en 2018.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Inzoomen op de herverdeeffecten op gemeentegrootte, provincieniveau en naar bijstandsuitgaven per huishouden geeft min of meer hetzelfde beeld als bij de herverdeeffecten voor alleen de huidige doelgroep. Tabel 3.6 laat zien dat de herverdeeffecten afnemen naar mate gemeenten groter worden. De herverdeeffecten voor het basisjaar t-2 zijn vooral voor de grotere gemeenten relatief klein. De twee kleine gemeenten in Friesland en Noord-Brabant hebben ook in het model met de nieuwe doelgroep grote positieve herverdeeffecten. Hierdoor is het gemiddelde absolute herverdeeffect in deze provincies groter. Bij de overige provincies zien we gemiddeld genomen gelijke herverdeeffecten. Bij het basisjaar t-5 wordt de spreiding tussen provincies groter. Groningen houdt een relatief laag herverdeeffect, Utrecht en Zeeland gaan omhoog. Dit beeld kwam ook naar voren bij het model dat alleen naar de huidige doelgroep keek. Ook nu is te zien dat vooral bij gemeenten met lage uitgaven per huishouden de herverdeeffecten, zowel positief als negatief, het grootst zijn. Dit hangt samen met de verdeling naar gemeentegrootte. Over het algemeen geldt dat de grotere gemeenten hogere uitgaven per huishouden hebben. De tabel voor het basisjaar t-3 staat in de bijlage.

Het gemiddelde absolute herverdeeffect is voor basisjaar t-2: 8,0 procent. Als drie jaar verder terug in de tijd gekeken wordt is het gemiddelde absolute herverdeeffect: 12,6 procent. In dit gemiddelde tellen alle gemeenten even zwaar. Als gewogen wordt met het uitgavenaandeel is het gemiddelde absolute herverdeeffect respectievelijk 4,6 en 6,8 procent voor de basisjaren t-2 en t-5.

Samengevat

Bij de nieuwe doelgroep is te zien dat de herverdeeffecten stabiel zijn bij herschattingen van het model. Daarnaast geldt voor zowel de huidige doelgroep als de nieuwe doelgroep dat de herverdeeffecten toenemen als het basisjaar verder terug in de tijd komt te liggen. Ook komt naar voren dat vooral kleinere gemeenten grotere herverdeeffecten hebben. Voor deze gemeenten verklaart het model dus minder goed. Dit komt deels doordat de spreiding van de objectieve ontwikkeling bij hen in verhouding groter is, maar ook doordat kleine gemeenten minder makkelijk te vangen zijn in een model omdat het toeval een grotere rol speelt, bijvoorbeeld doordat zij relatief erg weinig of juist veel bijstandsgerechtigden hebben. Een oplossing hiervoor zou zijn om voor kleinere gemeenten een ander (later) basisjaar te hanteren dan voor grotere gemeenten, bijvoorbeeld t-2 of t-3. Bij grote gemeenten gaat de voorkeur uit naar t-5. Als een gemeente groeit kan het dan voorkomen dat het basisjaar verschuift van t-2 of t-3 naar t-5. Om deze overstap te vergemakkelijken kan er gekozen worden voor een ingroeimodel, bijvoorbeeld door het basisjaar langzaam op te rekken en in het overgangsjaar uit te gaan van t-4.

Tabel 3.6 Positieve en negatieve herverdeeeffecten 2015 voor basisjaren t-2 en t-5, zowel huidige als nieuwe doelgroep

	Basisjaar t-2 (2010)									Basisjaar t-5 (2007)								
	abs. hve		Negatief herverdeeeffect			Positief herverdeeeffect				abs. hve		Negatief herverdeeeffect			Positief herverdeeeffect			
	Aantal	Max.	Gem.	<-10%	Aantal	Max.	Gem.	>10%	Aantal	Max.	Gem.	<-10%	Aantal	Max.	Gem.	>10%		
0 – 25.000 inwoners	9,8	77	-37,7	-7,7	18	117	68,0	11,2	48	15,2	74	-32,7	-9,3	27	120	95,8	18,8	70
25.000 – 50.000 inwoners	7,2	55	-16,9	-5,6	7	86	27,5	8,2	28	11,4	52	-20,5	-8,0	17	89	46,2	13,5	49
50.000 – 100.000 inwoners	5,9	24	-21,4	-5,1	3	22	20,5	6,7	7	8,9	23	-20,0	-7,6	7	23	26,2	10,3	11
100.000 – 250.000 inwoners	4,0	10	-10,8	-3,6	1	13	14,5	4,4	2	7,0	12	-16,2	-5,7	2	11	17,7	8,5	3
250.000+ inwoners	2,2	3	-3,6	-2,8	0	1	0,3	0,3	0	4,1	3	-3,9	-2,3	0	1	9,6	9,6	0
<i>Provincie</i>																		
Groningen	5,9	11	-11,9	-5,6	1	12	23,5	6,2	1	4,5	12	-11,6	-4,7	2	11	10,7	4,2	1
Friesland	13,4	23	-26,9	-12,6	13	4	63,5	18,0	1	21,5	24	-29,2	-16,1	21	3	95,8	65,0	3
Drenthe	8,0	7	-12,7	-6,2	1	5	20,5	10,5	3	10,4	9	-20,0	-12,2	6	3	8,9	5,0	0
Flevoland	8,1	4	-10,8	-6,3	1	2	14,3	11,7	1	11,7	2	-13,2	-11,5	1	4	31,9	11,7	1
Utrecht	7,9	13	-27,8	-6,1	2	13	33,7	9,7	5	17,0	5	-25,4	-9,5	1	21	68,6	18,8	13
Gelderland	5,8	26	-37,7	-5,2	1	30	27,5	6,2	5	9,1	21	-19,8	-6,3	4	35	34,7	10,8	15
Limburg	9,0	3	-4,8	-3,4	0	30	20,0	9,5	12	9,9	15	-17,8	-6,6	3	18	25,3	12,6	12
Noord-Brabant	10,9	16	-21,4	-4,3	2	51	68,0	13,0	31	15,9	17	-15,6	-5,9	4	50	72,7	19,3	33
Zuid-Holland	6,7	31	-21,9	-5,6	4	36	27,3	7,6	9	10,7	24	-19,0	-5,6	5	43	46,2	13,6	22
Noord-Holland	7,0	23	-19,0	-5,1	2	30	39,6	8,4	8	14,3	18	-32,7	-9,5	4	35	44,0	16,7	24
Zeeland	7,9	3	-8,7	-4,1	0	10	21,8	9,1	4	17,0	4	-9,4	-3,9	0	9	58,2	22,8	5
Overijssel	6,6	9	-12,4	-5,3	2	16	21,0	7,4	5	9,2	13	-16,6	-5,6	2	12	38,7	13,0	4
<i>Bijstandsuitgaven / hh15-64</i>																		
Minder dan 250 euro	22,0	6	-37,7	-13,5	3	19	68,0	24,8	16	37,9	1	-2,4	-2,4	0	24	95,8	39,4	22
250 – 400 euro	8,8	33	-27,8	-6,1	4	78	39,6	10,0	35	16,8	24	-29,2	-8,9	6	87	55,6	18,9	61
400 – 600 euro	6,8	50	-19,0	-5,2	5	72	20,6	7,9	24	9,3	44	-27,0	-7,0	9	78	28,9	10,6	37
600 – 800 euro	6,4	30	-26,9	-7,4	8	34	16,8	5,5	5	8,6	33	-32,7	-9,5	15	31	26,2	7,7	10
800 – 1.000 euro	6,1	21	-18,7	-6,0	4	16	20,5	6,3	3	7,4	24	-19,4	-7,7	8	13	17,8	6,9	2
Meer dan 1.000 euro	5,8	29	-17,5	-6,1	5	20	23,5	5,3	2	7,8	38	-20,0	-8,7	15	11	12,0	4,8	1
Totaal	8,0	169	-37,7	-6,3	29	239	68,0	9,3	85	12,6	164	-32,7	-8,2	53	244	95,8	15,6	133

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

3.4 Voorspelbaarheid

Criterium: De verdeelsystematiek leidt voor gemeenten tot een zekere voorspelbaarheid van de uitkomsten.

De geschatte gewichten uit het trendmodel zijn relatief stabiel. Dit komt doordat het model geschat wordt op meerdere jaren. Toch is het lastig voor gemeenten om op basis van hun uitgaven in het basisjaar en de mutatie in de verdeelkenmerken een inschatting te maken van hun toekomstige budget. Dat komt doordat het budget afhankelijk is van het macrobudget en de scores van andere gemeenten op de verdeelkenmerken.

Het is mogelijk om een budgetberekeningstool te maken waarmee de gemeenten een indruk kunnen krijgen van hun budget. Omdat afzonderlijk een macrobudget wordt vastgesteld, gaat het hier wel om een indruk. De daadwerkelijke budgetten hangen af van het beschikbare macrobudget. Daarnaast spelen ook de wijzigingen in de verdeelkenmerken van andere gemeenten een rol. Een budgetberekening gaat ervan uit dat er bij de andere gemeenten en in het macrobudget geen wijzigingen optreden. Stel dat gekozen wordt voor t-5 als basisjaar. De budgetberekeningen kunnen dan eenvoudig in een excelbestand gedaan worden. Daarvoor zijn voor iedere gemeente de volgende gegevens nodig:

- Uitgaven in t-5
- Verdeelkenmerken in t-5
- Verdeelkenmerken in t
- Geschatte gewichten
- Macrobudget t + 2

Als gemeenten dan een inschatting willen maken van hun budget in het volgende jaar kunnen zij hun scores op de verdeelkenmerken of hun uitgaven wijzigen en kijken wat hiervan de gevolgen zijn voor hun budget(aandeel). Stel dat een gemeente het budget voor 2014 wil bepalen. De meest recente gegevens zijn dan beschikbaar voor 2012. Deze gemeente kan de voorspelde ontwikkeling berekenen door de verschillen in verdeelkenmerken tussen het huidige en basisjaar te nemen en deze te vermenigvuldigen met het geschatte gewicht. In paragraaf 3.5 wordt dit geïllustreerd met een rekenvoorbeeld.

De budgetvaststelling kan op hetzelfde moment als de huidige budgetvaststelling plaatsvinden, dus september in jaar t-1. Het budget voor jaar 2015 wordt dan in 2014 bekend gemaakt. De herschatting vindt in dat geval plaats op (uitgaven)gegevens uit 2013.

De voorspelbaarheid van het model kan ook beoordeeld worden door te kijken naar de stabiliteit van de herverdeeleffecten. Als herverdeeleffecten van jaar op jaar weinig veranderen, zijn de modeluitkomsten beter voorspelbaar. Dit onderzoek voert hiervoor twee analyses uit:

1. Verandering in de herverdeeleffecten bij jaarlijkse herschatting
2. Verandering in de herverdeeleffecten bij constante budgetaandelen

Voor het trendmodel kunnen deze analyses alleen voor het model inclusief de nieuwe doelgroep uitgevoerd worden omdat geen herschattingen in het verleden gedaan kunnen worden.

3.4.1 Verandering in de herverdeeeffecten bij jaarlijkse herschatting

Deze paragraaf beschrijft veranderingen in de herverdeeeffecten van jaar op jaar, waarbij een jaarlijkse herschatting plaatsvindt. Tabel 3.7 toont de veranderingen in de herverdeeeffecten van jaar op jaar als uitgegaan wordt van een meebewegend basisjaar t-5. Bijlage D beschrijft de veranderingen bij de basisjaren t-2 en t-3. In dit geval worden de uitgaven in 2012 steeds met een ander fictief bedrag opgehoogd en vervolgens worden de modellen herschat. De verdeelkenmerken blijven constant. De objectieve mutatie is berekend door de verdeelkenmerken in 2012 te vergelijken met die in t-5 (2007).

Tabel 3.4 liet al zien dat de herschattingen stabiele gewichten geven en de verwachting is dus ook dat de herverdeeeffecten van jaar op jaar niet veel zullen veranderen. Dat wordt bevestigd in deze tabel. Van jaar op jaar verschilt het absolute herverdeeeffect gemiddeld één procentpunt. Over de periode 2015 tot en met 2018 is het gemiddelde verschil 2,6 procentpunt. Ook nu is te zien dat bij kleine(re) gemeenten meer schommelingen optreden dan bij grote(re) gemeenten, hoewel ook de veranderingen ook bij kleinere gemeenten beperkt zijn.

Tabel 3.7 Verandering in de herverdeeeffecten van jaar tot jaar bij jaarlijkse herschatting (na invoering Participatiewet)

	Aantal	Verandering 2016 t.o.v. 2015		Verandering 2017 t.o.v. 2016		Verandering 2018 t.o.v. 2017		Verandering 2018 t.o.v. 2015	
		Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25.000 inwoners	194	1,2	193	1,0	194	1,0	194	3,2	185
25.000 – 50.000 inwoners	141	0,8	141	0,7	141	0,8	141	2,3	138
50.000 – 100.000 inwoners	46	0,6	46	0,5	46	0,5	46	1,6	46
100.000 – 250.000 inwoners	23	0,6	23	0,5	23	0,5	23	1,6	23
250.000+ inwoners	4	0,2	4	0,2	4	0,2	4	0,6	4
<i>Provincie</i>									
Groningen	23	0,8	23	0,7	23	0,8	23	2,3	23
Friesland	27	0,9	26	0,8	27	0,8	27	2,5	25
Drenthe	12	0,5	12	0,4	12	0,5	12	1,4	12
Flevoland	6	1,0	6	0,9	6	0,9	6	2,8	5
Utrecht	26	0,8	26	0,7	26	0,7	26	2,2	25
Gelderland	56	1,3	56	1,1	56	1,1	56	3,4	54
Limburg	33	0,7	33	0,6	33	0,6	33	1,9	33
Noord-Brabant	67	1,1	67	0,9	67	0,9	67	2,9	63
Zuid-Holland	67	0,7	67	0,6	67	0,7	67	2,1	67
Noord-Holland	53	1,1	53	1,0	53	1,1	53	3,3	52
Zeeland	13	0,8	13	0,7	13	0,8	13	2,3	13
Overijssel	25	1,0	25	0,9	25	0,9	25	2,7	24
Totaal	408	1,0	407	0,8	408	0,9	408	2,6	396

De tabel geeft de gemiddelde absolute verandering in de herverdeeeffecten en het aantal gemeenten waarbij deze verandering kleiner is dan 10%. Er is gebruikgemaakt van t-5 als basisjaar.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

3.4.2 Verandering in de herverdeeeffecten bij constante budgetaandelen

Hiernaast is gekeken naar veranderingen in de herverdeeeffecten als de systematiek niet jaarlijks wordt herschat. In dit geval is er sprake van constante budgetaandelen: de budgetaandelen die volgen uit het model voor 2012 met basisjaar t-5. Hierbij zijn de uitgaven achtereenvolgens opgehoogd met de fictieve uitgaven voor de nieuwe doelgroep in 2015 tot en met 2018. Deze tabel geeft informatie over veranderingen in de uitgavenaandelen van gemeenten. Als de werkelijke uitgavenaandelen door de jaren heen redelijk constant blijven, dan zijn de herverdeeeffecten ook constant. Als de uitgaven van gemeenten van jaar op jaar sterk fluctueren, dan geeft deze variant grote herverdeeeffecten. Ook nu weer zijn de veranderingen klein, zie Tabel 3.8. Dit is volgens verwachting. De verwachte uitgaven voor de nieuwe doelgroep zijn in het begin nog relatief klein ten opzichte van de WWB-uitgaven. Het effect op de uitgavenaandelen is dan ook klein.

Tabel 3.8 Verandering in de herverdeeeffecten van jaar op jaar met constante budgetaandelen (na invoering Participatiewet)

	Aantal	Verandering 2016 t.o.v. 2015		Verandering 2017 t.o.v. 2016		Verandering 2018 t.o.v. 2017		Verandering 2018 t.o.v. 2015	
		Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25.000 inwoners	194	2,5	190	2,1	192	2,2	192	6,8	153
25.000 – 50.000 inwoners	141	1,9	141	1,7	141	1,7	141	5,4	120
50.000 – 100.000 inwoners	46	0,9	46	0,8	46	0,9	46	2,7	46
100.000 – 250.000 inwoners	23	0,5	23	0,5	23	0,5	23	1,5	23
250.000+ inwoners	4	1,2	4	1,1	4	1,3	4	3,6	4
<i>Provincie</i>									
Groningen	23	1,7	23	1,5	23	1,5	23	4,7	21
Friesland	27	1,4	25	1,1	26	1,2	26	3,7	25
Drenthe	12	1,3	12	1,2	12	1,2	12	3,7	12
Flevoland	6	1,7	6	1,4	6	1,5	6	4,6	5
Utrecht	26	1,7	26	1,5	26	1,6	26	4,8	24
Gelderland	56	2,7	56	2,3	56	2,4	56	7,3	43
Limburg	33	1,6	33	1,4	33	1,5	33	4,5	29
Noord-Brabant	67	3,0	65	2,5	66	2,6	66	8,1	45
Zuid-Holland	67	1,5	67	1,3	67	1,4	67	4,2	62
Noord-Holland	53	1,6	53	1,4	53	1,4	53	4,4	47
Zeeland	13	1,2	13	1,0	13	1,1	13	3,3	12
Overijssel	25	2,6	25	2,2	25	2,3	25	7,0	21
Totaal	408	2,0	404	1,7	406	1,8	406	5,5	346

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

3.4.3 Samengevat

Deze paragraaf laat zien dat veranderingen in de herverdeeeffecten van jaar op jaar klein zijn. Dit geldt als een jaarlijkse herschatting plaatsvindt, maar ook als constante budgetaandelen gebruikt

worden. Basisjaar t-2 en basisjaar t-3 geven hetzelfde beeld: de veranderingen van jaar op jaar zijn klein. Hierbij is alleen gekeken naar de modellen voor de nieuwe doelgroep. Voor de huidige doelgroep kunnen geen herschattingen gedaan worden omdat alle beschikbare cijfers al in het oorspronkelijke model zitten. De herverdeeleffecten zijn stabiel omdat de nieuwe doelgroep relatief klein is en dus geen grote invloed heeft op de uitgavenaandelen. Anderzijds gaven de herschattingen een stabiel beeld en de verwachting was dus ook dat de herverdeeleffecten van jaar op jaar niet veel zouden veranderen door een herschatting.

3.5 Uitlegbaarheid

Criterium: Het Ministerie kan aan gemeenten uitleggen hoe budgetten zijn onderbouwd en hoe verschillen kunnen worden verklaard. Ook binnen gemeenten kunnen specialisten uitleggen hoe verschillen kunnen worden verklaard.

Deze paragraaf bevat voorbeeldteksten die door het Ministerie kunnen worden gebruikt richting de gemeenten en voor de interne communicatie binnen gemeenten. Deze teksten geven een uitleg van de onderbouwing van de budgetten en de jaarlijkse veranderingen in de budgetaandelen.

Het trendmodel combineert historie en objectiviteit. Het model neemt de werkelijke uitgaven van gemeenten in een bepaald basisjaar als uitgangspunt en telt daar de objectieve ontwikkeling van de bijstandsuitgaven bij op. Deze objectieve ontwikkeling wordt geschat op basis van niet-beïnvloedbare factoren en geeft daarom zicht op de niet-beïnvloedbare uitgaven. Gemeenten worden op deze manier gestimuleerd om hun (beïnvloedbare) uitgaven omlaag te brengen. Het uiteindelijke budget hangt daarnaast ook af van het beschikbare macrobudget.

De objectieve ontwikkeling wordt geschat door veranderingen in de uitgaven van jaar op jaar te verklaren uit veranderingen in de kenmerken van gemeenten, zoals het aandeel lage inkomens, het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en het aandeel mensen met een WW-uitkering. Als bijvoorbeeld het aandeel lage inkomens stijgt van 20 naar 21 procent, dan stijgen de uitgaven per huishouden met het geschatte gewicht. Het model schat hiernaast ook een constante per gemeente. Deze bevat het uitgavenniveau van gemeenten dat door de tijd constant is, bijvoorbeeld vanwege de ligging van de gemeente (grensgemeente, tussen grote steden in) of omdat deze gemeente al jaren relatief veel laagopgeleiden, allochtonen, eenouderhuishoudens en banen heeft. Zo houdt het model rekening met het feit dat iedere gemeente uniek is.

Veranderingen in de budgetten van jaar op jaar kunnen verschillende oorzaken hebben, namelijk:

- Verlegging van het basisjaar
Bij een aanpassing van het basisjaar vormen de uitgaven in het nieuwe basisjaar het uitgangspunt voor vaststelling van de budgetten.
- Fluctuaties in de verdeelkenmerken
Veranderingen in de verdeelkenmerken van jaar op jaar beïnvloeden ook de hoogte van de budgetten. Als een gemeente een relatief grote groei in het aandeel WW'ers kent, zal de geschatte objectieve ontwikkeling en dus het budget voor deze gemeente groter zijn.
- Aanpassing van de gewichten door een herschatting

Een herschatting zal ertoe leiden dat de geschatte gewichten veranderen. Dit is vaak wenselijk omdat een herschatting inspringt op actuele ontwikkelingen, zoals een toenemende omvang van de nieuwe doelgroep.

- Veranderingen in het macrobudget

Tot slot is ook de hoogte van het macrobudget van belang. Als het macrobudget afneemt, zal de hoogte van het budget ook afnemen als het budgetaandeel niet verandert.

Onderstaande tabel geeft een rekenvoorbeeld voor de vaststelling van het budget voor een fictieve gemeente X. Om de objectieve ontwikkeling te berekenen wordt eerst het verschil genomen tussen de verdeelkenmerken in het huidige jaar en het basisjaar. In dit voorbeeld stijgt bij gemeente X het aandeel lage inkomens van 20 naar 21 procent, een verschil van 1 procentpunt. Voor de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is de berekening iets complexer omdat dit kenmerk vanaf 2012 apart meeloopt om zo een indicator te vormen voor de omvang van de nieuwe doelgroep gedeeltelijk arbeidsgehandicapten. De verschillen in verdeelkenmerken worden vermenigvuldigd met de bijbehorende geschatte gewichten. Dit geeft de bijdrage aan de objectieve ontwikkeling. Deze worden vervolgens bij elkaar opgeteld. Hier komt dan het jaareffect bovenop. Dit is het verschil tussen het jaareffect in t en t-5. Zo wordt de objectieve ontwikkeling per huishouden van 15 tot en met 64 jaar verkregen. Het budget per huishouden voor die gemeente bestaat dan uit de uitgaven in het basisjaar plus de objectieve ontwikkeling. Het totale budget volgt dan door het budget per huishouden te vermenigvuldigen met het aantal huishoudens van 15 tot en met 64 jaar.

In de praktijk kan het budget afwijken van deze berekening omdat het budget afhankelijk is van het beschikbare macrobudget. In dat geval worden de voorspelde budgetten voor alle gemeenten bij elkaar opgeteld en een *budgetaandeel* per gemeente berekend. De gemeente ontvangt dit aandeel van het macrobudget.

Tabel 3.9 Voorbeeld budgetberekening gemeente X

Kenmerk ¹	Huidig jaar (2012)	Basisjaar (t-5, 2007)	Vershil (A)	Gewicht (B)	Bijdrage aan objectieve ontwikkeling (A*B)
Lage inkomens (t-2)	21,0	20,0	1,0	2,04	2,0
Arbeidsongeschikten voor 2012	0,0	7,0	-7,0	22,89	-160,2
Arbeidsongeschikten vanaf 2012	8,0	0,0	8,0	35,08	280,6
WW-uitkeringen (t-1)	2,0	3,0	-1,0	11,22	-11,2 +
					111,2
Jaareffect (verschil t en t-5)	35,4	-21,4			56,8 +
Voorspelde ontwikkeling per hh					168,0
Uitgaven per hh in basisjaar					530,0 +
Budget per hh					698,0
Aantal huishoudens in t					23.000 x
Budget					16.054.000

Bron: SEO Economisch Onderzoek

3.6 Financiële beheersbaarheid

Criterium: De financiële risico's zijn voor gemeenten beheersbaar.

Uitgangspunt bij de financiële beheersbaarheid is dat financiële tekorten moeten kunnen worden teruggedrongen door goed beleid en goede uitvoering. Naarmate de verdeling beter aansluit bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven, zullen gemeenten beter in staat zijn om hun tekorten terug te dringen door het verlagen van de bijstandsuitgaven. Voor het trendmodel geldt dat de gewichten van de verdeelkenmerken niet worden verstoord door beleid of andere (niet-)waargenomen kenmerken die constant zijn door de tijd, zoals de centrumfunctie van een gemeente. De geschatte objectieve mutaties sluiten daardoor beter aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven.

Nadeel van het trendmodel is dat door gebruik van een basisjaar slecht beleid vóór het basisjaar niet wordt gestraft en goed beleid niet wordt beloond. Gemeenten die hogere uitgaven in het basisjaar hebben vanwege slecht beleid lopen vervolgens minder financieel risico omdat het voor hen naar verwachting eenvoudiger is om de bijstandsuitgaven te verlagen en zo tekorten weg te werken.

Over het algemeen geeft het trendmodel acceptabele herverdeeleffecten. Financiële risico's voor gemeenten kunnen verder beperkt worden door het basisjaar minder ver terug in de tijd te leggen. Hiermee nemen de herverdeeleffecten af. Dit gaat dan wel ten koste van de prikkelwerking. Er kan ook voor worden gekozen om onderscheid te maken naar gemeentegrootte bij de keuze van een basisjaar. Voor kleinere gemeenten zijn de financiële risico's over het algemeen groter dan voor grote gemeenten omdat zij een kleinere buffer hebben.

3.7 Praktische toepasbaarheid

Criterium: De systematiek kan direct toegepast worden om het macrobudget te verdelen. Dit betekent dat de gebanteerde data betrouwbaar, tijdig en volledig beschikbaar en toegankelijk zijn.

Het trendmodel maakt gebruik van gegevens die door het CBS geleverd worden. Het gaat hier dus om betrouwbare gegevens. Een deel van de gegevens levert het CBS nu al aan het Ministerie van SZW voor het huidige verdeelmodel. Het overige deel komt vanuit StatLine en is dus volledig beschikbaar en toegankelijk. De kosten en administratieve lasten om deze gegevens te vergaren zijn laag. Ook de kosten van het aanmaken van een analysebestand zijn laag. Actuele gegevens kunnen aan dit bestand toegevoegd worden. Tabel 3.3 geeft een overzicht van de benodigde gegevens voor het trendmodel en de databronnen en leveranciers. Bijlage A bevat de exacte definities. Om toegankelijkheid en actuele levering voor de toekomst te waarborgen is het verstandig om alle verdeelkenmerken op te nemen in de gegevenslevering van het CBS aan SZW.

Herschattingen op basis van de fictieve doelgroep tot en met 2018 geven een stabiel beeld (zie Tabel 3.4). Dit geeft het vertrouwen dat het model tot en met 2018 bruikbaar en robuust is. Deze herschattingen zijn bekeken door de uitgaven van 2012 steeds op te hogen met de verwachte omvang van de nieuwe doelgroep. In de eerste jaren is deze naar verwachting klein en is de invloed op de geschatte gewichten klein. In 2018 is de groep echter al behoorlijk van omvang en neemt de invloed op de schattingen toe. Daarom is het verstandig om het model jaarlijks te

herijken. Vanaf de budgetbepaling van 2017 (uitgavenjaar 2015) komt de nieuwe doelgroep ook in de uitgavencijfers terecht. Bij de schattingen moeten de uitgaven dan nog steeds opgehoogd worden omdat de nieuwe doelgroep sterk in omvang toeneemt van jaar op jaar. Als de situatie is gestabiliseerd en het model stabiel blijkt, is het niet nodig om jaarlijks een actualisatie uit te voeren. Overigens is het aan te bevelen om bij een herschatting ook verdeelkenmerken voor de vraag naar arbeid te toetsen. Vanwege een trendbreuk in het verleden kon deze nu niet opgenomen worden in het model. In de toekomst is dat wellicht wel mogelijk.

Een ander belangrijk punt in het kader van de praktische toepasbaarheid is het verdeelkenmerk arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Door de Participatiewet (voornamelijk de herbeoordelingsoperatie van het zittend bestand Wajong) zal deze groep sterk in aantal afnemen. Dit kenmerk zal dus in de toekomst een trendbreuk bevatten. Als deze herbeoordelingsoperatie meteen na invoering van de Participatiewet van start gaat (in 2015), moet hier bij de budgetbepaling voor 2017 en 2018 rekening mee gehouden worden. Dit kan bijvoorbeeld door het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vertraagd mee te nemen, zodat de trendbreuk niet in de verdeelkenmerken terecht komt. Het lijkt verstandig om in 2018 groot onderhoud van het model uit te voeren. De gemeentelijke bijstandpopulatie is dan zo sterk in omvang toegenomen dat mogelijk andere verdeelkenmerken een rol gaan spelen. Bij dit groot onderhoud kan dan ook een meer structurele oplossing verzonnen worden voor het kenmerk arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Bijvoorbeeld door te kijken of gegevens over het aandeel arbeidsgehandicapten op gemeenteniveau bekend zijn of benaderd kunnen worden. In 2012 heeft het CBS een enquête gehouden onder 400 duizend mensen met vragen over aandoeningen en beperkingen, de gezondheidsmonitor. Dit levert voldoende betrouwbare gegevens op gemeenteniveau.

4 Conclusies

In dit onderzoek is een trendmodel ontwikkeld om bijstandsbudgetten over gemeenten te verdelen. Het model prikkelde gemeenten via een geschatte objectieve ontwikkeling van de uitgaven. Het model is betrouwbaar, voorspelbaar, goed uitlegbaar en praktisch toepasbaar. Ook de financiële beheersbaarheid lijkt acceptabel. Het gebruik van een basisjaar kan als onrechtvaardig worden ervaren omdat goed of slecht beleid voor die tijd niet wordt beloond of gestraft.

Dit onderzoek ontwikkelt het trendmodel. Het trendmodel combineert historie en objectiviteit. Het model neemt de werkelijke uitgaven van gemeenten in een bepaald basisjaar als uitgangspunt en telt daar de objectieve ontwikkeling van de bijstandsuitgaven bij op. Deze objectieve ontwikkeling wordt geschat op basis van niet-beïnvloedbare factoren. Gemeenten worden op deze manier gestimuleerd om hun beïnvloedbare uitgaven naar beneden te brengen.

In het onderzoek is een analysebestand op gemeenteniveau samengesteld. Hierin zitten de verdeelkenmerken die ook in het huidige verdeelmodel voor de WWB zitten, zoals eenouderhuishoudens, lage inkomens, banen op COROP-niveau, enzovoorts. Vervolgens is gekeken welke aanvullende kenmerken mogelijk van invloed zouden kunnen zijn op de bijstandsuitgaven. Hierbij is voornamelijk gekeken naar kenmerken die worden toegepast bij de MAU-aanvragen als gevolg van verdeelstoornissen en in 2009 of 2011 significant zijn bevonden. Daarnaast is ook het aantal banen op gemeenteniveau toegevoegd en zijn de arbeidsmarktkenmerken op basis van gewogen COROP-niveau berekend. In dat geval wordt gekeken in welke COROP-regio's de inwoners van een gemeente werken en worden de arbeidsmarktkenmerken daarmee gewogen.

Vervolgens zijn deze kenmerken tijdens de data-analyse getoetst op hun effect op de uitgaven. Er is gestart met een model met zoveel mogelijk kenmerken, dat gaandeweg is vereenvoudigd door kenmerken die niet of nauwelijks statistisch significant bleken buiten beschouwing te laten. De resultaten van deze schattingen zijn gepresenteerd en besproken met de begeleidingscommissie. De modellen zijn vervolgens verfijnd op basis van opmerkingen uit die bijeenkomst en een technische bijeenkomst. Gemeenten gaven in de klankbordgroep aan een voorkeur te hebben voor een eenvoudig model waarin het aantal verdeelkenmerken beperkt is. Verder vonden gemeenten het van belang dat de vraag naar arbeid in het model wordt meegenomen en dat kenmerken zoveel mogelijk op gemeenteniveau gemeten worden. In de technische bijeenkomst is besloten om expliciet te corrigeren voor landelijke trends door jaareffecten mee te nemen die voor elke gemeente gelijk zijn.

Hieruit volgde een voorkeursmodel. In dat model wordt de objectieve ontwikkeling geschat door veranderingen in de uitgaven van jaar op jaar te verklaren uit veranderingen in het aandeel lage inkomens, het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, het aandeel mensen met een WW-uitkering en jaareffecten. Het model schat hiernaast ook een constante per gemeente. Deze bevat alle kenmerken die specifiek zijn voor de gemeente en in de tijd niet variëren, zoals de ligging van de gemeente (grensgemeente, tussen grote steden in) of een relatief groot aantal laagopgeleiden,

(niet-westerse) allochtonen en éénouderhuishoudens. Deze kunnen dan de schatting van objectieve ontwikkeling niet verstoren. Het trendmodel kan toegepast worden op alle gemeenten.

Voor dit model is het in de verkenningsfase opgestelde beoordelingskader ingevuld. Daarbij is steeds gekeken naar drie varianten voor het basisjaar: t-5 (meebewegend), t-3 (meebewegend) en t-2 (vast), met een voorkeur voor t-5 vanwege prikkelwerking en houdbaarheid.

Voorstel

Voor het trendmodel bestaat de voorkeursvariant uit een model op basis van het aandeel lage inkomens, arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, WW-uitkeringen en jaareffecten en vanwege de prikkelwerking heeft basisjaar t-5 de voorkeur. Als de herverdeeffecten bij kleine(re) gemeenten te groot worden bevonden kan ervoor gekozen worden om voor deze gemeenten een ander basisjaar (bijvoorbeeld t-2 of t-3) te hanteren. Dit heeft de voorkeur boven aftoppingsregelingen of andere correctieregelingen, zoals IAU of MAU, omdat die de transparantie van het model verlagen.

Vanwege de eenvoud is het voorstel om de uitgaven in een bepaald basisjaar (t-5) als uitgangspunt te nemen bij vaststelling van de budgetten. Als gemeenten daar een sterke voorkeur voor hebben kan er ook voor gekozen worden om een meerjarige basis toe te passen (bijvoorbeeld de gemiddelde uitgaven in t-4, t-5 en t-6). Reden hiervoor is dat als de uitgaven in het basisjaar toevallig relatief laag zijn, de gemeente dan minder budget ontvangt. Omdat het basisjaar ieder jaar verschuift ondervindt de gemeente hier slecht één jaar het effect van. In een meerjarig gemiddelde wordt dit effect over meerdere jaren verspreid.

Prikkelwerking

Het trendmodel prikkelt iedere gemeente (dus ook de kleinere) doordat het de ontwikkeling in de uitgaven ten opzichte van het basisjaar bepaalt op basis van door de gemeente niet-beïnvloedbare factoren. Als de feitelijke verandering van de uitgaven lager is dan deze voorspelde objectieve verandering, dan houdt de gemeente geld over. Als de feitelijke verandering hoger is dan de objectieve verandering, dan moet de gemeente dat uit eigen middelen bekostigen. Naarmate het basisjaar verder terug in de tijd komt te liggen, wordt de prikkelwerking vergroot. De voorspelde ontwikkeling heeft dan steeds meer invloed op het budget.

Ook de wijze waarop het basisjaar meebeweegt is van invloed. Een vast basisjaar geeft een sterkere prikkel dan een basisjaar dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Bij een vast basisjaar is het uitgangspunt ieder jaar hetzelfde: de uitgaven in het vaste basisjaar. De feitelijke ontwikkeling in de uitgaven vanaf het basisjaar hebben dan geen invloed op het budget. In de praktijk lijkt een vast basisjaar onhoudbaar, omdat de herverdeeffecten op termijn te groot zullen worden.

Bij een meebewegend basisjaar dat vijf jaar terug in de tijd ligt, geldt dat gemeenten vijf jaar lang voor- of nadeel hebben van goed of slecht beleid. Na vijf jaar wordt de besparing volledig afgeroomd (of stijgingen van de uitgaven gehonoreerd). Overigens is er bij een meebewegend basisjaar ook na t+5 sprake van een financiële prikkel doordat extra dalingen van het aantal uitkeringen leiden tot extra besparingen.

Rechtvaardigheid

Doordat het trendmodel is gebaseerd op veranderingen over de jaren wordt de geschatte objectieve ontwikkeling niet verstoord door weinig variërende kenmerken, zoals de ligging van een gemeente, bepaald beleid of de centrumfunctie van gemeenten. De geschatte ontwikkeling sluit daardoor naar verwachting goed aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven. Hierdoor zien gemeenten hun prestaties vertaald in financieel resultaat. Ook het feit dat het model gebruikmaakt van uitgaven in het verleden van gemeenten kan de ervaren rechtvaardigheid bevorderen omdat zo rekening wordt gehouden met de lokale situatie.

Het gebruik van een basisjaar kan als onrechtvaardig worden ervaren. Gemeenten die tot het basisjaar een slecht beleid hebben gevoerd worden daar niet voor gestraft en gemeenten die juist goed beleid hebben gevoerd worden niet beloond.

Betrouwbaarheid

Het trendmodel is betrouwbaar. De systematiek is ontwikkeld met een wetenschappelijk verantwoorde en reproduceerbare methode. Daarnaast zijn de relaties tussen de bijstandsuitgaven en de verdeelmaatstaven logisch en verklaarbaar. Bovendien zijn de schattingen gebaseerd op betrouwbare en zo actueel mogelijke cijfers. Ook blijkt de systematiek stabiel.

De herverdeeeffecten nemen, zoals verwacht, toe als het basisjaar verder terug in de tijd komt te liggen. Ook komt naar voren dat vooral kleinere gemeenten grotere herverdeeeffecten hebben. Dit komt deels doordat de spreiding van de objectieve ontwikkeling bij hen in verhouding groter is, maar ook doordat bij kleine gemeenten het toeval een grotere rol speelt en dat zij daardoor relatief erg weinig of erg veel bijstandsgerechtigden hebben. Een oplossing hiervoor zou zijn om voor kleinere gemeenten een ander (later) basisjaar te hanteren dan voor grotere gemeenten, bijvoorbeeld t-2 of t-3.

Voorspelbaarheid

De budgetten uit het trendmodel zijn redelijk voorspelbaar voor gemeenten. De herverdeeeffecten zijn van jaar op jaar stabiel. Dit geldt bij een jaarlijkse herschatting, maar ook als constante budgetaandelen gebruikt worden. Deze herverdeeeffecten zijn gebaseerd op herschattingen waarbij de nieuwe doelgroep steeds groter wordt. Omdat alle beschikbare jaren in het model zitten, kan het model niet herschat worden voor het verleden.

Uitlegbaarheid

Het trendmodel is goed uitlegbaar. De hoogte van het budget wordt bepaald door de uitgaven in het basisjaar plus de objectieve ontwikkeling. Veranderingen in de budgetten van jaar op jaar ontstaan door veranderingen in de verdeelkenmerken, verlegging van het basisjaar, aanpassing van de gewichten door een herschatting en veranderingen in het macrobudget.

Financiële beheersbaarheid

De geschatte objectieve ontwikkeling sluit naar verwachting goed aan bij de onvermijdbare bijstandsuitgaven. Gemeenten zijn hierdoor in staat zijn om hun tekorten terug te dringen door

goed beleid. Over het algemeen geeft het trendmodel acceptabele herverdeeeffecten. Financiële risico's voor gemeenten kunnen verder beperkt worden door het basisjaar minder ver terug in de tijd te leggen. Dit gaat dan wel ten koste van de prikkelwerking.

Nadeel van het trendmodel is dat door gebruik van een basisjaar slecht beleid vóór het basisjaar niet wordt gestraft en goed beleid niet wordt beloond. Gemeenten die in het basisjaar hogere uitgaven hebben vanwege slecht beleid lopen vervolgens minder financieel risico omdat het voor hen naar verwachting eenvoudiger is om de bijstandsuitgaven te verlagen en zo tekorten weg te werken.

Praktische toepasbaarheid

Het trendmodel kan direct gebruikt worden om het macrobudget over gemeenten te verdelen. De gehanteerde data zijn betrouwbaar, tijdig en volledig beschikbaar en toegankelijk.

Literatuur

- Allers, M. & L. Toolsema (2012), Doelmatige financiering van de bijstand, *ESB*, 97 (4641), 466-469.
- Bastiaansen, J. & K. Martens (2013), Vervoersarmoede belemmert arbeidsre-integratie, *ESB*, 98 (4671), 654-655.
- Blankers, I., S. Bouman, N. de Groot et al. (2011). Eindrapport gemeente Achtkarspelen. Oriënterend onderzoek naar eventuele verdeelstoornis ten behoeve van de beoordeling van de MAU-aanvraag, Den Haag: APE.
- De Groot, N. & Aarts, L. (2009), Onderzoek verdeelmodellen WWB 2010. Den Haag: APE.
- Heekelaar, M., A. Baan, T. van Herpen & A. Wenneker (2012), Verkenning verdeelmodel inkomensdeel WWB 2014, Utrecht: Berenschot.
- Tempelman, C. & C. Berden (2012), Herschatting verdeelmodel WWB en historische verdeling nieuwe doelgroep, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Bijlage A Uitgebreide beschrijving modelontwikkeling

Analysebestand

Om het model te kunnen ontwikkelen is een analysebestand samengesteld. Dit bestand bevat de kenmerken die op dit moment in het verdeelmodel voor de bijstand zitten, aangevuld met kenmerken die zijn aangedragen door gemeenten in het kader van de MAU-aanvragen. Deze aanvullende gegevens zijn voor de jaren 2005 tot en met 2012 (indien beschikbaar) van StatLine gehaald. De bestanden zijn vervolgens omgezet naar de gemeentelijke indeling van 2013.

Tabel A. 1 geeft de exacte definities van alle variabelen die zijn onderzocht voor het trendmodel. De tabel geeft eerst de kenmerken die nu in het model zit en beschrijft daarna aanvullende kenmerken. In tegenstelling tot het huidige model gebruikt het trendmodel geen meerjaarsgemiddelden maar de waarnemingen in een bepaald jaar, omdat het trendmodel juist kijkt naar veranderingen van jaar op jaar. Uitzondering hierop vormen de laagopgeleiden. Dit cijfer is een driejaarsgemiddelde omdat gegevens op gemeenteniveau anders onvoldoende betrouwbaar zijn. Het trendmodel maakt daarnaast gebruik van de potentiële beroepsbevolking (het aantal inwoners van 15-64 jaar) in plaats van de beroepsbevolking (het aantal inwoners van 15-64 jaar dat ten minste 12 uur per week wil werken/werkt). Dit omdat dit laatste cijfer gebaseerd is op een steekproef en daardoor steekproefvariatie ontstaat. Daarnaast zijn de modellen zo beter onderling vergelijkbaar omdat op gemeenteniveau alleen cijfers beschikbaar zijn over de potentiële beroepsbevolking.

Gewogen COROP-niveau

Jaarlijkse gewichten per gemeente zijn berekend op basis van de woon-werkregiogegevens van het CBS. Deze gewichten worden gebruikt om gegevens om te kunnen rekenen naar gewogen COROP-niveau. Dit is als volgt gedaan. De gegevens over woon- en werkregio's voor de jaren 2006 tot en met 2011 zijn van StatLine gehaald. Voor één gemeente ontbreken cijfers. Voor deze gemeente kunnen dus geen gewogen COROP gegevens berekend worden. De bestanden bevatten het aantal banen van inwoners in een gemeente en de regio's waar deze mensen werken. Allereerst zijn deze bestanden omgezet naar de gemeentelijke indeling van 2013. Dit geeft per jaar, in de indeling van 2013, een bestand dat aangeeft waar de inwoners van een gemeente werken. Vervolgens kan een gewicht per COROP-regio berekend worden door per gemeente het aantal banen in een COROP te delen door het totaal aantal banen in de gemeente. Dit geeft inzicht of inwoners in een bepaalde gemeente vooral in de eigen of ook in andere COROP's werken. Met deze gewichten kunnen de kenmerken worden omgerekend naar gewogen COROP-niveau. Als bijvoorbeeld 80% van inwoners in COROP A werkt en 20% in COROP B, wordt de gewogen werkzame beroepsbevolking berekend door de werkzame beroepsbevolking in COROP A te wegen met 80% en die in COROP B met 20%.

Tabel A. 1 Definities van getoetste verdeelkenmerken

Kenmerk	Definitie
Lage inkomens	Aantal huishoudens van 15-64 jaar met een laag inkomen als percentage van het totaal aantal huishoudens 15-64 jaar met inkomen
Eenouderhuishoudens	Aantal eenouderhuishoudens van 15-44 jaar als percentage van het totaal aantal huishoudens van 15-64 jaar
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	Aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (WIA, WAO, Wajong en WAZ) als percentage van het totaal aantal inwoners van 15-64 jaar
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (uitgesplitst naar voor 2012 en vanaf 2012)	Zelfde definitie als hierboven, maar uitgesplitst naar twee kenmerken, waarbij het ene kenmerk het aandeel arbeidsongeschikten tot 2012 representeert en het andere kenmerk vanaf 2012.
Allochtonen	Aantal allochtonen van 15-64 jaar als percentage van het totaal aantal inwoners van 15-64 jaar
Laagopgeleiden	Aantal laagopgeleiden van 15-64 jaar als percentage van het totaal aantal inwoners van 15-64 jaar (driejaarsgemiddelde)
Huurwoningen	Aantal huurwoningen als percentage van het totaal aantal woningen
Relatief regionaal klantenpotentieel	Regionaal klantenpotentieel als percentage van het totaal aantal inwoners
Inwoners stedelijk gebied	Aantal inwoners in een gebied met meer dan 1.000 omgevingsadressen per vierkante kilometer als percentage van het totaal aantal inwoners
Werkzame beroepsbevolking (COROP)	Werkzame beroepsbevolking op COROP-niveau als percentage van de totale potentiële beroepsbevolking op COROP-niveau (inwoners 15-64 jaar)
Banen in handel en horeca (COROP)	Banen in handel en horeca op COROP-niveau als percentage van het totaal aantal banen op COROP-niveau
Banen (COROP)	Aantal banen op COROP-niveau als percentage van het totaal aantal inwoners van 15-64 jaar (potentiële beroepsbevolking)
Niet-westerse allochtonen	Aantal niet-westerse allochtonen (Marokkanen, Surinamers, Turken, Antilianen en overig) als percentage van het totaal aantal inwoners
Inwoners in de leeftijd 20 - 24 jaar	Aantal inwoners in de leeftijd 20 - 24 jaar als percentage van het totaal aantal inwoners 15-64 jaar
Inwoners in de leeftijd 25 - 44 jaar	Aantal inwoners in de leeftijd 25 - 44 jaar als percentage van het totaal aantal inwoners 15-64 jaar
Inwoners in de leeftijd 45 - 64 jaar	Aantal inwoners in de leeftijd 45 - 64 jaar als percentage van het totaal aantal inwoners 15-64 jaar
Sterfgevallen 15-64 jaar	Aantal sterftes van mensen van 15-64 jaar als percentage van het totaal aantal inwoners van 15-64 jaar
Studenten (hbo/wo)	Aantal leerlingen in hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs als percentage van het totaal aantal inwoners van 15-64 jaar
Leerlingen middelbaar onderwijs	Aantal leerlingen in voortgezet onderwijs of beroepsopleidende/-begeleidende leerweg als percentage van het totaal aantal inwoners
Inwoners in institutionele huishoudens	Aantal personen in institutionele huishoudens als percentage van het totaal aantal inwoners
Werkzame beroepsbevolking (gewogen COROP)	Werkzame beroepsbevolking op gewogen COROP-niveau als percentage van het aantal inwoners 15-64 jaar op gewogen COROP-niveau (gewogen potentiële beroepsbevolking)
Banen in handel en horeca (gewogen COROP)	Aantal banen in handel en horeca op gewogen COROP-niveau als percentage van het totaal aantal banen op gewogen COROP-niveau
Banen (gewogen COROP)	Aantal banen op gewogen COROP-niveau als percentage van het aantal inwoners 15-64 jaar op gewogen COROP-niveau (gewogen potentiële beroepsbevolking)
Banen (gemeenteniveau)	Aantal banen per gemeente als percentage van het aantal inwoners van 15-64 jaar
WW-uitkeringen	Aantal WW-uitkeringen als percentage van het aantal inwoners van 15-64 jaar
Inwoners in aandachtswijk	Aantal inwoners in een aandachtswijk (Vogelaarwijk) als percentage van het aantal inwoners
Netto arbeidsparticipatie vrouwen (COROP)	Het aantal vrouwen in de werkzame beroepsbevolking als percentage van het aantal inwoners van 15-64 jaar
Netto arbeidsparticipatie vrouwen (gewogen COROP)	Het aantal vrouwen in de werkzame beroepsbevolking als percentage van het aantal inwoners van 15-64 jaar op gewogen COROP-niveau

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Ophoging uitgaven ten behoeve van nieuwe doelgroep

Gegevens over bestedingen aan bijstand leveren gemeenten aan het Ministerie van SZW. Deze zijn ter beschikking gesteld voor dit onderzoek. Vanaf 2015 wordt de Participatiewet ingevoerd. Dit betekent dat mensen met arbeidspotentieel die voorheen in de Wajong of Wsw konden stromen onder de bijstand komen te vallen. Ook het zittend bestand van de Wajong zal worden herbeoordeeld. Deze groep is nu nog buiten beschouwing gelaten vanwege onzekerheden omtrent de herbeoordelingsoperatie. Om rekening te kunnen houden met de nieuwe doelgroep zijn de uitgaven in 2012 opgehoogd met een fictief deel. Dit fictieve deel is bepaald door de geraamde macrouitgaven van SZW te vermenigvuldigen met een geraamd budgetaandeel voor de nieuwe doelgroep per gemeente.

De geraamde macrouitgaven bedragen voor 2015 64 miljoen euro, voor 2016 182 miljoen, voor 2017 294 miljoen en voor 2018 422 miljoen euro. De budgetaandelen per gemeente voor de nieuwe doelgroep zijn gebaseerd op een historische verdeling van de nieuwe doelgroep over gemeenten, zie Tempelman en Berden (2011). Tempelman en Berden (2011) kijken naar de gemiddelde instroom in de Wajong voor de jaren 2007 tot en met 2010 om verwachte instroom in de Wajong te ramen. Voor de Wsw is gekeken naar de verwachte uitstroom. In het onderzoek was de verwachting dat gemeenten zich zouden beperken tot één derde nieuwe instroom en dat dus voor twee derde van de uitstroom geen Wsw-plekken meer beschikbaar zouden komen. De verplichting om 30.000 beschutte arbeidsplaatsen te realiseren gold onder de Wet werken naar vermogen, maar is bij de Participatiewet losgelaten. De geraamde budgetaandelen uit Tempelman en Berden (2011) zijn daarom aangepast, uitgaande van het feit dat de Wsw volledig wordt afgesloten. Daarnaast gold ten tijde van het onderzoek nog een huishouduitkeringstoets, bijvoorbeeld voor Wajongers die bij hun ouders wonen. Ook deze eis is losgelaten.

Bronnen en peildata

Tabel A. 2 geeft de bronnen, leveranciers, het type data en de peildata van alle gegevens die zijn gebruikt voor het trendmodel. Voor de peildata is uitgegaan van het trendmodel dat uiteindelijk toegepast zal worden voor de verdeling van de middelen. Dit model verklaart de uitgaven uit de jaren 2006 tot en met 2012 uit de verdeelkenmerken. De peildata van deze verdeelkenmerken staan in de tabel. Voor sommige gegevens bestrijken de gebruikte data meer dan vier jaar, bijvoorbeeld het aantal inwoners van 15-64 jaar. Dat komt omdat kenmerken vaak als percentage van het aantal inwoners wordt uitgedrukt en de peildata van de kenmerken variëren. Voor het kenmerk WW-uitkeringen wordt bijvoorbeeld het aantal inwoners 15-64 jaar in 2005 tot en met 2011 gebruikt, voor het kenmerk arbeidsongeschiktheidsuitkeringen gaat het om inwoners 15-64 jaar in de jaren 2006 tot en met 2012.

Het kenmerk banen staat tweemaal vermeld in de tabel omdat de gegevens op gemeentenniveau van StatLine zijn gehaald en niet een directe levering van het CBS betreffen. Ook de netto arbeidsparticipatie van vrouwen is twee keer vermeld omdat de gegevens die nodig zijn om dit cijfer op gewogen COROP-niveau te berekenen minder actueel zijn.

Tabel A. 2 Bronnen, leveranciers en peildata verdeelkenmerken

	Bron*	Leverancier	Type data	Peildata
Uitgaven	Gemeenten	SZW	Integraal	2006-2012
Huishoudens 15-64 jaar	GBA	CBS	Integraal	2006-2012
Inwoners 15-64 jaar	GBA	CBS	Integraal	2005-2012
Woon-werkverkeer	SWL	StatLine (CBS)	Integraal	2006-2011
Niet-westerse allochtonen	GBA	CBS	Integraal	2006-2012
Allochtonen	GBA	CBS	Integraal	2006-2012
Inwoners 20-24 jaar	GBA	CBS	Integraal	2006-2012
Inwoners 25-44 jaar	GBA	CBS	Integraal	2006-2012
Inwoners 45-64 jaar	GBA	StatLine (CBS)	Integraal	2006-2012
Sterfgevallen 15-64 jaar	GBA	StatLine (CBS)	Integraal	2006-2012
Inwoners institutionele huishoudens	GBA	StatLine (CBS)	Integraal	2006-2012
Eenouderhuishoudens	GBA	CBS	Integraal	2006-2012
Leerlingen middelbaar onderwijs	Onderwijs-registratie	StatLine (CBS)	Integraal	2005-2011
Studenten	Onderwijs-registratie	StatLine (CBS)	Integraal	2005-2011
AO-uitkeringen	UWV	CBS	Integraal	2006-2012
WW-uitkeringen	UWV	StatLine (CBS)	Integraal	2005-2011
Laagopgeleiden	EBB	CBS	Steekproef	2006-2012**
Lage inkomens	RIO	CBS	Steekproef (t/m 2009) Integraal (vanaf 2010)	2004-2010
Huurwoningen	Woningstatistiek	CBS	Integraal	2006-2012
Regionaal klantenpotentieel	GBA	CBS	Integraal	2005-2011
Inwoners stedelijk gebied	GBA	CBS	Integraal	2005-2011
Inwoners aandachtswijk	GBA	StatLine (CBS)	Integraal	2006-2012
Banen ((gewogen) COROP)	SWL	CBS	Integraal	2004-2010
Banen (gemeenteniveau)	SWL	StatLine (CBS)	Integraal	2004-2010
Banen handel en horeca ((gewogen) COROP)	SWL	CBS	Integraal	2005-2011
Werkzame beroepsbevolking ((gewogen) COROP)	EBB	CBS	Steekproef	2005-2011
Netto arbeidsparticipatie vrouwen (COROP)	EBB	StatLine (CBS)	Steekproef	2006-2012
Netto arbeidsparticipatie vrouwen (gewogen COROP)	EBB	StatLine (CBS)	Steekproef	2005-2011

* GBA= Gemeentelijke basisadministratie, SWL= Statistiek Werkgelegenheid en Lonen, RIO= Regionaal Inkomensonderzoek, EBB= Enquête Beroepsbevolking

** Het gaat hier om een driejaarsgemiddelde. Het cijfer voor 2012 betreft het gemiddelde over 2010 t/m 2012, het cijfer voor 2011 het gemiddelde over 2009 t/m 2011, enzovoorts.

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Analyse

Het te verklaren kenmerk is de bijstandsuitgaven per huishouden van 15 tot en met 64 jaar per gemeente. Dit onderzoek gaat na welke kenmerken veranderingen in de uitgaven het beste verklaren. In de eerste fase zijn alle mogelijk relevante verdeelkenmerken getoetst. Eén kenmerk

is daarvoor al afgefallen, namelijk het aantal inwoners in een aandachtswijk omdat dit cijfer pas vanaf 2007 beschikbaar is. Dit geeft een model met:

- Eenouderhuishoudens
- Niet-westerse allochtonen
- Inwoners 20-24 jaar
- Inwoners 25-44 jaar
- Inwoners 45-64 jaar
- Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen
- Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen uitgesplitst naar voor 2012 en vanaf 2012
- Sterfgevallen 15-64
- Studenten
- Leerlingen middelbaar onderwijs
- Inwoners institutionele huishoudens
- Laagopgeleiden
- Regionaal klantenpotentieel
- Inwoners stedelijk gebied
- Huurwoningen
- Lage inkomens
- Werkzame beroepsbevolking in COROP
- Werkzame beroepsbevolking in gewogen COROP
- WW-uitkeringen in gemeente
- Banen in COROP
- Banen in gemeente
- Banen in gewogen COROP
- Netto arbeidsparticipatie vrouwen in COROP
- Netto arbeidsparticipatie vrouwen in gewogen COROP
- Banen handel en horeca in COROP
- Banen handel en horeca in gewogen COROP

Niet alle kenmerken kunnen tegelijkertijd worden getoetst. Dit onderzoek kijkt daarom naar de volgende variaties:

- Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen: totaal of uitgesplitst naar voor 2012 en vanaf 2012
- Werkenden/werklozen: werkzame beroepsbevolking (op (gewogen) COROP-niveau) of WW-uitkeringen (op gemeenteniveau)
- Arbeidsvraag: banen op COROP-niveau, banen op gewogen COROP-niveau of banen op gemeenteniveau

Dit geeft 12 varianten.

In de tweede stap worden kenmerken weggelaten als zij in al deze 12 varianten geen statistisch significant verband hebben met veranderingen de uitgaven, met uitzondering van banen en werkzame beroepsbevolking. Deze twee factoren zijn ook niet significant, maar worden (nog) niet uit het model verwijderd vanwege het belang dat hieraan wordt gehecht door gemeenten. De volgende factoren verdwijnen:

- (Niet-westerse) allochtonen
- Inwoners 20-24 jaar
- Inwoners 25-44 jaar

- Inwoners 45-64 jaar
- Sterfte 15-64 jaar
- Leerlingen middelbaar onderwijs
- Studenten
- Regionaal klantenpotentieel
- Netto arbeidsparticipatie vrouwen in (gewogen) COROP

Banen handel en horeca en werkzame beroepsbevolking blijven in alle modellen insignificant of hebben onlogische tekens. Deze worden vanaf nu weggelaten. Vanwege het belang van het kenmerk banen (totaal) blijft deze nog in het model. Het merendeel van de relaties is logisch: meer lage inkomens, werklozen, eenouderhuishoudens, institutionele huishoudens, enzovoort leiden tot hogere bijstandsuitgaven. Sommige relaties zijn echter tegen de verwachting in:

- Huurwoningen
Bij alle 12 varianten wordt hier een negatief gewicht gevonden. Dus hoe meer huurwoningen, hoe lager de uitgaven. Dit lijkt tegen de verwachting in. De oorzaak hiervan is dat er weinig variatie in dit kenmerk binnen gemeenten is en vooral variatie tussen gemeenten. Het lange termijn niveau van het percentage huurwoningen zit in de gemeentespecifieke constante. Het gaat hier om de groei van het percentage huurwoningen van jaar op jaar binnen een gemeente en de effecten daarvan op de uitgaven. Deze groei kan juist ook veroorzaakt worden door groei in niet-sociale huurwoningen.
- Laagopgeleiden
Ook bij de laagopgeleiden wordt een negatief teken gevonden. Gemeenten met een groei in het aandeel laagopgeleiden ondervinden dus een daling van de uitgaven. Dit is onlogisch. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het feit dat dit gegeven gebaseerd is op een steekproef (EBB). Vooral bij kleine gemeenten kan dit leiden tot steekproefvariatie van jaar op jaar, die geen echte variatie in laagopgeleiden representeert. In de data is te zien dat het aandeel laagopgeleiden in gemeenten van het ene op het andere jaar soms met meer dan 4 procentpunt stijgt of daalt. Het is niet waarschijnlijk dat het werkelijke aandeel laagopgeleiden zoveel fluctuatie kent.

In de derde stap worden bovengenoemde twee variabelen uit het model gelaten. Het model verliest daardoor iets aan verklaringskracht. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aandeel laagopgeleiden voor een aantal zeer kleine gemeenten niet gemeten is. Deze vielen voorheen dus buiten het model. Nu worden deze wel opgenomen en deze gemeenten kennen relatief grote herverdeeffecten. Tabel A. 3 toont de verklaringskracht van de 12 varianten nadat deze kenmerken zijn weggelaten. De tabel laat zien dat de varianten waarbij het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is uitgesplitst naar twee kenmerken: één voor 2012 en één vanaf 2012 beter presteert. Op basis hiervan is besloten om de varianten met de uitsplitsing nader te gaan finetunen.

Ook nu blijkt dat de banen geen plausibel en significant effect hebben. Dit komt doordat het aantal banen in 2005 en 2006 een trendbreuk bevat en vanaf 2007 daarom veel hoger is. De gewichten voor het aandeel banen zijn hierdoor onlogisch (positief). Analyse wijst uit dat de gewichten wel logisch zijn als het model geschat wordt op een beperktere set van gegevens (vanaf 2008). Het is daarom van belang om in de toekomst, bij herschattingen, als meer jaren beschikbaar komen het aantal banen opnieuw te toetsen. Op basis van de beperkte set blijkt het

aandeel banen op COROP-niveau het best te presteren. Banen op gemeenteniveau zijn niet significant. Waarschijnlijk is de eigen gemeente een te nauwe definitie van de arbeidsmarkt en speelt de arbeidsmarkt in naburige gemeenten ook een rol.¹⁷ Dit wordt ook gesuggereerd door onderzoek onder Rotterdamse werkzoekenden. Hieruit komt naar voren dat mannen bereid zijn om ten minste een uur te reizen naar potentiële banen (Bastiaansen en Martens, 2013). Het aandeel banen op gewogen COROP-niveau geeft een hogere verklaringskracht dan het aandeel banen op COROP-niveau. Het verschil is echter klein. In de volgende stap worden modellen geschat zonder de baankenmerken.

Tabel A. 3 Uitsplitsing in AO-uitkeringen geeft voor iedere variant betere fit

Banen	COROP	COROP	Gemeente	Gemeente	Gewogen COROP	Gewogen COROP
Werkenden/Werklozen	Zonder WW	WW	Zonder WW	WW	Zonder WW	WW
AO-uitkering totaal	65,6	65,6	65,6	65,6	70,4	70,5
AO-uitkering uitgesplitst	66,7	66,8	66,7	66,8	71,4	71,6

In de tabel staat de within R-kwadraat weergegeven voor de verschillende varianten. Voor de modellen met gewogen COROP kijkt deze af omdat dit model op minder jaargangen geschat is (voor 2005 is geen gewogen COROP bekend).
Bron: SEO Economisch Onderzoek

In de modellen met AO-uitkeringen uitgesplitst heeft het aantal inwoners in stedelijk gebied geen effect op de uitgaven. Het aandeel eenouderhuishoudens is net niet significant evenals de WW-uitkeringen. De eenouderhuishoudens worden weggelaten en de WW-uitkeringen worden meegenomen in de uiteindelijke varianten. Dit heeft twee redenen. Allereerst blijkt dat naarmate de nieuwe doelgroep groter wordt, de WW-uitkeringen een sterker effect krijgen, bij de eenouderhuishoudens neemt het effect juist af. Ten tweede levert schatting van het model vanaf 2007 ook op dat de WW-uitkeringen sterker significant worden, de eenouderhuishoudens worden juist veel minder significant.

Prijs en volumemodellen

Naast een model om de bijstandsuitgaven mee te verklaren is ook gekeken naar modellen waarmee prijs en volume afzonderlijk in kaart gebracht konden worden. Het idee hierachter is dat wellicht andere factoren van invloed zijn op de prijsontwikkeling dan op de volumeontwikkeling. De uitwerking van deze modellen ging gepaard met verschillende problemen waardoor is afgezien van deze varianten.

Allereerst is geen prijs en volume bekend voor de nieuwe doelgroep onder de Participatiewet. Er is wel een totale uitgavenraming, maar die is niet onderscheiden naar prijs en volume. Daarnaast bleek, voor de modellen zonder de nieuwe doelgroep, vooral de prijs moeilijk te verklaren met de

¹⁷ Bij toekomstig onderhoud van het model zou ook gekeken kunnen worden naar banen op gewogen gemeenteniveau. Daarbij wordt dezelfde wegingstechniek toegepast zoals die nu bij gewogen COROP wordt gebruikt. In dit geval wordt gekeken in welke *gemeente* de inwoners van een bepaalde gemeente werken. Deze informatie is beschikbaar via StatLine. Stel dat 80% in de eigen gemeente werkt en 20% in een buurgemeente. Het gewogen aantal banen is dan 80% maal het aantal banen in de eigen gemeente plus 20% maal het aantal banen in de buurgemeente. Uit een eerste analyse van deze gegevens voor 2011 valt op dat gemiddeld over alle gemeenten slechts 38% van de mensen in de eigen gemeente werkt. Deze percentages zijn het hoogst voor de Waddeneilanden en de grotere gemeenten in de regio (zoals Groningen, Leeuwarden, Maastricht, Enschede).

statistische modellen. De analyse gaf maar een klein aantal significante relaties waarvan sommige ook nog onlogisch waren. Het kan natuurlijk zijn dat de prijs van een uitkering moeilijk te modelleren is. Een deel zal ook komen door de wijze waarop prijs gedefinieerd is. De prijs is namelijk berekend door de totale uitgaven te delen door het aantal uitkeringen in december van het verslagjaar. Hier wordt dan geen rekening gehouden met de duur van de uitkering. Stel dat twee gemeenten in december beide 100 bijstandsuitkeringen hebben met dezelfde prijs. Stel nou dat in de ene gemeente deze uitkeringen gemiddeld een half jaar duren en het in de andere gemeente gaat om uitkeringen van een jaar. Dit verschil in uitgaven komt nu onterecht in de prijs terecht. Dit kan verholpen worden door de uitkeringen te meten in aantal maanden, maar die cijfers zijn niet openbaar toegankelijk. Tot slot bevatten de geschatte budgetten van prijs x volumemodellen een grotere variatie omdat deze gebaseerd worden op een vermenigvuldiging van twee schattingen (met bijbehorende fouten).

Bijlage B Aanvullende tabellen – Prikkelwerking

Deze bijlage bevat aanvullende tabellen bij het beoordelingskader. De bijlagen zijn onderverdeeld naar de verschillende beoordelingscriteria. Deze bijlage gaat in op het criterium prikkelwerking.

Tabel B. 1 toont de sterkte van de prikkel per gemeente. Gekeken is wat er gebeurt als de gemeente vanaf 2012 het bijstandsvolume met een uitkering af of juist toe laat nemen. Bij deze berekening blijven de modelschattingen gelijk (*ceteris paribus*). De objectieve mutatie is dus constant voor al deze jaren. De sterkte van de prikkel is de mutatie in het WWB-budget gedeeld door een gesimuleerde mutatie in de uitgaven. Dit geeft weer hoeveel het een gemeente oplevert of kost als het bijstandsvolume daalt of stijgt. Een waarde van 1 betekent dat als de uitgaven met x euro dalen (of stijgen), het budget ook met x euro daalt (of stijgt). Er is dan geen financiële prikkel omdat een besparing in de uitkeringslasten resulteert in een lager budget en een toename van de uitkeringslasten leidt tot een hoger budget. Een waarde van 0 betekent dat er sprake is van een maximale prikkel. De besparing in de uitgaven mag de gemeente dan houden (of moet zij zelf bekostigen bij een stijging van de uitgaven). Het trendmodel kent twee uitkomsten: een 0 (maximale prikkel) of een 1 (geen prikkel).

Het trendmodel is op iedere gemeente van toepassing en prikkelt daarom iedere gemeente op dezelfde wijze.

Tabel B. 1 Prikkelwerking bij meebewegend basisjaar t-5

Δ WWB-budget/Δ Uitgaven	1 uitkering/ 1% eraf					1 uitkering/ 1% erbij				
	2012	2013	2014	2015	Struc. (2022)	2012	2013	2014	2015	Struc. (2022)
Inwonertal										
0-25.000 inwoners	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
25.000- 50.000 inwoners	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
50.000 – 100.000 inwoners	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
100.000 – 250.000 inwoners	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
250.000+ inwoners	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Provincie										
Groningen	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Friesland	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Drenthe	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Flevoland	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Utrecht	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Gelderland	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Limburg	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Noord-Brabant	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Zuid-Holland	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Noord-Holland	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Zeeland	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Overijssel	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Resultaat 2012										
<-10%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
-10% - -5%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
-5% - 0%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
0% - 5%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
5% - 10%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
>=10%	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Totaal	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Bijlage C Aanvullende tabellen – Betrouwbaarheid

Deze bijlage bevat aanvullende tabellen bij het beoordelingskader. De bijlagen zijn onderverdeeld naar de verschillende beoordelingscriteria. Deze bijlage gaat in op het criterium betrouwbaarheid. De voorkeursvariant (t-5) is hierbij steeds grijs gearceerd.

Huidige doelgroep

Achtergrondtabellen bij de figuur in de hoofdtekst

De volgende tabel is de achtergrond van Figuur 3.1 in de hoofdtekst.

Tabel C. 1 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5

Basisjaar	2012			2012			2012		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	3	0,7	0,3	5	1,2	1,3	11	2,7	1,1
-20% - -15%	10	2,4	1,8	8	2,0	0,9	18	4,4	3,5
-15% - -10%	17	4,2	3,1	26	6,4	5,6	29	7,1	6,7
-10% - -5%	37	9,1	7,4	31	7,6	11,4	34	8,3	9,3
-5% - 0%	87	21,3	41,6	57	14,0	43,3	63	15,4	40,6
0% - 5%	87	21,3	27,2	70	17,2	15,0	56	13,7	11,2
5% - 10%	70	17,2	9,7	60	14,7	9,1	45	11,0	7,7
10% - 15%	47	11,5	5,6	49	12,0	7,2	48	11,8	11,2
15% - 20%	22	5,4	1,9	30	7,4	2,3	32	7,8	4,5
>=20%	28	6,9	1,5	72	17,6	3,8	72	17,6	4,3
Totaal	408	100	100	408	100	100	408	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget

De tabel toont de herverdeeeffecten voor het geschatte uitgavenaandeel voor de basisjaren t-2, t-3 en t-5.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Uitsplitsingen naar gemeentegrootte

Basisjaren t-2, t-3 en t-5

De volgende tabellen geven de verdeling van de herverdeeeffecten bij de basisjaren t-3 en t-5 uitgesplitst naar gemeentegrootte. De tabellen laten zien dat grotere gemeenten vaker kleinere herverdeeeffecten hebben.

Tabel C. 2 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5 – gemeenten met minder dan 25.000 inwoners

Basisjaar	2012			2012			2012		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
Herverdeeeffect									
< -20%	2	1,0	0,8	4	2,1	2,3	8	4,1	2,5
-20% - -15%	7	3,6	3,3	3	1,5	0,6	8	4,1	5,5
-15% - -10%	10	5,2	8,1	11	5,7	6,3	15	7,7	10,1
-10% - -5%	13	6,7	6,1	13	6,7	8,2	10	5,2	5,3
-5% - 0%	27	13,9	13,9	15	7,7	10,6	23	11,9	13,0
0% - 5%	41	21,1	21,2	31	16,0	16,3	29	14,9	16,7
5% - 10%	40	20,6	23,6	28	14,4	16,3	21	10,8	12,4
10% - 15%	24	12,4	13,0	25	12,9	14,3	19	9,8	10,3
15% - 20%	12	6,2	4,6	15	7,7	7,2	15	7,7	6,9
>=20%	18	9,3	5,3	49	25,3	17,8	46	23,7	17,3
Totaal	194	100	100	194	100	100	194	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget
Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 3 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5 – gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners

Basisjaar	2012			2012			2012		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
Herverdeeeffect									
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	2	1,4	2,9
-20% - -15%	2	1,4	1,9	4	2,8	3,0	7	5,0	4,3
-15% - -10%	5	3,5	3,4	10	7,1	10,1	7	5,0	7,0
-10% - -5%	14	9,9	11,1	10	7,1	9,0	15	10,6	13,3
-5% - 0%	35	24,8	23,8	21	14,9	19,6	21	14,9	19,5
0% - 5%	29	20,6	27,5	23	16,3	17,8	17	12,1	11,8
5% - 10%	21	14,9	12,3	21	14,9	13,4	19	13,5	12,6
10% - 15%	18	12,8	10,0	16	11,3	8,0	20	14,2	12,0
15% - 20%	7	5,0	4,1	15	10,6	9,2	9	6,4	5,4
>=20%	10	7,1	5,8	21	14,9	9,8	24	17,0	11,3
Totaal	141	100	100	141	100	100	141	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget
Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 4 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5 – gemeenten met 50.000 – 100.000 inwoners

Basisjaar	2012			2012			2012		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
Herverdeeeffect									
< -20%	1	2,2	0,0	1	2,2	5,6	1	2,2	2,0
-20% - -15%	1	2,2	2,4	1	2,2	1,6	2	4,3	8,3
-15% - -10%	1	2,2	18,2	3	6,5	5,8	6	13,0	17,2
-10% - -5%	8	17,4	12,3	6	13,0	13,8	4	8,7	6,4
-5% - 0%	14	30,4	26,3	11	23,9	31,5	12	26,2	26,3
0% - 5%	10	21,7	12,6	10	21,7	19,8	6	13,0	16,3
5% - 10%	5	10,9	16,1	7	15,2	13,1	3	6,5	4,4
10% - 15%	3	6,5	3,0	5	10,9	6,5	4	8,7	8,0
15% - 20%	3	6,5	7,6	0	0,0	0,0	7	15,2	9,6
>=20%	0	0,0	0,0	2	4,3	2,2	1	2,2	1,6
Totaal	46	100	100	46	100	100	46	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget
Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 5 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5 – gemeenten met 100.000 – 250.000 inwoners

Basisjaar	2012			2012			2012		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
Herverdeeeffect									
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	4,3	3,0
-15% - -10%	1	4,3	5,4	2	8,7	8,5	1	4,3	5,3
-10% - -5%	2	8,7	6,5	1	4,3	3,2	5	21,7	21,1
-5% - 0%	8	34,8	43,8	8	34,8	46,9	4	17,4	15,5
0% - 5%	6	26,1	21,3	5	21,7	17,2	4	17,4	18,2
5% - 10%	4	17,4	14,4	4	17,4	11,1	2	8,7	14,4
10% - 15%	2	8,7	8,5	3	13,0	13,2	4	17,4	16,5
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	4,3	4,4
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	4,3	1,8
Totaal	23	100	100	23	100	100	23	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget
Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 6 Verdeling herverdeeeffecten bij basisjaren t-2, t-3 en t-5 – gemeenten met ten minste 250.000 inwoners

Basisjaar	2012			2012			2012		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-15% - -10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-10% - -5%	0	0,0	0,0	1	25,0	19,4	0	0,0	0,0
-5% - 0%	3	75,0	62,3	2	50,0	72,6	3	75,0	91,5
0% - 5%	1	25,0	37,7	1	25,0	7,9	0	0,0	0,0
5% - 10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
10% - 15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	25,0	8,5
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	4	100	100	4	100	100	4	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget
Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Positieve en negatieve herverdeeleffecten

Tabel C. 7 Positieve en negatieve herverdeeleffecten 2012 (bestaande doelgroep)
– basisjaar t-3

	Gem. abs. hve	Negatief herverdeeleffect				Positief herverdeeleffect			
		Aantal	Max.	Gem.	<-10%	Aantal	Max.	Gem.	>10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25,000 inwoners	16,0	46	-36,2	-9,1	18	148	104,1	18,1	89
25,000 – 50,000 inwoners	11,5	45	-18,4	-6,4	14	96	52,3	13,8	52
50,000 – 100,000 inwoners	7,6	22	-21,1	-7,1	5	24	21,8	8,0	7
100,000 – 250,000 inwoners	5,5	11	-14,0	-3,9	2	12	14,4	6,9	3
250,000+ inwoners	2,9	3	-6,7	-3,4	0	1	1,4	1,4	0
<i>Provincie</i>									
Groningen	6,2	13	-12,8	-7,0	4	10	11,1	5,2	2
Friesland	17,5	24	-31,2	-12,8	16	3	104,1	55,2	3
Drenthe	8,4	8	-16,7	-7,3	3	4	14,4	10,6	3
Flevoland	12,5	3	-14,0	-8,8	2	3	31,3	16,1	2
Utrecht	14,0	2	-12,6	-6,9	1	24	56,5	14,6	13
Gelderland	10,2	18	-15,4	-4,2	4	38	48,5	13,1	17
Limburg	9,6	6	-5,7	-2,6	0	27	28,4	11,1	11
Noord-Brabant	16,8	10	-16,2	-5,7	2	57	78,3	18,8	41
Zuid-Holland	13,4	19	-36,2	-6,0	2	48	46,5	16,3	28
Noord-Holland	12,5	14	-16,8	-6,8	3	39	55,5	14,5	18
Zeeland	15,5	3	-13,4	-8,6	1	10	70,2	17,6	6
Overijssel	10,8	7	-12,0	-5,5	1	18	37,6	12,8	7
<i>Bijstandsuitgaven / hh15-64</i>									
Minder dan 250 euro	40,2	1	-15,4	-15,4	1	28	104,1	41,1	27
250 – 400 euro	18,6	7	-36,2	-13,9	3	105	56,8	18,9	79
400 – 600 euro	8,3	25	-16,8	-5,3	5	94	22,7	9,1	37
600 – 800 euro	6,4	35	-16,7	-7,1	12	32	22,4	5,6	4
800 – 1,000 euro	6,6	19	-20,6	-7,1	4	13	14,1	5,9	4
Meer dan 1,000 euro	6,7	40	-21,6	-7,2	14	9	8,5	4,2	0
Totaal	12,7	127	-36,2	-7,2	39	281	104,1	15,2	151

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Het gemiddelde absolute herverdeeleffect gewogen naar het uitgavenaandeel bedraagt 6,0 procent bij t-3.

Zowel de huidige als de nieuwe doelgroep

Achtergrondtabellen bij de figuren in de hoofdtekst

De volgende tabel vormt de achtergrond bij Figuur 3.2.

Tabel C. 8 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5 (2007)

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	9	2,2	0,3	9	2,2	0,6	6	1,5	0,5	7	1,7	0,6
-20% - -15%	19	4,7	4,2	20	4,9	3,9	25	6,1	4,3	22	5,4	4,3
-15% - -10%	25	6,1	5,6	24	5,9	5,7	24	5,9	5,6	30	7,4	5,6
-10% - -5%	40	9,8	10,3	42	10,3	9,9	43	10,5	10,0	41	10,0	10,1
-5% - 0%	71	17,4	40,8	74	18,1	41,7	71	17,4	41,5	72	17,6	43,8
0% - 5%	57	14,0	10,6	54	13,2	9,8	57	14,0	10,1	56	13,7	9,1
5% - 10%	54	13,2	14,4	56	13,7	14,5	49	12,0	11,5	46	11,3	9,7
10% - 15%	38	9,3	5,4	33	8,1	5,3	38	9,3	8,5	40	9,8	9,0
15% - 20%	21	5,1	4,1	23	5,6	4,1	25	6,1	3,7	30	7,4	3,8
>=20%	74	18,1	4,3	73	17,9	4,4	70	17,2	4,4	64	15,7	3,9
Totaal	408	100	100	408	100	100	408	100	100	408	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget

De tabel toont de herverdeeeffecten voor de schattingen van het model 2012 (met uitgaven 2006 tot en met 2012) waarbij de uitgaven in 2012 zijn opgehoogd tot het fictieve niveau van 2015 tot en met 2018.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

De volgende tabel vormt de achtergrond bij Figuur 3.3.

Tabel C. 9 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 (2010)

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	5	1,2	0,3	5	1,2	0,3	5	1,2	0,3	4	1,0	0,1
-20% - -15%	10	2,5	1,7	9	2,2	1,7	9	2,2	1,7	11	2,7	2,0
-15% - -10%	14	3,4	2,6	18	4,4	3,5	22	5,4	3,7	25	6,1	2,8
-10% - -5%	50	12,3	6,1	48	11,8	6,4	46	11,3	6,5	43	10,5	7,5
-5% - 0%	90	22,1	40,5	88	21,6	40,0	88	21,6	40,4	88	21,6	40,0
0% - 5%	81	19,9	29,2	91	22,3	29,9	92	22,5	29,7	92	22,5	29,8
5% - 10%	73	17,9	9,4	63	15,4	8,7	61	15,0	8,1	62	15,2	8,8
10% - 15%	43	10,5	7,0	44	10,8	6,1	39	9,6	5,9	37	9,1	4,1
15% - 20%	23	5,6	1,7	25	6,1	2,3	28	6,9	2,6	27	6,6	4,4
>=20%	19	4,7	1,4	17	4,2	1,0	18	4,4	1,0	19	4,7	0,8
Totaal	408	100	100	408	100	100	408	100	100	408	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget

De tabel toont de herverdeeeffecten voor de schattingen van het model 2012 (met uitgaven 2006 tot en met 2012) waarbij de uitgaven in 2012 zijn opgehoogd tot het fictieve niveau van 2015 tot en met 2018.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

De volgende tabel geeft de verdeling van de herverdeeeffecten als uit wordt gegaan van basisjaar t-3 (geen figuur in de hoofdtekst).

Tabel C. 10 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-3 (2009)

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	7	1,7	1,3	7	1,7	1,3	6	1,5	1,3	6	1,5	1,3
-20% - -15%	10	2,5	1,0	9	2,2	0,9	10	2,5	0,9	8	2,0	0,9
-15% - -10%	16	3,9	3,5	15	3,7	3,5	18	4,4	3,8	26	6,4	4,4
-10% - -5%	40	9,8	12,8	43	10,5	12,9	44	10,8	13,0	40	9,8	12,4
-5% - 0%	61	15,0	40,9	59	14,5	40,3	56	13,7	29,3	59	14,5	30,0
0% - 5%	74	18,1	18,0	80	19,6	18,9	77	18,9	29,1	73	17,9	28,4
5% - 10%	60	14,7	8,5	56	13,7	8,4	57	14,0	8,7	60	14,7	8,9
10% - 15%	44	10,8	7,5	44	10,8	7,6	47	11,5	8,0	46	11,3	7,8
15% - 20%	37	9,1	3,6	39	9,6	3,0	37	9,1	2,8	36	8,8	3,0
>=20%	59	14,5	2,9	56	13,7	3,3	56	13,7	3,3	54	13,2	3,0
Totaal	408	100	100	408	100	100	408	100	100	408	100	100

= aantal gemeenten, %g = aandeel gemeenten, % m = percentage van het macrobudget

De tabel toont de herverdeeeffecten voor de schattingen van het model 2012 (met uitgaven 2006 tot en met 2012) waarbij de uitgaven in 2012 zijn opgehoogd tot het fictieve niveau van 2015 tot en met 2018.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Uitsplitsingen naar gemeentegrootte

Basisjaar t-2 (meebewegend)

Tabel C. 11 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 – gemeenten met minder dan 25.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	4	2,1	0,9	4	2,1	0,9	4	2,1	0,9	4	2,1	0,9
-20% - -15%	7	3,6	3,3	6	3,1	3,1	6	3,1	3,4	7	3,6	3,7
-15% - -10%	7	3,6	4,0	8	4,1	5,3	11	5,7	6,6	11	5,7	6,2
-10% - -5%	24	12,4	12,6	26	13,4	12,4	22	11,3	10,6	22	11,3	10,6
-5% - 0%	35	18,0	16,0	30	15,5	14,5	32	16,5	15,8	32	16,5	16,0
0% - 5%	33	17,0	17,3	39	20,1	19,3	37	19,1	19,9	37	19,1	20,5
5% - 10%	36	18,6	23,8	29	14,9	20,2	30	15,5	17,5	30	15,5	17,5
10% - 15%	21	10,8	8,7	24	12,4	10,3	22	11,3	11,0	19	9,8	9,2
15% - 20%	14	7,2	9,2	16	8,2	10,3	17	8,8	10,7	18	9,3	10,7
>=20%	13	6,7	4,0	12	6,2	3,5	13	6,7	3,7	14	7,2	4,6
Totaal	194	100	100	194	100	100	194	100	100	194	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 12 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 – gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	2	1,4	1,9	2	1,4	1,9	2	1,4	1,8	2	1,4	1,8
-15% - -10%	5	3,5	3,4	7	5,0	5,2	8	5,7	5,5	12	8,5	7,9
-10% - -5%	20	14,2	12,4	17	12,1	10,5	19	13,5	11,7	14	9,9	8,5
-5% - 0%	28	19,9	20,1	31	22,0	20,9	28	19,9	18,9	30	21,3	20,1
0% - 5%	29	20,6	25,8	32	22,7	27,4	36	25,5	30,7	36	25,5	31,3
5% - 10%	29	20,6	19,6	25	17,7	17,9	21	14,9	15,0	20	14,2	13,6
10% - 15%	14	9,9	8,0	15	10,6	8,3	13	9,2	7,2	16	11,3	9,9
15% - 20%	9	6,4	5,0	7	5,0	4,2	9	6,4	5,4	6	4,3	5,0
>=20%	5	3,5	3,7	5	3,5	3,7	5	3,5	3,7	5	3,5	1,8
Totaal	141	100	100	141	100	100	141	100	100	141	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 13 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 – gemeenten met 50.000 – 100.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	1	2,2	1,0	1	2,2	1,0	1	2,2	1,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	1	2,2	5,8	1	2,2	5,7	1	2,2	5,7	2	4,3	6,6
-15% - -10%	1	2,2	1,7	2	4,3	3,9	2	4,3	3,9	2	4,3	3,9
-10% - -5%	5	10,9	10,2	4	8,7	9,1	4	8,7	9,1	5	10,9	10,0
-5% - 0%	16	34,8	37,4	16	34,8	35,8	16	34,8	35,8	14	30,4	33,1
0% - 5%	10	21,7	21,0	9	19,6	19,2	9	19,6	19,2	10	21,7	21,1
5% - 10%	5	10,9	11,1	8	17,4	17,7	9	19,6	18,4	10	21,7	20,3
10% - 15%	6	13,0	9,8	3	6,5	4,2	2	4,3	3,6	1	2,2	1,6
15% - 20%	0	0,0	0,0	2	4,3	3,3	2	4,3	3,4	2	4,3	3,4
>=20%	1	2,2	1,9	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	46	100	100	46	100	100	46	100	100	46	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 14 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 – gemeenten met 100.000 – 250.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-15% - -10%	1	4,3	5,4	1	4,3	5,4	1	4,3	5,4	0	0,0	0,0
-10% - -5%	1	4,3	3,2	1	4,3	6,7	1	4,3	6,7	2	8,7	12,0
-5% - 0%	8	34,8	40,7	8	34,8	40,4	9	39,1	43,7	9	39,1	43,7
0% - 5%	8	34,8	32,3	10	43,5	34,8	9	39,1	31,5	8	34,8	29,7
5% - 10%	3	13,0	6,8	1	4,3	1,1	1	4,3	1,1	2	8,7	2,9
10% - 15%	2	8,7	11,7	2	8,7	11,7	2	8,7	11,7	1	4,3	4,3
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	4,3	7,4
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	23	100	100	23	100	100	23	100	100	23	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 15 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-2 – gemeenten met ten minste 250.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-15% - -10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-10% - -5%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-5% - 0%	3	75,0	62,3	3	75,0	62,2	3	75,0	62,2	3	75,0	62,2
0% - 5%	1	25,0	37,7	1	25,0	37,8	1	25,0	37,8	1	25,0	37,8
5% - 10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
10% - 15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	4	100	100	4	100	100	4	100	100	4	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Meebewegend basisjaar t-3

Tabel C. 16 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-3 – gemeenten met minder dan 25.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	6	3,1	2,5	6	3,1	2,5	5	2,6	2,7	5	2,6	2,7
-20% - -15%	5	2,6	1,8	5	2,6	1,8	6	3,1	1,5	4	2,1	1,4
-15% - -10%	4	2,1	1,6	2	1,0	0,6	4	2,1	2,3	9	4,6	4,3
-10% - -5%	18	9,3	12,2	22	11,3	14,0	21	10,8	12,3	20	10,3	10,5
-5% - 0%	24	12,4	12,4	22	11,3	11,7	22	11,3	12,5	22	11,3	13,2
0% - 5%	27	13,9	15,2	27	13,9	15,1	26	13,4	14,0	25	12,9	14,4
5% - 10%	31	16,0	17,0	31	16,0	16,9	30	15,5	16,4	29	14,9	14,0
10% - 15%	18	9,3	10,3	17	8,8	9,3	18	9,3	9,8	21	10,8	12,3
15% - 20%	20	10,3	12,2	25	12,9	13,5	24	12,4	13,5	21	10,8	12,4
>=20%	41	21,1	14,7	37	19,1	14,5	38	19,6	14,9	38	19,6	14,8
Totaal	194	100	100	194	100	100	194	100	100	194	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 17 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-3 – gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	4	2,8	3,0	3	2,1	2,5	3	2,1	2,5	3	2,1	2,5
-15% - -10%	9	6,4	7,7	10	7,1	8,1	11	7,8	8,8	14	9,9	11,2
-10% - -5%	13	9,2	11,8	12	8,5	11,3	13	9,2	11,5	10	7,1	9,0
-5% - 0%	17	12,1	11,2	17	12,1	10,9	16	11,3	11,2	19	13,5	12,5
0% - 5%	28	19,9	24,7	34	24,1	29,3	32	22,7	27,9	28	19,9	26,3
5% - 10%	19	13,5	14,8	16	11,3	11,9	17	12,1	12,0	20	14,2	13,4
10% - 15%	19	13,5	9,8	18	12,8	9,3	20	14,2	11,1	18	12,8	10,5
15% - 20%	14	9,9	8,4	13	9,2	7,5	12	8,5	6,1	14	9,9	7,5
>=20%	18	12,8	8,6	18	12,8	9,1	17	12,1	8,9	15	10,6	7,2
Totaal	141	100	100	141	100	100	141	100	100	141	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 18 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-3 – gemeenten met 50.000 – 100.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	1	2,2	5,5	1	2,2	5,4	1	2,2	5,3	1	2,2	5,3
-20% - -15%	1	2,2	1,6	1	2,2	1,6	1	2,2	1,7	1	2,2	1,7
-15% - -10%	2	4,3	3,2	2	4,3	3,2	2	4,3	3,2	2	4,3	3,2
-10% - -5%	7	15,2	16,5	7	15,2	16,5	8	17,4	17,5	8	17,4	17,8
-5% - 0%	10	21,7	27,9	11	23,9	30,7	10	21,7	29,5	9	19,6	28,2
0% - 5%	11	23,9	22,5	10	21,7	18,8	10	21,7	18,8	12	26,1	21,3
5% - 10%	7	15,2	9,6	5	10,9	9,1	5	10,9	9,2	6	13,0	9,7
10% - 15%	4	8,7	7,8	7	15,2	11,2	7	15,2	11,3	5	10,9	9,3
15% - 20%	3	6,5	5,4	1	2,2	2,0	1	2,2	2,1	1	2,2	2,1
>=20%	0	0,0	0,0	1	2,2	1,5	1	2,2	1,5	1	2,2	1,5
Totaal	46	100	100	46	100	100	46	100	100	46	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 19 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-3 – gemeenten met 100.000 – 250.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-15% - -10%	1	4,3	5,2	1	4,3	5,2	1	4,3	5,2	1	4,3	5,2
-10% - -5%	1	4,3	3,3	1	4,3	3,3	1	4,3	3,4	1	4,3	3,4
-5% - 0%	8	34,8	46,2	7	30,4	43,1	7	30,4	43,0	8	34,8	46,2
0% - 5%	7	30,4	22,1	8	34,8	25,1	7	30,4	24,1	6	26,1	20,8
5% - 10%	3	13,0	9,9	4	17,4	11,7	5	21,7	12,8	5	21,7	12,8
10% - 15%	3	13,0	13,2	2	8,7	11,5	2	8,7	11,5	2	8,7	11,5
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	23	100	100	23	100	100	23	100	100	23	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 20 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-3 – gemeenten met ten minste 250.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-15% - -10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-10% - -5%	1	25,0	19,5	1	25,0	19,5	1	25,0	19,5	1	25,0	19,6
-5% - 0%	2	50,0	72,6	2	50,0	72,5	1	25,0	34,4	1	25,0	34,2
0% - 5%	1	25,0	7,9	1	25,0	8,0	2	50,0	46,1	2	50,0	46,2
5% - 10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
10% - 15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	4	100	100	4	100	100	4	100	100	4	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Meebewegend basisjaar t-5

Tabel C. 21 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5 – gemeenten met minder dan 25.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	8	4,1	2,0	7	3,6	1,6	5	2,6	1,4	5	2,6	1,5
-20% - -15%	8	4,1	5,2	10	5,2	6,1	12	6,2	6,2	9	4,6	4,7
-15% - -10%	11	5,7	7,5	9	4,6	6,8	10	5,2	7,0	17	8,8	9,3
-10% - -5%	16	8,2	9,0	21	10,8	10,8	22	11,3	10,6	19	9,8	10,1
-5% - 0%	31	16,0	15,6	28	14,4	14,6	25	12,9	14,9	25	12,9	15,5
0% - 5%	28	14,4	16,6	28	14,4	16,0	28	14,4	15,8	27	13,9	15,0
5% - 10%	22	11,3	11,9	22	11,3	12,1	21	10,8	11,0	19	9,8	9,6
10% - 15%	15	7,7	9,4	12	6,2	7,9	14	7,2	8,2	17	8,8	10,0
15% - 20%	8	4,1	5,4	11	5,7	6,9	12	6,2	8,3	15	7,7	9,2
>=20%	47	24,2	17,5	46	23,7	17,4	45	23,2	16,7	41	21,1	15,1
Totaal	194	100	100	194	100	100	194	100	100	194	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 22 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5 – gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	1	0,7	0,6	1	0,7	0,6	0	0,0	0,0	1	0,7	0,5
-20% - -15%	7	5,0	5,8	7	5,0	5,8	10	7,1	7,8	10	7,1	8,6
-15% - -10%	9	6,4	8,4	10	7,1	9,0	9	6,4	8,0	8	5,7	6,8
-10% - -5%	12	8,5	9,5	12	8,5	10,0	11	7,8	9,7	12	8,5	10,5
-5% - 0%	23	16,3	19,9	24	17,0	20,3	25	17,7	21,2	25	17,7	20,7
0% - 5%	20	14,2	16,6	19	13,5	15,4	21	14,9	15,6	21	14,9	15,2
5% - 10%	20	14,2	12,7	22	15,6	13,1	18	12,8	11,3	17	12,1	11,4
10% - 15%	17	12,1	10,2	15	10,6	10,1	16	11,3	11,3	15	10,6	10,7
15% - 20%	8	5,7	5,8	7	5,0	4,8	9	6,4	4,2	12	8,5	6,2
>=20%	24	17,0	10,5	24	17,0	10,8	22	15,6	10,8	20	14,2	9,5
Totaal	141	100	100	141	100	100	141	100	100	141	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 23 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5 – gemeenten met 50.000 – 100.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	1	2,2	1,9	1	2,2	1,9	1	2,2	1,9
-20% - -15%	3	6,5	10,1	2	4,3	8,0	2	4,3	7,9	2	4,3	7,8
-15% - -10%	4	8,7	11,4	4	8,7	11,4	4	8,7	11,4	4	8,7	11,4
-10% - -5%	7	15,2	15,2	5	10,9	13,7	6	13,0	14,4	6	13,0	14,3
-5% - 0%	9	19,6	21,0	13	28,3	25,1	12	26,1	24,4	12	26,1	24,4
0% - 5%	6	13,0	12,6	4	8,7	9,9	5	10,9	10,9	5	10,9	10,8
5% - 10%	6	13,0	10,1	6	13,0	10,2	5	10,9	9,3	6	13,0	10,0
10% - 15%	5	10,9	9,5	5	10,9	9,6	5	10,9	9,7	5	10,9	11,4
15% - 20%	3	6,5	5,4	3	6,5	5,4	3	6,5	5,4	2	4,3	3,8
>=20%	3	6,5	4,7	3	6,5	4,7	3	6,5	4,8	3	6,5	4,2
Totaal	46	100	100	46	100	100	46	100	100	46	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 24 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5 – gemeenten met 100.000 – 250.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	1	4,3	3,0	1	4,3	3,1	1	4,3	3,1	1	4,3	3,1
-15% - -10%	1	4,3	5,3	1	4,3	5,3	1	4,3	5,3	1	4,3	5,3
-10% - -5%	5	21,7	19,6	4	17,4	18,1	4	17,4	18,1	4	17,4	18,1
-5% - 0%	5	21,7	20,1	6	26,1	21,7	6	26,1	21,8	7	30,4	32,4
0% - 5%	3	13,0	15,0	3	13,0	14,9	3	13,0	14,9	3	13,0	11,6
5% - 10%	5	21,7	26,9	5	21,7	26,8	5	21,7	26,7	4	17,4	19,3
10% - 15%	1	4,3	3,8	1	4,3	3,8	2	8,7	5,7	2	8,7	5,7
15% - 20%	2	8,7	6,2	2	8,7	6,3	1	4,3	4,5	1	4,3	4,5
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	23	100	100	23	100	100	23	100	100	23	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Tabel C. 25 Verdeling herverdeeeffecten huidige en nieuwe doelgroep bij basisjaar t-5– gemeenten met ten minste 250.000 inwoners

Herverdeeeffect	2015			2016			2017			2018		
	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m	#	%g	%m
< -20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-20% - -15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-15% - -10%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-10% - -5%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
-5% - 0%	3	75,0	91,5	3	75,0	91,4	3	75,0	91,4	3	75,0	91,3
0% - 5%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
5% - 10%	1	25,0	8,5	1	25,0	8,6	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
10% - 15%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	25,0	8,6	1	25,0	8,7
15% - 20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
>=20%	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Totaal	4	100	100	4	100	100	4	100	100	4	100	100

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Positieve en negatieve herverdeeleffecten

Tabel C. 26 Positieve en negatieve herverdeeleffecten 2015 (na invoering Participatiewet): basisjaar t-3

	Gem. abs. hve	Negatief herverdeeleffect				Positief herverdeeleffect			
		Aantal	Max.	Gem.	<-10%	Aantal	Max.	Gem.	>10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25.000 inwoners	14,4	57	-40,3	-8,5	15	137	79,9	16,9	79
25.000 – 50.000 inwoners	10,7	43	-16,6	-7,2	13	98	43,9	12,3	51
50.000 – 100.000 inwoners	7,4	21	-21,4	-7,0	4	25	19,2	7,7	7
100.000 – 250.000 inwoners	5,0	10	-13,6	-3,8	1	13	14,3	5,9	3
250.000+ inwoners	2,9	3	-6,9	-3,8	0	1	0,4	0,4	0
<i>Provincie</i>									
Groningen	5,4	15	-9,5	-4,8	0	8	13,9	6,6	2
Friesland	16,0	24	-27,3	-13,2	14	3	77,9	38,7	2
Drenthe	8,3	8	-15,1	-6,5	2	4	16,4	11,7	3
Flevoland	10,7	3	-13,6	-8,9	1	3	22,8	12,6	2
Utrecht	12,2	5	-20,8	-5,5	1	21	54,7	13,8	12
Gelderland	9,3	15	-40,3	-7,0	3	41	42,4	10,1	18
Limburg	11,3	5	-3,2	-1,5	0	28	27,9	13,1	16
Noord-Brabant	16,2	11	-16,4	-5,6	2	56	79,9	18,3	37
Zuid-Holland	10,2	23	-30,1	-7,5	5	44	34,3	11,7	21
Noord-Holland	12,4	16	-17,1	-5,3	3	37	62,1	15,5	18
Zeeland	13,9	3	-14,1	-9,9	1	10	57,9	15,1	4
Overijssel	9,3	6	-11,8	-5,2	1	19	37,7	10,6	5
<i>Bijstandsuitgaven / hh15-64</i>									
Minder dan 250 euro	36,1	1	-40,3	-40,3	1	24	79,9	35,9	23
250 – 400 euro	16,2	18	-30,1	-7,3	4	93	62,1	17,9	65
400 – 600 euro	8,6	33	-17,1	-5,5	5	89	22,2	9,8	40
600 – 800 euro	7,2	27	-18,7	-8,7	12	37	22,2	6,0	7
800 – 1.000 euro	6,5	18	-20,1	-7,7	3	19	15,5	5,4	4
Meer dan 1.000 euro	6,5	37	-21,6	-7,1	8	12	11,9	4,9	1
Totaal	11,7	134	-40,3	-7,4	33	274	79,9	13,8	274

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Het gemiddelde absolute herverdeeleffect gewogen naar uitgavenaandeel bedraagt 6,0 procent.

Bijlage D Aanvullende tabellen – Voorspelbaarheid

Veranderingen in de herverdeeeffecten- jaarlijkse herschating

Basisjaar t-2 (2010)

Tabel D. 1 Verandering in de herverdeeeffecten van jaar tot jaar bij jaarlijkse herschatting (na invoering Participatiewet), t-2

	Aantal	Verandering 2016 t.o.v. 2015		Verandering 2017 t.o.v. 2016		Verandering 2018 t.o.v. 2017		Verandering 2018 t.o.v. 2015	
		Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25.000 inwoners	194	1,0	194	0,9	194	0,9	194	2,8	188
25.000 – 50.000 inwoners	141	0,8	141	0,7	141	0,7	141	2,2	140
50.000 – 100.000 inwoners	46	0,6	46	0,5	46	0,6	46	1,7	46
100.000 – 250.000 inwoners	23	0,5	23	0,4	23	0,5	23	1,4	23
250.000+ inwoners	4	0,3	4	0,2	4	0,3	4	0,8	4
<i>Provincie</i>									
Groningen	23	0,8	23	0,7	23	0,8	23	2,3	23
Friesland	27	0,8	27	0,7	27	0,7	27	2,3	24
Drenthe	12	0,6	12	0,6	12	0,6	12	1,8	12
Flevoland	6	0,8	6	0,7	6	0,7	6	2,2	6
Utrecht	26	0,8	26	0,7	26	0,8	26	2,3	26
Gelderland	56	1,1	56	1,0	56	1,0	56	3,1	55
Limburg	33	0,6	33	0,5	33	0,5	33	1,5	33
Noord-Brabant	67	0,8	67	0,7	67	0,7	67	2,3	65
Zuid-Holland	67	0,6	67	0,5	67	0,5	67	1,6	67
Noord-Holland	53	1,3	53	1,2	53	1,2	53	3,7	52
Zeeland	13	0,7	13	0,6	13	0,7	13	2,1	13
Overijssel	25	0,9	25	0,8	25	0,8	25	2,6	25
Totaal	408	0,9	408	0,7	408	0,8	408	2,4	401

De tabel geeft de gemiddelde absolute verandering in de herverdeeeffecten en het aantal gemeenten waarbij deze verandering kleiner is dan 10%.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Basisjaar t-3 (2009)

Tabel D. 2 Verandering in de herverdeeleffecten van jaar tot jaar bij jaarlijkse herschatting (na invoering Participatiewet), t-3

	Aantal	Verandering 2016 t.o.v. 2015		Verandering 2017 t.o.v. 2016		Verandering 2018 t.o.v. 2017		Verandering 2018 t.o.v. 2015		
		Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	
<i>Inwonertal</i>										
0 – 25.000 inwoners	194	1,1	194	0,9	194	1,0	194	3,0	188	
25.000 – 50.000 inwoners	141	0,8	141	0,7	141	0,8	141	2,3	139	
50.000 – 100.000 inwoners	46	0,6	46	0,5	46	0,6	46	1,7	46	
100.000 – 250.000 inwoners	23	0,5	23	0,5	23	0,5	23	1,5	23	
250.000+ inwoners	4	0,3	4	0,2	4	0,3	4	0,8	4	
<i>Provincie</i>										
Groningen	23	0,8	23	0,7	23	0,7	23	2,2	23	
Friesland	27	0,7	27	0,6	27	0,6	27	1,9	25	
Drenthe	12	0,6	12	0,6	12	0,6	12	1,8	12	
Flevoland	6	1,0	6	0,8	6	0,9	6	2,7	5	
Utrecht	26	0,7	26	0,6	26	0,7	26	2,0	26	
Gelderland	56	1,3	56	1,1	56	1,1	56	3,5	55	
Limburg	33	0,6	33	0,5	33	0,5	33	1,7	33	
Noord-Brabant	67	1,0	67	0,9	67	0,9	67	2,7	65	
Zuid-Holland	67	0,7	67	0,6	67	0,6	67	1,9	67	
Noord-Holland	53	1,2	53	1,0	53	1,1	53	3,3	52	
Zeeland	13	0,7	13	0,6	13	0,7	13	2,0	13	
Overijssel	25	1,1	25	0,9	25	0,9	25	2,9	24	
Totaal	408	0,9	408	0,8	408	0,8	408	2,5	400	

De tabel geeft de gemiddelde absolute verandering in de herverdeeleffecten en het aantal gemeenten waarbij deze verandering kleiner is dan 10%.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Veranderingen in de herverdeeeffecten- constante budgetaandelen

Basisjaar t-2 (2010)

Tabel D. 3 Verandering in de herverdeeeffecten van jaar tot jaar bij jaarlijkse herschatting (na invoering Participatiewet), t-2

	Aantal	Verandering 2016 t.o.v. 2015		Verandering 2017 t.o.v. 2016		Verandering 2018 t.o.v. 2017		Verandering 2018 t.o.v. 2015	
		Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25.000 inwoners	194	2,3	192	2,0	193	2,0	193	6,3	165
25.000 – 50.000 inwoners	141	1,9	141	1,6	141	1,7	141	5,1	124
50.000 – 100.000 inwoners	46	0,9	46	0,8	46	0,9	46	2,6	46
100.000 – 250.000 inwoners	23	0,5	23	0,5	23	0,5	23	1,5	23
250.000+ inwoners	4	1,2	4	1,1	4	1,2	4	3,5	4
<i>Provincie</i>									
Groningen	23	1,7	23	1,5	23	1,5	23	4,7	21
Friesland	27	1,1	26	0,9	27	1,0	27	3,0	25
Drenthe	12	1,4	12	1,3	12	1,3	12	4,0	12
Flevoland	6	1,5	6	1,3	6	1,3	6	4,2	5
Utrecht	26	1,5	26	1,3	26	1,4	26	4,2	25
Gelderland	56	2,6	56	2,2	56	2,3	56	7,0	46
Limburg	33	1,6	33	1,4	33	1,5	33	4,5	29
Noord-Brabant	67	2,8	66	2,4	66	2,4	66	7,6	49
Zuid-Holland	67	1,4	67	1,2	67	1,3	67	3,9	67
Noord-Holland	53	1,4	53	1,3	53	1,3	53	4,0	49
Zeeland	13	1,0	13	0,9	13	1,0	13	2,9	13
Overijssel	25	2,5	25	2,2	25	2,2	25	6,9	21
Totaal	408	1,9	406	1,6	407	1,7	407	5,2	362

De tabel geeft de gemiddelde absolute verandering in de herverdeeeffecten en het aantal gemeenten waarbij deze verandering kleiner is dan 10%.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

Basisjaar t-3 (2009)

Tabel D. 4 Verandering in de herverdeeleffecten van jaar tot jaar bij jaarlijkse herschatting (na invoering Participatiewet), t-3

	Aantal	Verandering 2016 t.o.v. 2015		Verandering 2017 t.o.v. 2016		Verandering 2018 t.o.v. 2017		Verandering 2018 t.o.v. 2015	
		Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%	Gem.	<10%
<i>Inwonertal</i>									
0 – 25.000 inwoners	194	2,5	192	2,1	193	2,2	193	6,8	194
25.000 – 50.000 inwoners	141	2,0	141	1,7	141	1,7	141	5,4	141
50.000 – 100.000 inwoners	46	0,9	46	0,8	46	0,9	46	2,6	46
100.000 – 250.000 inwoners	23	0,5	23	0,5	23	0,5	23	1,5	23
250.000+ inwoners	4	1,2	4	1,1	4	1,2	4	3,5	4
<i>Provincie</i>									
Groningen	23	1,7	23	1,5	23	1,5	23	4,6	23
Friesland	27	1,2	26	1,0	27	1,1	27	3,3	27
Drenthe	12	1,4	12	1,3	12	1,3	12	4,0	12
Flevoland	6	1,6	6	1,4	6	1,4	6	4,4	6
Utrecht	26	1,7	26	1,4	26	1,5	26	4,6	26
Gelderland	56	2,7	56	2,3	56	2,4	56	7,4	56
Limburg	33	1,7	33	1,5	33	1,5	33	4,7	33
Noord-Brabant	67	3,0	66	2,5	66	2,6	66	8,1	67
Zuid-Holland	67	1,5	67	1,3	67	1,4	67	4,1	67
Noord-Holland	53	1,6	53	1,4	53	1,5	53	4,5	53
Zeeland	13	1,1	13	1,0	13	1,1	13	3,2	13
Overijssel	25	2,7	25	2,3	25	2,3	25	7,3	25
Totaal	408	2,0	406	1,7	407	1,8	407	5,5	343

De tabel geeft de gemiddelde absolute verandering in de herverdeeleffecten en het aantal gemeenten waarbij deze verandering kleiner is dan 10%.

Bron: Berekening SEO Economisch Onderzoek

